

COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXIV. PARS I.

LIPSIAE MDCCLXXXI.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Londini apud Fr. Elmsly, Edinburgi apud Io. Balfour, Lugd. Bat. apud
Fratres Luchtmann, Parisiis apud Barroi senior. Veneriis apud Io. Bapt.
Pasquali, Milano apud Ios. Galeazzi, Augustae Taurinor. apud
Laurent. Giraud, Holmiae apud Magnum Swederum.

UNIVERSITY OF OKLAHOMA
LIBRARY

I.

Journal de Médecine, Chirurgie, Pharmacie etc.
Tome XLVII. à Paris 1777. 8. c. f. pagg.
576. et Tome XLVIII. ibid. eod. pagg.
576. c. f.

i. e.

Diarium ad medicinam, chirurgiam et pharmacia-
ciam pertinens etc.

Mense Ianuario.

Tom.
XLVII.

I. **Q**uomodo aduersus variolas quilibet homo, et
quicumque pagus, ciuitas, prouincia et regnum
sefe tueri possit? decima tertia commentatio aduer-
sus Cl. PAVLET. Quinque sectionibus haec constat,
1) agit de aëre non inficiando contagio varioloso.
2) de modo ipso, quo ab illo contagio immunes
nos reddere possimus, et quo progressus variola-
rum penitus inhibendus sit. 3) de ratione, qua
morbus hic in ea deueniat loca, quae libera ab
contagio huc vsque fuerint. 4) de more Lutetiis
Parisiiorum recepto, quo infectis omne commer-
cium cum vicinis interdicitur. 5) de variis infectio-
num generibus, et quomodo hominibus ab illis sit
prae cauendum.

2. *Epistola ad diarii huius Auctores a Cl. BE-
AUVAIS DE PREAU, observationes practicas quinque
continens.* 1) commemorat puellam caligine oculo-
rum, vocisque raucedine correptam; 2) hydropi-
cum vocis vsu destitutum; 3) aegrum omni motu
ac sensu priuatum; 4) hominem febris maligna in-
festatum

festatum et 5) feminam ingentibus stomachi doloribus vexatam.

p. 48. 3. Cl. LIEAUTAUD *observatio de spina ventosa*, rarissime hunc morbum curandum esse asserit, sanari tamen repetitis purgationibus per omnes saltem menses, lacteis et demulcentibus remediis, et necessitate sic exigente, narcoticis, fomentationibus ex herbis et floribus aromaticis coctis, et factis cauterio in suris aperturis.

p. 52. 4. *Nova lithotomiae methodus descripta a Cl. C. A. GOVBELLY*, cuius delineationem hic, quia novitatis prae se fert speciem, suppeditamus. Si nimirum lithotomia salutari effectu gaudere debet, tota prostata ita est incidenda, ut incisio recta progrediatur linea a vesica usque ad anum, et parum distet a commissura superiori vulneratae cutis versus futuram. Situs ipse sit simillimus puerperae situi in obstetricio negotio. Instrumentis vero tribus Cl. Auctor utitur, videlicet cathetere, cystotomo et forcipe, sic quidem ut aeger in situ supra descripto collocatus a duobus robustis, viris reflexis cruribus teneatur, itidemque a duabus manibus retineatur, et scrotum ipsum recta subleuetur. Anus ipse ita iaceat expansus, ut neque directio, neque situs naturalis futurae aliquam subeat mutationem. Operator autem teneat manu sinistra catheterem, superficie eius mediocriter versus aegri partem dextram inclinata, concavitas vero ipsius applicetur ante et subter os pubis symphysin. Praeprimis vero cura eius omnis versetur in eo, ut catheteris rostrum sit ita directum, ut pelvis diametrum ab osse sacro ad os pubis usque parallelo modo transeat. Ita constituto cathetere, adhibeat cystotomum hoc modo, ut eius capulum versus
dextram

dextram conspici possit partem. Indicet denique vngue digiti indicis sinistram tegumentorum partem in transuerso pubis ligamento ad vnus et dimidia lineae spatium in futura. Cuspide cystotomi manus dextrae ope huic integumentorum tandem applicet parti, ipsumque ita teneat, vt eius latitudo parallelo ascendat ad ischium modo; deinde incidat integumenta desuper ad duorum pollicum latitudinem. Quo facto cum cuspide canalis catheteris in inferiori curuaturae parte inquirat, et partibus dissectis sibi ex aduerso positis, in hoc canali laminam cystotomi parallele transmittat ad catheteris rostrum. Cuspide demum si attigerit collum specilli, retrahat illum, et externam incisionem dilatet sufficienter, et capulo successiue, si ab initio non iustam habuerit magnitudinem, ampliet, tandemque immittat prostatam inter ac vesicam vulgari modo forcipem. Praemissa hac descriptione de methodo p. 59.

MOREAVII, COSME, CHESELDENII, et HAWKINII verba Cl. Auctor facit, componendoque illas cum sua docet, qua potissimum in re praestet illis suum inuentum. Instrumentorum icônes hic sunt additae.

5. *Descriptio machinae ad formandum anum artificialem* a IUVILLE, quae, praemissis eius vsu et praestantia, commendatur. p. 64.

6. *Continuatio observationum de apoplexia.* p. 70. Commemorantur hic causae producentes illam, quorsum spectant morbi, quorum sedes in remotis a capite partibus est, metastasis humoris arthritici in aliqua corporis parte, aliae metastases, interceptae transmissiones fluidi neruosi ad organa sensus, et motus voluntarii, et ea omnia, quae afficiunt sensorium commune. His potissimum medullaris cerebri substantia afficitur, verum etiam corticalis

per interceptam secretionem fluidi neruei, quae ex defectu variarum secretionum oritur.

Mensis Februarius.

- P. 99. I. Cl. VICQ D'AZYR *remediorum, quibus morbi contagiosi boum possunt caueri et curari, collectio*, quae tribus absoluitur sectionibus, quarum prior remedia, quibus persanantur morbi, sistit. Medicinam aliquam aduersus lues boum contagiosas ex comparatione cum morbis generis humani ipsis propius accedentibus bestiis parare studet. Non nuper autem eodem modo haec res tractata est a IOACH. PHIL. INGRASSIA in peculiari *) libro. Deinde describit morbos et symptomata in Galliae prouinciis inter pecudes grassantes, et ope Zootomiae causas et sedes morborum, quibus cognitis eo facilius curandum est, indagat, qua quidem in re MORGAGNIUS **) multa cum studii assiduitate iam collegit exempla. His addit observationes ab aliis artis veterinariae doctoribus congestas, et tandem remediorum formulis in eorum gratiam conscriptis, pri-
- P. 110. mam sectionem finit. Posterior de remediis praeservatoriis agit, quae et diaetae rationem et purificationem locorum infectorum concernit, quorsum pertinet aqua pura impraegnata acido quodam aut alcalino, et vapores ex sulphure et nitro permixti.
- P. 113. Et vltima de praescriptis in Francogallia artis veterinariae causa differit.

2. Cl.

*) cuius titulus est: *quod veterinaria medicina formaliter una eademque sit cum nobiliore hominis medicina, materiae duntaxat nobilitate differat, exstat cum quaestione de purgatione per Medicamenta*, Venetiis 1568. quaternis.

**) vid. de sedibus et causis morborum per anatomen indagatis, sic enim similiter eae per Zootomiam sunt inuestigandae in arte veterinaria.

2. Cl. DESESSARTS *observationes de infantibus* p. 114.
magno praeditis capite. Tales infantes in dentitione
 difficili conuulsionibus et deliriis quam maxime ob-
 noxii sunt, febribusque inflammatoriis aut biliosis
 haud raro corripiuntur. In priori morbo potio-
 num et puluerum antispasmodicorum vsum pro-
 scribit penitus, atque loco eorum praecipit, vt
 extremitates iusto foueantur, vt aluus maneat
 aperta, omneque praesidium in clysmatibus et fo-
 mentationibus emollientibus collocat. In febribus
 vero eadem remedia suadet et reiteratam venae-
 sectionem. Quodam exemplo dictis veritatem et
 claritatem conciliat.

3. Cl. TELINGE *epistola ad Auctorem Ephe-* p. 126.
meridum salutarium. Duo loca *catechismi sui*, in
usum obstetricantium, de situ fetus in vtero in vlti-
 mis grauiditatis temporibus, et de meconio hic ad-
 versus obiectiones vindicantur.

4. Cl. DE VILDE *observatio de femina urinae* p. 134.
retentione cum enormi vesicae distentione laborante,
quam febris putrida epidemica infecuta est. Comme-
 morat historiam et indicat Cl. Auctor, qua ratio-
 ne haec aegra pristinam recuperauerit sanitatem.
 Adhibito videlicet catheterismo, antisepticis in parca
 dosi et cardialibus, iisque lenioribus vsus est reme-
 diis, in subsidium simul adhibitis clysmatibus, in vre-
 thram vero immisso specillo iniectiones vulnerarias
 aequae ac tonicas fieri iussit.

5. Cl. ESPIAUV *epistola de duabus taeniis.* p. 139.
*Nufferiae specificum, de quo iam loquuti *) sumus,*
quam maxime commendat.

A 4

6. Cl.

*) vid. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 206.

p. 142. 6. Cl. LORES *obseruatio de amputatione.* In luxato pede, gangraenosum iam foetorem vnde-
 quaque spargente, necessariam quidam chirurgi
 censuere amputationem, at Cl. LORES scarificatio-
 ne in pede adhibita, apertisque sinubus, quibus in-
 erat materia purulenta, et partibus affectis linteis
 carptis, impraegnatis aqua stillatitia aristolochiae
 rotundae, saccharo, vino albo et balsamo vulnerario,
 applicatis et iniectionibus in sinus factis, absque
 omni claudicatione pedem seruauit aegro.

p. 147. 7. *Continuatio obseruationum de apoplexia.*
 Pergit Cl. Auctor describere varias apoplexiae cau-
 sas, effectusque, incipiendo ab infarctu vasorum, quo
 fit, vt supra modum ea dilatentur, et sanguis con-
 sistentiam polyposam acquirat, etc. quae paraly-
 sin organorum producit, aliosque funestos effe-
 ctus. Plethora ipsa, arterias capillares piae matris
 occupans, obstructiones gignit, motusque sanguinis
 auctus inflammationem cerebri efficit, quam pro-
 dunt vehementes dolores capitis, coniuncti cum
 pulsationibus et febre, quos sequitur statim delirium,
 coma, carus, apoplexia. Sed plethora quoque in-
 teriora cranii occupans, liberum recursum sangui-
 nis versus cor impediendo, maiora mala affert. San-
 guis quoque per arterias piae matris in cerebro et
 cerebello distributus, per venas ipsis annexas in
 sinus durae penetrat matris, intratque venas iugu-
 lares internas, ipsaeque venae varicosae fiunt. Pe-
 culiaris autem vasorum piae matris plethora inter-
 dum pro effectu status morborum durae matris cen-
 senda est. Et praeterea obseruauit Noster in ca-
 daueribus peculiare depressiones in interioribus
 cranii concamerationibus, et pluribus exemplis
 docet, compressionem in superficie cerebri esse
 posse callositatis et ossificationis durae matris effe-
 ctum.

Etum. Deinde de variis plethorae differit causis, et de noxis in pulmonibus agit. Neque omisit effectus, si apoplexia a statu morbofo in substantia corticali cerebri pendeat, quibus addit obseruationem de morbofo infimi ventris quadam conditione, qua sanguis fertur copiosius in cerebrum. Huc quoque abusum spirituosorum et fermentescentium potulentorum refert.

Menfis Martius:

I. *Argumenta quinque commentationum chy. p. 195.*

micarum Cl. PARMENTIER, quarum prior ab Academia Chrysopolitana praemio ornata est, qua videlicet *vegetabilia recensentur tempore caritatis alimentis substituenda*. Quum farina frumentacea partibus glutinosis et amylaceis siue vegetabilibus constet, magnam amylacearum copiam inuenit Cl. Auctor in multis vegetabilibus, quorsum pertinent aesculus, radices bryoniae, serpentariae, mandragorae, colchici, iridis, fumariae bulbosae, paeoniae, filipendulae, chelidonii minoris, et hellebori cum foliis aconiti. Hac vero ratione praeparantur. Radices selectae et probe lotae teruntur, sed non adeo succulentis aqua additur, vt commodius digeri possint. Tunc massa est prelo subiicienda, quo facto spissamentum magna aquae copia maceratur. In vasis dein fundo sedimentum est, quod bene lotum omnibus amyli gaudet characteribus. Itaque illud amyllum cum fermento et pulpa solani tuberosi mixtum pani conficiendo aptum est. Id quod non nuper docuit S. TH. QVELMALZIVS *).

A 5

est

*) in prolus. de pane succedaneo, corticeque tiliae interiori, Lips. 1757. 4. et in Germanicam linguam translata exstat cum TISSOTI commentatione de raphania, Lips. 1771. et nuperrime BERGIVS in materia medica v. comm. nostr. Vol. XXIII. p.

est opus oeconomicum de solanis tuberosis, frumento et oryza. Sequuntur recreationes physicae, oeconomicae et chymicae Cl. MODEL a PARMENTIERO in Francogallicam linguam conuersae. Has excipit Chymia hydraulica, siue modus sal essentielle ex vegetabilibus ope aquae purae extrahendi Auctore GARAYIO. Vltimo denique loco recensentur experientiae et meditationes de analysi frumenti et farinae. Tota tractatio est aduersus libellum, analysi frumenti ann. 1776. inscriptum.

P. 211. 2. Cl. DARLVC *tertia dissertatio de variolarum infitione per Cl. BOVTEILLE.* Argumentum totius disputationis concernit pus variolosum, quale esse debeat, et agit de causis in vniuersum declarantibus, vtrum malignae aut benignae existant variolae, quarum prior naturalis dispositio vniuscuiusque hominis, posterior qualitas intrinseca virus est. Dein remedia prophylactica Cl. Auctor persequitur, quorsum refert expressionem quarundam sanguinis guttularum ex funiculo vmbilicali, neque omittit conspersionem neogeniti cum sale. Tandem vsum margaritarum, antimonii, mercurii, camphoraeque sub censum vocat.

P. 229. 3. Cl. RAZE *observatio circa quasdam res cum febre inflammatoria coniunctas.* Historia morbi docet aegrum delirio correptum nullam diaetae habuisse rationem, vinoque repetitis vicibus potato grauissima symptomata passum, quae tamen venae-sectione, potionibus antiphlogisticis et purgatione adhibitis prorsus cessauerunt.

P. 233. 4. Cl. BERTHOLET *epistola per Cl. THOMAM, qua de ossibus, eorum natura, ossificatione, et partibus, quibus componuntur, agitur.*

5. Cl.

5. Cl. GAVELLE *obſervatio de vulnere pectoris feliciter ſanato*. Militi verſus ſternum in dextra pectoris parte vulnus erat inſiſſum, quod operationem requirere viſum eſt, qua primo die quinque, poſtridie tres librae puris ſanguinolenti exiere, et ſuppuratione continuante, cannula fiſtuloſa puris ſubtrahendi cauſa applicata eſt; quum autem ſine cannula ſanari aeger cuperet, adiit agyrtam, qui, reiecta cannula, emplaſtro vulnus caſu fortuito ſanavit, ita, vt miles ſuo rurfus deſungeretur officio.

Menſis Aprilis.

I. Cl. LE ROY *prognoficon morborum acutorum*. Tribus partibus hoc abſolvitur opus, quarum prior in vniuerſum morborum acutorum exhibet prognofes, poſterior eodem, quo HIPPOCRATES, ordine eaſdem recenſet, et vltima notis reſerta eſt, quibus, quae in prima parte dicta ſunt, euoluuntur ac demonſtrantur.

2. Cl. LOVIS ODIER *quarta epiſtola ad ANTONIVM DE HAEN*, cuius ſumma eſt; vt tabulas exhibeat nominum eorum, qui Londini per rubeoſas deceſſerunt, ſimulque quibuſdam obiectionibus reſpondetur.

3. Cl. ROBERT SECONDI *obſervatio de morbo a fulminis tactu producto*, quem ipſe expertus eſt. Praemiſſa eſt deſcriptio tempeſtatis, cum obſervationibus eodem, quo RICHMANNVS olim, modo in fulmine inſtitutis, ſequitur dein ipſa morbi deſcriptio, cuius haec ſigna: in veſtimentorum diſquiſitione ne vnum quidem vſtionis aut dilacerationis veſtigium deprehendit, ſed in humeris auctam agitationem et ardorem, in brachio et tota dextri lateris parte grauitatem ſenſit, lingua convulſive

vulsiue mota et versus os internum retracta fuit, ita vt difficulter tantum eloqui posset, gingivae dentesque pituita salsa et admodum amara obductae fuerunt, quos tamen aceto vini depurare tentavit. Ardor interim et grauitas increuit, vt vix ferri posset, vnde propius corpus inquirendum permittit, quo facto detecta sunt vestigia, iis a frictione vehementi simillima, macula nigra sub dextri pedis pollice, et magna sinistri pedis pars apparuit cribrata ad spongiae modum. Vsu balneorum ac pediluuiorum factum est, vt quodam die pedibus in aquam immisissis, vlcus in dextro fieret pede, ex quo magna saniei viscofae atrae et admodum foetidae copia emanaret, et nisi fenestras aperuisset, deliquium passus fuisset, continuata autem pedum in aquam immissione plura facta sunt vulnera, quae quidem minori copia saniem emiserunt absque omnis doloris sensu. Conuulsiva linguae conditio et grauitas artuum admodum hac ratione imminuta est. Paucis diebus post cicatrices formatae sunt. Verum actiones animales quodammodo erant laesae et reliquae debiles, atque viribus quoque iterum auctis, leui quadam de causa ira commouebatur aeger. Accessit haemorrhagiarum nasi larga profusio, sanguinis creatio, et diarrhoea sanguinolenta et admodum foetida. Somnus ipse insomniis et succussionibus turbatus est, eumque tantum sub dio et in agro capere, illoque perbreui licuit vti tempore, vnde in rus abiit, atque in ardore solis rusticis laboribus defatigatus sudores vehementes accesserunt, et aliquo demum die colica violenta, quae euacuatione verminosa et insigniter foetida finita est, se fere sensit oppressum. Nihilo tamen secius progressus in via, et aucto inquieto statu vehementiori sudore vexatus maiorem sensit ardorem, et dolentes motus in toto corpore vitae periculum sibi praefagientes.

Tandem

Tandem ulterius viam persequutus, maiore sanguinis copia et foetida materia effusa, amissa sanitas restituta ipsi est.

4. Cl. SABAROT DE LA VERNIERE *observatio de planta indigena eiusdem cum Peruviano cortice in febris intermittentibus virtutis*. Aesculi siue hippocastani, castaneae folio multifolio, cortex his profligandis morbis aptus censetur *).

5. *Continuatio observationum de apoplexia*. p. 328. Potissimum sub examen vocat Cl. Auctor frigus, eiusque in fibras animalis effectus, nimiam requiem et violentos motus corporis hoc tempore, regelationem, noxam niuis in oeconomia animali, feruorem et alia, quae causae apoplexiam antecedentes nominari mereantur. His operi, quod per partes huic diario insertum est, finem imponit Cl. Auctor.

6. *Responsio Cl. BACHER ad Cl. CARRERE eius bibliothecam critico litterariam **)* concernens. p. 352. Continentur hac ipsa epistola emendationes quaedam ad Cl. CARRERE bibliothecam pertinentes.

Mensis Maius.

I. Cl. LEPECQ DE LA CLOTVRE *observationes de morbis epidemicis*. A Cl. Auctore in ordinem p. 387. redacta morborum epidemicorum HIPPOCRATIS tabula, meliorem hos morbos observandi subiungit rationem. Omnia ad quatuor reduxit COVS senex, nimirum ad constitutionem inflammatoriam tempore veris, ad biliosam, tempore aestatis, ad atrabiliariam, tempore autumni, et ad pituitosam seu catarrha-

*) vid. comm. hqc indic. tripl. Decad. II dae sub verbo *Hippocastanum*.

**) v. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 396.

tarrhalem hiemis tempore, et ex iis morbi historiam et symptomata essentialia aequae ac naturalia (*les symptômes naturels et essentiels*) declarat. Cl. Auctor vero hic describit morbum, remedium usum, selectum et administrationem, effectumque, indices coctionis, crises siue excretionem criticam, naturae triumphum et expulsionis momentum. In unoquoque morbo epidemico indicat symptomata, quae antecedunt, secundum originem, progressum, et declinationem, signa pathognomonica, essentialia, accidentia, et intensiorem; dein vulgari modo tempus eruptionis, incrementi, status et declinationis considerat. Peculiari autem modo unicuique morbo speciales adiicit historias, et regulas ad meliorem observandi suppeditat rationem, quae sunt observationes pathologicae, signorum, cruditis, coctionis, crisis et apostasis, declaratio signorum, quae antecedunt crises et pulsum differentias; diæteticae et pharmaceuticae, meteorologicae et topographicae observationes cet.

P. 402. 2. *Epistola* Cl. BALME, concernens quaestionem, num graviditas mulieres a negotio lacte liberos nutriendi excludat? Veterum aequae ac recentiorum examine super hac re instituto utique existimat Noster, gravidas mulieres, si sanae sint, suos infantes lacte nutrire posse.

P. 424. 3. *Epistolae* Cl. EMERIGON de podagra. Cum alibi *) iam de hac re egerimus, nihil hic addimus, quam quod Cl. GRVNERVS peculiarem de hoc specifico Americano nuper edidit dissertationem.

4. Con-

*) v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 419.

4. *Continuatio epistolae Cl. BACHER ad CAR. P. 441.*
RERE *). Non solum emendationes hic conspiciun-
tur, sed etiam catalogus omissoꝝ in litera A. scri-
ptorum annectitur.

Mensis Iunius.

1. *Continuatio libri Cl. LEPECQ DE LA CLO. P. 483.*
TVRE de morbis epidemicis, cuius iam ad mensem
praecedentem meminimus.

2. *Continuatio epistolae Cl. BALME **) etc. P. 494.*
Vt asserti sui veritas constet, docet Cl. BROVZET
et Cl. LEVRET praeiudiciis in hac re captos oppo-
sitae sententiae fauisse. Dein exemplo a VAN
SWIETEN laudato nititur atque tandem sex argu-
mentis Cl. MAURICEAU maius robur suae opinioni
conciliat.

3. Cl. BAION *observatio de vomica symptoma- p. 508.*
tibus grauissimis stipata. Quidam vomica laborans,
pure rubro ad nigredinem vergente et foetido ad
quatuor libras ex ore emissio, in syncopen inciderat.
Vomicam ruptam esse Noster intellexit, vnde con-
sultum ipsi visum, vt aeger oryzae iusculis in parca
dosi nutriretur omni trihorio, et vt ipsi ptisana
vulneraria porrigeretur. Vesperis febris valde in-
tensa et cum anxietate et pectoris pressione con-
iuncta insequentem noctem insomnem reddidit et
inquietam, ita vt matutino tempore infirmitas ad
summum prope peruenisset. Aliis igitur medicis
in consilium vocatis, consultum est visum, vt diae-
tae ratio hucusque praescripta seruetur, et vt aeger
de corticis chinae puluere tribus vicibus per diem
vnum caperet scrupulum, cum potu citrato et spi-
ritu

*) vid. supra, p. 13.

**) v. ad mens. Maium, n. 2.

ritu vitrioli commixto. Tussi autem et pectoris anxietate admodum aucta postridie aeger duas ferre libras materiae purulentae euomit. Octo diebus vomitu continuato et aucta infirmitate, accessit diarrhoea colliquatiua admodum vehemens cum pedum oedemate, capilli deciderunt, et caput aequae ac sternum sudore nimio et frigido fuerunt oppleta. Adhibitis frustra balsamicis pilulis ex myrrha, cortice Peruuiano, terebinthina Veneta et olibano compositis, et iusculis ex oryza, hordeo, prunis, pomis et aliis fructibus similibus pro nutrimento datis, aeger restitutus est.

P. 512. 4. Cl. BARBVT *observationes de agarico, siue fungo laticis*. Descripto agarico specificam hanc tribuit Noster ipsi virtutem, vt leniat et adstringat, exemplisque docet, duo grana trochiscorum agarici in puluerem redacta et cum aquae cochleari vno assumpta vespere in febre tertiana, in phthisi incipiente, in tussi cum haemoptysi coniuncta, sudores noctu accedentes vehementiores mitigasse, atque vsu eius continuato prorsus cessasse omnem morborum vim.

P. 530. 5. *Continuatio responsionis Cl. BACHER ad CARRERE* *). Multi Auctores omissi in litera A. recensentur, quibus adduntur, quum de iis quoque egit CARRERE, scriptores omissi astrologici, magici physiognomonici, chiromantici, somniorum interpretes etc. Progreditur tandem ad literam B. et emendando falsa et supplendo omissa Noster hic occupatus est.

Menfis

*) vid. supra p. 13. 15.

Mensis Iulius.

Tom.

1) Cl. ASTRUCI *tractatus de morbis venereis*, XLVIII.
e latino versus, quarta editio reuisa et aucta per Cl. p. 3.

LOVIS. Ipsum librum satis notum hic non laudabimus, potius de augmento illius quaedam dicemus. Omnem rem absoluit Cl. translator duodecim paragraphis: 1) agit de mali venerei origine; 2) de virus natura et variis agendi modis; 3) de distinguendo morbo recenti et inueterato complicatoque; 4) de saluationis effectibus, eiusdemque commodis et noxis; 5) de remediorum sudoriferorum effectibus bonis propria experientia firmatis; 6) de examine huius morbi, si epidemicus sit; 7) de auctoritate BOERHAAVII hanc qualemcumque firmante doctrinam; 8) de applicatione horum principiorum ad gonorrhoeam virulentam, ubi in naturam eius simul inquiritur, et errores in ipsa medendi ratione deteguntur; 9) de stranguria habituali ex obstaculis in vrethra orta; 10) de suffimigiorum in hoc morbo adhibitorum antiquitate; 11) de agyrtarum fraudibus et incongrua medendi ratione; 12) de via ac ratione, quam studiosi ingredi debeant, si in studiis suis progressus facere cupiant. Interdum etiam Cl. Editor nouas addit obseruationes, erroresque ab Auctore commissos refutat.

2) Cl. DE PREVAL *analysis liquoris cuiusdam* p. 16.
publici iuris facti sub aquae praeferuatoriae et curatoriae in morbis venereis nomine. Analyfi huius aquae a Cl. HORNE atque TESSIER instituta apparuit, eam esse aquam phagadaenicam filtratam, siue mercurium sublimatum corrosiuum aqua calcis decompositum, cuius vsus ita commendatur: Hac aqua qui voluerit uti, in cyatho, aut alio quocumque vase, non e metallis confecto, sed aut figulino, aut vitreo,

Tom. XXIV. Pars I.

B

illa

partem immergat a contagio defendendam, eam illa aqua abluat accurate, postquam periculo contagii sese exposuerit; mulieres abluantur ea in vterum iniecta. Hoc ipsum vero remedium a Cl. DE PREVAL hic communicatum inter iam nota remedia est referendum.

p. 53. 3) *Descriptio instrumenti lithotomici, inuenti a Cl. LAMARQUE* Jun. Pluribus instrumentis lithotomos olim vfos fuisse docet Noster et Cl. HEISTERI operationem lateralem asserit ab omnibus fere fuisse praelatam, omnes a PLATNERO commemoratae methodi quoque recensentur, quid MERY, RAU, Fratres IACOBI, CHESELDEN, DOUGLASS, CAMPER, MORAND, LE DRAN, LE CAT, COSME in hac operatione magis magisque perficienda praestiterint, vberius explicatur, sed plerique tribus in subsidiis vocatis instrumentis, lithotomo videlicet, cystotomo, et conductore operationem absoluerunt, verum vt eo promptius hoc negotium succedat vnico instrumento, cuius descriptionem cum figuris suppeditat, vti iubet.

p. 63. 4) *Observatio Cl. WILL, de paracenteseos pessimis effectibus.* Omne periculum ex historia quadam morbi celerrimae aquarum hydropicarum subductioni, quae haud raro accelerat mortem, tribuit, quum ea potius per gradus fieri debeat.

p. 66. 5) *Continuatio responsionis Cl. BACHER ad CARRERE *).* Alterum volumen bibliothecae literariae sub examen vocat, illudque suis emendationibus auget.

*) vid. supra.

Menfis Augustus.

1) *Peculiaris morbi descriptio a Cl. MOLLERAT P. 114.*

DE SOVHEY *obseruati.* Homo quidam in tenera sua aetate tumoribus glandularum colli laborauerat, quae demum, suppuratione peracta, cicatrice obductae erant, neque insequenti tempore nouae affectionis scrophulosae vlla fuit suspicio. Quum vero annum aetatis ageret decimum quartum, accessere nasi haemorrhagiae usque ad annum decimum nonum, quibus se iunxerunt ventriculi debilitas, digestio lenta ac difficilis, praecipue ex visu lacticiniorum, insomnia et dolores capitis. Ex parte facies ratione reliqui corporis iusto maior erat. Anno aetatis quadragesimo sensit membrorum grauitates, anxietates, et frequentiores murmurationes, quas insequutae sunt deiectiones albae sanguine permixtae cum doloribus lenioribus, in lumborum regione coniunctae, quae per quatuor menses successiue intensiores factae sunt. Post breuem requiem accessit gutturis dolor inflammatorius cum ventriculi affectionibus coniunctus, quo decem et quinque diebus post discusso, et venae sectione instituta, aeger dolores et inflationem interiorum intestini recti sensit, quibus praeterlapsis hebdomadibus tribus, valde inflammatoriae haemorrhoides succedere, quae vasis ruptis et sanguineae materiae reiectione demum cessauere. Ad tempus quidem pristinam sanitatem recuperasse visus est, sed morbo eodem redeunte diem suum obiit.

2) *Cl. PHILIP PIRRI dissertatio de utilitate P. 120.*
tincturae cantharidum in interioribus, in paralyti ob-
stinata extremitatum. Ipsius tincturae cantharidum praeparatio exstat in Pharmacopoea Londinensi. Auctor Cl. decem guttas quotidie per octo dies cum infuso florum maluae sumere iussit. et vt remedium vim in vias vrinarias retunderet atque infrin-

geret, emulsionem ex dulcibus amygdalis cum gummi Arabico praescripsit. Dosis duplicata huius remedia, et cum emulsione assumptio pilularum camphoratarum, quippe quae acre sal volatile cantharidum corrigunt, totam curam die sexagesimo absoluerunt, et aeger absque incommodo ire, suisque assuetis defungi potuit laboribus *).

P. 132. 3) *Observationes duae de vulneribus ad infimum penetrantibus ventrem.* Prioris vulnus infimo ventri inflictum concernentis auctor est Cl. SVSSI. Faber ferrarius siquidem ense a milite usque ad capulum in ventre perforatus. Ensis intrauerat in hypochondrio sinistro circa cartilaginis oram tertiae costarum spuriarum et exierat versus oram cartilaginis tertiae et quartae costae spuriae lateris dextri. Parum sanguinis quidem emiserat aeger, epiploon autem in dextro latere globuli instar magnitudinem ouuli gallinacei exaequantis exierat, et in syncopen inciderat. Tandem per singultum euomit fere tres discos implentem sanguinem, interim tamen, epiplooo feliciter remisso, interdum vomitiones exortae sunt. Delatus vero in nosocomium et curae Cl. SVSSI traditus, cum hyperici et olei rosati partibus aequis inunctio facta est totius ventris, et panni lanei fomentationibus impraegnatiss emollientibus per totum curae tempus ventri impositi sunt. Pro potu ipsi porrigebatur potio ex fanicula, bugula, veronica, hederâ terrestri cum syrupo limonum et liquore anodyno. Diaetae ratione habita, venae sectionibus repetitis, et continuatis remediis absque vnguentis, balsamis et linteis carptis rite sanatus est aeger.

Altera

*) Externe in paralyfi et interne in vrinae incontinentia valde commendatur hoc remedium, v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 107.

Altera obseruatio a Cl. LEAUTAUD profecta p. 138.
est, atque etiam tale vulnus spectat. Diaeta in eius-
modi vulneribus consueta, venaesectionibus, emul-
sionibus, fomentationibus, emollientibus, et suppu-
ratione facta digestiuis, aliisque remediis aptis, etiam
pristinam sanitatem aegrotus recuperauit.

4) *Continuatio responsionis* BACHER ad CAR. p. 154.
RERE. Pergit emendationes et correctiones ad-
dere ad bibliothecam litterariam, articulos bis
insertos variis locis recensere, et omissos supplere
in littera B.

Menfis Septembris.

1) Cl. LATOUR *obseruatio de tetano.* Femi. p. 213.
na triginta annorum sexto grauiditatis mense te-
tano correpta est cum affectione soporosa et pul-
su lento. Cl. Auctor libenter ex methodo DE
HAEN suauisset balnea frigida, nisi grauiditas, reliqua-
que symptomata fuissent contraindicantia. Igitur
vesicatoriis vsus et decocto ex radice paeoniae et
floribus tiliae, quibus in subsidium vocatis, reman-
sit quidem tensio in regione epigastrica, et nausea
omnium alimentorum, verum continuato decocto
cum aqua florum aurantiorum commixto et hae-
cessarunt, ne autem morbi reiteratio fieret, infusio-
nem ex floribus tiliae, aqua melissae, floribus au-
rantiorum, puluere dicto *poudre de Guttette* et tin-
ctura castorei facere iussit, qua omnem morbi pro-
fligauit vim.

2) *Obseruatio* Cl. BERTRAND *de morte admo-* p. 220.
dum subitanea. Vir quidam quadraginta annorum
febre correptus et liberatus demum in dextri pedis
pollice rubro et tumido facto sensit dolorem, cui
Noster conuenienti succurrere censuit modo, sed
vigesimo primo die ab morbi initio suffocationis

metus cum sudoribus copiosissimis in capite immi-
nuit cum gutturis inflammatione, denique venae-
sectione, et pedum in aquam calidam repositione,
et potione ex floribus aurantiorum, oxymelle scil-
litico, et liquore minerali anodyno HOFFMANNI
incassum adhibitis, aegrotus obiit.

p. 224. 3) *Cl. LIMBOURG observatio de magno vulne-
re cerebro per baculum catapultae inflicto.* Miles ex
improviso a suo socio baculo catapultae in latere
anguli externi oculi perpfusus est, intrauerat in-
strumentum in arcus zygomatici principium, et in
parietalibus ossibus per integumenta capitis poste-
riora versus angulum posteriorem non longe a fu-
tura sagittali exierat. Quod vulnus cum linteo
carpto sicco superpositoque alio impraegnato cum
essentiis, aloës et myrrhae more consueto ligatum,
regimine legitimo observato et puluillis vnguento
oblinitis, neque venaesectionibus omissis persana-
tum est.

p. 243. 4) *Cl. MARIQUES observationes de vulneribus
cordis.* Exemplo hac de re in medium producto,
EXTVLPIO, NICOLAO MULLERO, STALPART VAN
DER WIEL, DIEMENBROECKIO, SENNERTO, HIL-
DANO multa adduntur exempla, declarantia per
plurimos dies eiusmodi vulneratorum hominum
vitam protrahi posse.

p. 252. 5) *Epistola Cl. DUBOSK DE LA ROBERDIE-
RE, qua rubeolarum s. roseolarum seu morbillorum
redeuntium historia continetur.*

p. 255. 6) *Continuatio responsionis Cl. BACHER ad Cl.
CARRERE.* In his supplementis praeprimis nota-
tu digna visa sunt, quae de ABSYRTE et H. VEGE-
TIO artis veterinariae scriptoribus dicuntur, et qui-
bus errores in aetate horum virorum determi-
nanda

nanda ab VAN DER LINDEN, RENATO MOREAU
MERCLINO et MANGETE commissi corriguntur.

Mensis Octobris.

1) *Brevis explicatio analyseos, de virtute aquae* P. 289.

salubris in persanandis morbis venereis. Valde haec aqua, quae alias aqua securitatis audit, commendatur, et quae composita est ex mercurio sublimato corrosiuo in aqua soluto. Ipsi aegri sentiunt sexto die post usum, eruptionem miliarem, quae interdum tardius, ast raro accedit. Etsi modo pituitum nutritum, et requie ordinata fruuntur, aegri ex nosocomio bene restituti redeunt, neque longis ambagibus opus est ad hanc suscipiendam curam propter ipsius remedii simplicitatem, nullae internae requiruntur praeparationes, praeterquam, haec, ut venaesectio omittatur penitus, quippe quae per quindecim dies aut tres hebdomades recuperationi sanitatis prolongandae ansam praebet. Penitus quoque omne virus venereum et occupans externas et internis partibus latens destruit et praeservationis praeterea loco adhiberi potest, absque omni periculo manus aliaeque partes, lue venerea affectae, hac aqua possunt lauari. Tandem additur, in manu medici prudentis esse optimum, in manu ignorantis periculosissimum praesidium. Commendatur quoque aduersus alia morborum genera, eaque sat multa.

2) *Observationes chemicæ* Cl. ROUELLE. p. 299.

Duae sunt, quae explicantur, prima de acido phosphorico ex animalium ossibus recepto praecipit. Cl. SCHEELIVS praeprimis viam monstrauit, qua ingrediendum sit, si tale acidum ex ossibus sit extricandum. Ipsa methodus, qua cum cornu cerui et ossibus bubulis tale examen instituit, indicatur,

subiunctis obseruationibus de phaenomenis in ipso procedendi modo conspicuis. Altera sub examen vocat sal marinum griseum, quod noscitur in salinis Santonianis et Hieranis, cuius vsus in omnibus regionibus Francogalliae frequens est et quod vulgo *Sal profusum* audit. Examinibus cum hoc sale institutis, vidit Cl. Auctor, mercurium viuum in admodum parua copia et in minutissimas partes diuisum cum ipso esse commixtum.

- p. 326. 3) Cl. MORIN de *suffimigiis in phthisi pulmonum*. Ex ordine ita procedit Noster, vt primo phthiseos descriptionem suppeditet, deinde indicationes describat, et tandem doceat, quale praesidium in suffimigiis sit sperandum, videlicet non in omnibus speciebus phthiseos conuenire illa suffimigia prodit Cl. Auctor, sed tantum in asthma humido, in laxa pulmonum constitutione, et catarrhalibus affectibus, in aliis generibus exemplis euidentissimis declarauit, per mortem facta fuisse experimenta.
- p. 332. 4) Cl. BAVDRY *obseruationes de egregiis effectibus clysmatum ex cortice Peruuiano in intumescencia infimi ventris, febribus putridis malignis superatis*. Praemittuntur horum vsui purgantia antiseptica et remedia acidula, et tunc extractum corticis cum aqua mixtum bono cum effectū immittitur.
- p. 340. 5) Cl. DESONDES *epistola*, cuius summa eo tendit, vt equitationis vsus omnibus suadeat in phthiseos initio, qui leuamen aliquod sentire cupiant, huiusque rei causa ad auctoritatem et effata summorum in arte medica prouocat virorum, at ex aliis quoque exercitiis praesidia quoque repetenda esse docet.

6) Cl.

6) Cl. SOUVILLE *observatio de phthisi quadam* p. 343.
incipiente. Nobilis cuiusdam feminae grauidae 26
 annorum exemplum hic proponitur, quae in itine-
 re a temporis iniuria, vestium tenuium amictu, abu-
 su vini, potus Caffè et spirituosorum dispositionem
 aliquam sibi contraxerat inflammatoriam, quae tussi
 fortiori, febrique superueniente et doloribus pleu-
 riticis, aliisque symptomatibus pleureseos praesen-
 tiam declararunt. Sanguinis missione repetita, in-
 fusoque florum Sambuci cum melle adhibito, diae-
 ta exactiori et clysmatibus applicatis ita cessarunt
 omnia, ut eniti posset feliciter. Sed post partum
 vno mense praeterlapso malum recrudit cum fe-
 bri lenta coniunctum et purulento sreatu. Itaque
 praescripto remedio leniente, usu corticis Peruvianii
 cum lacte ac diaeta his remediis adaptata et equi-
 tatione adhibita restituta est. Adiecta est observa-
 tio super usu balneorum et aquarum mineralium.

7) *Continuatio epistolae Cl. BACHER ad CAR.* p. 353.
 RERE. Praeprimis nobis in hac placuit additamen-
 tum de variis AEMILII MACRI editionibus, quo
 Bibliotheca illa mirum in modum locupletatur, sed
 et reliquae emendationes non minus huic negotio
 seruiunt.

Mensis Nouembris.

1) Cl. IO. STANISL. MITTIE *de saluationis* p. 385.
aetiologia, siue methodi, qua mercurius saluationis
 causa adhibetur, explicatio, cuius necessaria cogni-
 tio est ad morborum venereorum curam melius in-
 stituendam. Vulgari modo ex chemicorum sen-
 tentia de natura mercurii differit atque tres prae-
 parandi ad usus proponit modos. Prior fit ope
 aquae, ignis et motus, interposito vel corpore mu-
 cilaginoso, mucoso, gummatoso, oleoso, adiposo,
 B 5 buty-

butyroso et sulphureo, vt diuisio mercurii existat. Posterior per coniunctionem acidorum, phosphoricorum vel animalium, vitrioli, nitri, tartari, aceti et in vniuersum omnium acidorum vegetabilium. Vltima vero, quae neque ita simplex, vt prior, neque ita solutioni, vt posterior, adaptata est, mercurii per acidum praecipitati ope alcali fixi aut volatilis, aut calcis aut terrae absorbentis dissolutionis cuiusdam est congeries. Nouae huius methodi iam fecit mentionem Cl. BAYEN in experimentis *).

P. 397. 2) Cl. MARET *obseruationes de usu interno mercurii sublimati corrosiui*. Cl. Auctor ipse tribus obseruationibus ea firmat quae a BOERHAAVIO et VAN SWIETEN huius rei causa iam iam prodita sunt, et praestare hoc remedium omnia, quotquot sunt, antiuenerica, asserit.

P. 405. 3) Cl. BRILLOVET *duae obseruationes de phthisi pulmonum percurata liquore mercuriali* VAN SWIETEN. Bis in phthiseos initio omnia symptomata hoc remedio discussit, perfectamque produxit sanitatem.

P. 412. 4) *Epistola* Cl. PICQVE' DE AVEZAC *de inflammatione*. Non semper inflammationem febrem comitem habere duobus exemplis declarat et sententiae suae confirmandae causa ad GALENI, BOERHAAVII, VAN SWIETENII, HAENII auctoritatem prouocat.

P. 421. 5) Cl. SOUVILLE *obseruationes tres obstetriciam artem attinentes*. In prima proponitur exemplum

*) v. Journ. de physique in Februar. et April. 1774.
Febr. et Decemb. 1775.

plum vaginae inuerfae post admodum promptam partus educationem. Infante videlicet admodum magno capite praedito educito, interior vaginae membrana inuerfa est, quam obstetrix secundinas esse coniiciens vi extrahere tentauit, quo facto, dolores ingentes et tumores vuluae orti sunt. Igitur, accersito SOUVILLE, necessitate sic iubente, error ab obstetrice commissus repositione correctus, et secundinae extractae sunt separatim, aegrotam autem per sex hebdomades ex usu acidorum vegetabilium et farinosorum, et tonicorum remediorum in exterioribus partibus applicatione sanata est. In secunda historia adhaerentium secundinarum narratur, quas ope manus inditae eduxit et repetitis frictionibus in infimo ventre et praecipue in matricis regione aegrotae sanitatem restituit. Tertia observatio versatur quidem circa naturalem situm infantis in utero, cuius tamen capitis magnitudo laboriosum effecit partum, sed omnia bene successere; infans autem ipse mortuus in vitam reuocatus a Cl. SOUVILLE duobus post diebus obiit.

6) Cl. GVERIN *observationes chirurgicae de p. 427. quibusdam symptomatibus operationes chirurgicas subsequentibus.* Haec sunt constrictiones gulae, convulsiones, febres, aliaque.

7) Cl. ROUELLE *observationes chemicae de li. p. 445. quore fumante LIBAVII.* Experimenta cum hoc liquore instituta docuerunt, illum ex sublimato quodam griseo ac albo constare, quod compositum ex pauco liquore fumante, stanno cranulato, mercurio dulci ac viuo; caput vero mortuum continet amalgama stanni in crystallos eleuati, et cum stanno subtilissimo particulae plumbeae combinatae sunt *).

8) Cl.

*) v. comm. nostr. Vol. XX. p. 109.

P. 448. 8) Cl. MALVS *epistola ad Auctores diarii huius* continens apologiam libelli de analysi aquae efficacissimae ad morbos venereos persanandos, de qua non diu ante ad Lectores breuiter retulimus.

P. 452. 9) *Continuatio epistolae* BACHER ad CARRERE. Hic emendationum finis conspicitur, et Cl. Auctor promisit has seorsim eadem forma, qua Bibliotheca literaria est impressa, prelo submittere, vt commodè cum illa in vnum cogi queant volumen.

Mensis Decembris.

P. 481. 1) *Commentatio praemio digna aestimata* Cl. VOVLONNE super quaestione: *in quibusnam morbis cito, et in quibusnam tarde sit curandum, et quaenam sint signa, ex quibus haec perspicui possit medicus **). Igitur praecipit, quibusnam sub conditionibus in morbis curandis caute sit agendum, vnde varias morborum diuisiones addit, varias classes constituens, nimirum morborum inflammatoriorum, spasmodicorum, cum magna debilitate et virium prostratione coniunctorum, et febrium essentialium, hae classes suas quoque diuisiones admittunt, et tandem quid medici clinici sit in vnoquoque horum genere morborum officium, proponitur.

P. 507. 2) *Animaduersiones* Cl. DESGRANGII in epistolae forma ad Cl. LEAVTAVD propositae, *de spina ventosa*. Disquirat ante omnia Cl. Auctor, num historia de spina ventosa supra commemorata vere spinam ventosam concernat, et dein, num interna remedia et topicae applicationes in principio morbi medelam afferre, incrementa eius impedire, et sanationem omnibus numeris absolutam efficere possint. Discussis his quaestionibus, tres adduntur obserua-

*) v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 343. et 711.

seruationes vberiori explicationi et illustrationi rei propositae inferuientes.

3) Cl. MORIN *obseruationes de duobus leprosis* p. 532. *sanatis*. Alter sanguinis missione, iusculis vacciniis cum herbis scolopendriae, borraginis, cichorei et sale mirabili GLAUBERI, cum ptisana, cremore lactis et succis fumariae et nasturtii, puluere ex viperis, aethiope minerali et antimonio diaphoretico composito, et purgante ex ialappa, mercurio dulci et diagrydio sanatus est. Alter vero eodem morbo correptus, borraginis, chaerefolii, pimpinellae, cichorei, et crystallorum tartari decocto, itidem cum infusione fumariae, nasturtii, beccabungae facta et sale mirabili GLAUBERI et frictionibus mercurialibus restitutus est.

4) Cl. BOVTEILLE *obseruationes de virtute* p. 544. *antispasmodica valerianae* in epilepsia etc. Intelligit Noster Valerianam syluestrem maiorem TOURNFORTII. Quinque exempla in medium producit, vbi praemisso medicamine vomitorio ex radice Ipecacuanhae, per radicem Valerianae in puluerem redactam epileptici insultus sedati et abacti sunt penitus.

II.

ALBERTVS HALLERVS de partium corporis humani praecipuarum fabrica et functionibus. Opus quinquaginta annorum. Tom. I. Bernae, ex prelo Societatis Typographicae, MDCCCLXXVII. 8. Alph. I. plagg. 10.

Et si absolutum omnino, perfectumque putandum erat celeberrimum illud de fabrica, functionibusque

busque humani corporis opus, cuius primam partem Ill. HALLERVS ante viginti, et quod excurrit, annos edidit; repetita tamen cura adhibita varia, quae recentiorum potissimum temporum inuenta essent, aegre in eo desiderari, alia vero asserta ita comparata esse, vt neque suis, neque aliorum doctorum virorum tentaminibus responderent, expertus est. Hinc operae se pretium esse facturum iudicavit, si, prout occasio se obtulerit, mox emendandis quibusdam prioris elementorum physiologiae editionis locis, mox incommodis repetitionibus expungendis, mox inuentis recentiorum inferendis operam daret, curaretque, vt noua, quam moliebatur, praeclari huius operis editio ab omnibus, quoad fieri posset, cum suis, tum typographi erroribus aliena e prelo prodiret, eaque adeo Lectorum expectationi magis esset accommodata.

Ipse vero tractationis ordo, quem Auctor in hac editione secutus est, cum eo, quem nos quondam, cum de prima editione referremus *), laudauimus, omnino conuenit, primusque tomus, praeter praefationem et nonnullorum Auctoris inventorum catalogum, tres libros complectitur, quorum primus *de humani corporis elementis*, secundus *de vasis*, et tertius *de sanguinis circuitu* exponit. Dabimus nos cuiuslibet libri breuem aliquem recensum, rationem potissimum additamentorum habituri.

P. 4.

Ac primum quidem de fibra, quam simplicem vocant, Ill. Auctor disputat, eamque epidermidi, epithelio, vnguibus, pilis, ossibus, cartilaginibus, totique propemodum corpori materiem praebere contendit. Etenim, quanquam ALBINVS cuius corporis parti propriam suam naturam esse nuper docuerat, Noster tamen fatetur, se ad hanc opinionem accedere non posse, cum de cerebro, omni-

que

*) v. comm. nostr. Vol. VII. P. IV. p. 631.

que nervosa medulla dubium tantum ipsi supersit,
de reliquo corpore omnino nullum.

Solidum fibrae elementum ad calcaream ter- P. 5.
ram proxime omnino accedit, aliquantum tamen
ab ea diuersum deprehenditur, cum neque in vi-
vam calcem ignis vi abeat, nec cum vitrioli acido
effervescat, nec ab aceto quicquam patiatur. Cete-
rum ferri quicquam terreae illi materiae admixtum
est, quod maiorem fibrae firmitatem tribuit.

Glutinosa materies ex oleo, aqua et aëre mista p. 11.
deprehenditur, eaque ex membranis, ipsisque ossi-
bus obtineri facile potest; namque ichthyocolla,
quae interior vesicae natatoriae tunica est, cum aqua,
debilique frumenti spiritu in gluten abit, et ex
ossium in acidis solutionibus salis alcalini ope ma-
teries eidem glutini similis separatur.

Fibra ex glutine atque terra, velut elementis, p. 16.
composita elastica quidem, at minime irritabilis est;
quocunque enim modo ea, dum integra est, tacta
fuerit atque irritata, breuior nequaquam redditur,
quippe quae facultas soli musculosae fibrae conue-
niat. Non ideo tamen, inquit Auctor, nulla fibrae
vis contractilis est: inest et in viuo animali, et in
mortuo, etiam in sicca cute, in animalium inte-
stinis, certe in elasticis chordas contortis. Conflati p. 18.
ex huiusmodi filamentis contextus, quem plerique
cellulosum, nuperi autem, iique BORDEVII potif-
simum asseclae mucosum vocant, summa est in ani-
malium corpore dignitas; nam non adipi solum,
vaporique receptaculum praebet, verum etiam fir-
mitatem cunctis partibus tribuit, quippe quae, abla-
ta hac tela, omne fere robur amittant, suamque
sedem mutant, ita ut aneurysmata, varices, anchy-
loses, aliaque mala nascantur. Praeterea figura,
partiumque flexiones hoc textu definiuntur, tonus-
que, quem tanti STAHLIVS fecit, in eo residet;
quare

- quare etiam indurata haec materies et rugarum, senii indicum, et ipsius senii causa putanda est. Ce-
- p. 39. terum recte olim docuit GALENVS, nullum huic telae sensumtribuendum esse, qui potius transeuntibus nervis debeat.
- p. 59. Illa materies, in cuius vsus hancce telam vnice paratam esse quondam putarunt, pinguis est, atque in homine non minus, quam in multis animalibus fere fluida, in aliis autem, iisque potissimum herbiuoris durior deprehenditur. Sic aquaticarum auium et Struthionis Cameli adeps ea gaudet natura, vt huc illuc concutiendo agi, omnisque per vnum cutis vulnus educi possit, ouibus contra sebacea, et insectis granosa pinguedo contigit. Humano autem adipi variae, praeter oleum, partes insunt, quas
- p. 62. Noster recenset, nuperisque quibusdam experimentis euietum esse ait, admodum volatili natura hoc corpus gaudere, illudque omne per vitri bene obturati poros transisse.
- p. 72. Secretio humoris huius, quae velut exsudatione ex integris vasis fit, ratione varia adiuuari mox,
- p. 79. mox impediri potest. Sic ad pinguedinem in cellulis suis colligendam quies animi atque corporis tranquillitas requiritur; nam equi, quos cursus macilentos seruauerat, in stabulis hiberno tempore celerime pinguescunt, et boues, quibus fatigatis ossa absque medulla erant, quiete eam recuperant. Similes effectus, si modo integra superfit valetudo, venae sectionis sunt, eorumque omnium, quibus
- p. 80. sanguinis motus potest imminui. Cura e contrario, animi labor, morbi que varii macilentum corpus reddunt; boues enim ab epidemica lue quae maligna peripneumonia putridae indolis est, et oues ab hepatis corruptela misere emaciantur, vt ne medulla quidem in ossibus superfit. A dysenteria subito adeps disparuit, et pictonum colica omnem
- carnem

carnem consumfisse vifa est, vt folae membranae fupereffent. Ceterum, quas adeps humano corpori praefitet vtilitates, alio loco diximus *).

Vafa ea, in quibus humores perenni motu p. 106. vehuntur, ex celluloso contextu fiunt, eaque nec vermibus, neque infectis a natura denegata videntur, quamvis contrariam fententiam olim ARISTOTELES, et nuper, faltem de quibusdam minorum animalium fpeciebus, LYONETVS atque FONTANA tuiti fint. Etenim LISTERVS, LEDERMÜLLERVS, DE GEER, alique variorum vermium atque infectorum vafa contemplati funt, et MÜLLERVS in nereide arterias pariter, atque venas detexit. Quamquam autem in vniuerfum affirmantium partes potiores funt, compofita tamen haec lis putanda nondum eft, cum SPALLANZANI, periti infectorum contemplatoris, auctoritas obftet, qui neque in vor ticella **), neque in infectis vafa repererit

Membranae arteriarum variae funt, eaeque p. 136. pro ftructurae ratione diuerfis gaudent virtutibus. Et irritabilis quidem vis ad carneas fibras referenda eft, eademque efficit, vt immiffus incisae arteriae digitus fortiter comprimatur, ligataque bis arteria inter vincula fe euacuet. Sanguis praeterea, fi ligata aorta fuerit, ex arteria exit, eamque inanem relinquit, quod arteriofae contractioni tribuendum effe videtur, cum etiam deleta corde hoc experimentum fuccedat. Nondum tamen, inquit Nofter, eui. p. 139. Etum inde erit, elateri foli arteriofa vafa obediant, vtrum

*) l. l. p. 636.

**) Cor profecto huic animali denegandum non eft; iam vero, vbi hoc viscus offenditur, ibi etiam vafa neceffaria funt. Vid. Cl. LESKE *Anfangsgründe der Naturgefchichte*, 1. Theil, Leipzig, 1779. p. 557.

utrum omnino ad muscutorum modum constri-
gantur; certum enim est, multis a morte diebus
arteriam, si humida sit, ita se contrahere, ut incisa
mollem ceram, qua fuerat repleta, expellat. Hinc,
experimentis conquisitis, hanc litem studet com-
ponere, libereque fatetur, arteriam conspicuae illius
contractionis, quae ferro etiam, aut alia mecha-
nica irritatione cieatur, et quam nuper *VERSCHUV-
RIVS* defenderit, neque in suis, nec in *CALDANI*,
JADELOTTI, aliorumque clarorum virorum experi-
mentis vlla edidisse signa; hinc, si qua est, ea in
magnis arteriis, quarum fibrae circulares manifestae
sint, tantum animaduertitur, neque tamen perpe-
tuo conspicua, nec alacris, nec valida est. Incon-
spicua autem contractilis vis, quae oculis ob debi-
litate[m] se non offerat, his ipsis vasis denegari ne-
quit, cum musculosa fabrica ea nunquam reperiatur
destituta.

p. 176. In finibus arteriarum describendis Ill. Auctor
eundem retinuit ordinem, quem in prima editione
sibi elegerat, nisi ut quibusdam recentiorum obser-
vationibus maiorem assertis suis fidem studeat con-

p. 182. ciliare. Sic *SPALLANZANVM* nuper varias, qui-
bus arteriarum cum venis coniunctiones solent ab-
solui, rationes suis experimentis confirmasse dicit,
qui in frigidis animalibus modo plusculas arterias
in vnam venam confluere, modo, ut in salamandrae
aquaticae branchiis, arteriam reflexam in venam
vnius globuli capacem abire viderit. Idem prae-
terea mox vnicum sanguinis globulum ex rubra
arteria in primam venam transire; mox quatuor et
quinque globulorum capax vasculum, ab arteria in
venam continuari animaduertit. Ceterum, cur cau-
tus alioquin *FRID. BERN. ALBINVS* anastomoses
arteriarum cum venis ratione, experimentis atque
auto-

autopsia refutari, microscopiis vero atque iniectionibus vix confirmari scripserit, rationem Noster videt omnino nullam.

Ad infringendam de loci errore opinionem p. 220.

III. Auctor argumento utitur ab ipsa autopsia petito; nam cum in piscibus vasorum rete, quod vitreum corpus ambit, contemplaretur, manifesto vidit, nudo quidem oculo inconspicuum, microscopio tamen adhibito illud non solum facile distingui, et a centralis retinae arteriae trunculo per vtramque vitreae membranae conuexitatem numerosissimis ramis spargi, sed etiam rubris fieri vasis, quae palleant, et nihilominus rubros globulos vehant; hinc, ait, nullo omnino loci errore opus est, ubi vasa pene pellucida oculum fugiebant, ut nunc rubra vasa sint; sufficit enim aut acriorem oculum adhibere, aut sanguinis aliquando plus in ea vasa virgere, quae dudum sanguinem vehebant.

In venarum structura rimanda accurato ob- p. 228.

seruatori varia se offerunt, quibus hoc vasorum genus ab arteriosis distingui facile atque discerni potest. Etenim, ut a reliquis discedamus, interior ve- p. 235.

narum fabrica simplicior deprehenditur, ab eaque solida illa tendinea compages, quae praecipuam arteriarum membranam efficit, et transversae musculosae fibrae omnino absunt. Hinc perspicui facile potest, vtrumque vasorum genus propriis viribus esse conspicuum. Et ad pulsum quidem quod at- p. 236.

tinet, is pulmonali venae, et cauae illi parti, quae cordi proxima est, tantum conuenit, a reliquis vero cauae propagibus omnino abest. Nunquam enim aut sponte, aut per irritationem excitatum motum tot in experimentis, quae cum venis ex caua prodeuntibus III. Auctor instituit, ipsi licuit obseruare, quare motum aliquem venis insitum statuere non audet. Ceterum, etsi plura prostant ruptarum ve- p. 238

narum exempla, robur tamen, quo ruptioni resistunt, insigne est, atque maius, quam primo aspectu videtur; nam tenues sunt, et prae arteriis multo maiorem sui luminis ad membranas rationem habent, earumque solida substantia, si tentaminibus eam ob rem institutis fides haberi debeat, deorsum increlescere visa est.

p. 282. Quae quondam de venarum finibus disputaverat Ill. HALLERVS, iis ad demonstrandam horum vasorum ex cellulosa tela resorptionem quaedam argumenta, ab aquae, sebi, hydrargyri, piscium glutinis etc. iniectionibus, et a sanguinis extra vasa haerentis, velut in ecchymosi, reditu petita addi-

p. 286. dit; et HEWSONO, qui nuper, nescio an ad infringendam de exhalantibus vasis opinionem, vtrum ad refellenda alia, quae iniectionibus nituntur, placita, rupta ea fuisse vasa opinatus est, quae aquam iniectam transsudare sinerent, sua experimenta opposuit, quibus quippe constitit, ceraceum liquamen, quod post iniectam aquam in exhalantia vasa vrserat, nunquam aquae viam esse secutum, neque in magnas caueas exiisse, quas vtique petiisset, si aqua, ruptis vasis, viam ei aperuisset. Hinc verissimum est, liberrimum esse in viuo corpore a venis in cerebri ventriculos, narium, aliasque caueas iter, humoresque in eas et deponi, et ex iis rursus resorberi.

p. 292. Lymphaticorum, quae dicuntur, vasorum descriptio in Halleriano opere, prout notum est, venas excipit, eaque, cum nuper HEWSONI potissimum atque MONROI iunioris opera, haec anatomes pars fuerit admodum illustrata, multis, iisque praeclaris animaduersionibus abundat, quibus vetus editio caret. Ac primum quidem, vt quaedam

p. 293. saltem additamenta tangamus, thoracici ductus, vasorumque ad eum pertinentium in auibus, piscibus atque

atque testudine repertorum Ill. Auctor meminit, simulque MECKELII et HEWSONI studium, quod P. 306. in eruendis artuum, aliarumque corporis humani P. 321. partium lymphaticis vasis posuerunt, iustis laudibus effert. Reperit autem HEWSONVS in inferiori artu alia aquosa vasa, quae a digitis in dorsali parte ascendunt, musculumque tibiale anteriorem comitantur, alia, quae in flexoria parte inter tibiā et internum gastrocnemii musculi tendinem ambulant. Valuulosa haec sunt, subeuntque nonnullas glandulas, ex quibus ad inguinales proficiscuntur, et cum vasis a partibus generationis aduenientibus communicant. Plexu tandem ea magis conspicua fiunt, et abdomen sub obliqui interni tendine intrant. Haec fere superficialia sunt; alia profundius posita inter musculos arteriam tibialem et cruralem comitantur, tricipitem musculum perforant et inguinales adeunt glandulas, in quibus cum superficialibus miscentur. In brachio eadem ratione P. 329. HEWSONVS et superficiei propiora, et ab ea magis remota aquosa vasa vidit, quae ad axillares glandulas properant, in iisque plexus faciunt, quos in sinistro latere thoracicum ductum, aut subclauiam venam, in dextro autem angulum inter iugularem et subclauiam ingredi animaduertit. Omittimus alia, quae idem Auctor in ventriculi curuatura, et in hepatis, intestinorum, aliarumque partium vicinia detexit, et progredimur ad ea, quae HALLERVS P. 334 de huiusmodi vasorum cum rubris venis coniunctione monuit. Etsi autem WEPFERVS, HEBENSTREITIVS, MERTRVDIVS, alique mox in hypogastricam, mox in azygam, mox in lumbales venas aquosa vasa aperiri viderunt, alias tamen, easque graues rationes esse Noster fatetur, quae ipsi hoc totum lymphaticarum venarum cum rubris commercium dubium reddant atque suspectum; etenim,

si a subclauia aut iugulari vena discedatur, nunquam se, ait, vel vnum vasculum reperisse, quod vera fide in rubram venam terminaretur; hinc valde ipsi est probabile, omnem ex corpore humano redeuntem lympham prius in thoracicum ductum confluere, quam sanguinis reddatur massae. Cete-

p. 341. rum miratur Noster BROMFIELDI, nuperi scriptoris, iudicium, qui nullum conglobatarum glandularum a conglomeratis esse discrimen docuerit, vt in alio animali conglobatae essent, quae in alio ad conglomeratarum naturam accederent.

p. 366. In sanguinis, lymphaeque cursus descriptione vix quicquam reperit HALLERVS, quod mutaret. Neque enim ab eo tempore, quo prima Elementorum physiologiae editio prodierat, Harueianum inventum vel nouis argumentis confirmari magis, vel figmentis speciosis dubium reddi potuerat, quippe quod et rationibus et experimentis ad persuadendum

p. 463. aptissimis innitatur. Nihilo tamen minus, nuper (FOUQUETUS *), aliaque semistahlianorum, quae in Gallia se extulit, sectae membra aduersus Harueianum circulum ipsis HALLERI et SPALLANZANI experimentis vfi sunt, quibus euinci sanguinis ex arteriis in cor reditum putent. Nimirum, quae HALLERVS raro, velut in mortis cum vita conflictu euenire dixerat, FOUQUETVS de naturali hominis statu intellexit, atque adeo verae sanguinis circulationi contraria arbitratus est. Sed profecto non opus erat nostro Auctori ad huiusmodi dubia diluenda prolixis verborum ambagibus, cum, non dicam repetitione, sed modo accurata Hallerianorum experimentorum lectione ea ita refellantur, vt verosimilitudinis speciem amplius prae se ferant omnino nullam.

III.

*) EIVSD. praelectiones medicae decem. Monspel. 1777. 12.

III.

IVSDEM Bibliotheca Anatomica, qua scripta ad Anatomen et Physiologiam facientia a re-
rum initiis recensentur. Tomus I. ad an-
num **CIOIOCC.** Tiguri apud Orell, Gessner,
Fuesli et Soc. **CIOIOCCCLXXIV.** Alph. IV.
et plagg. decem, 4.

In percensendis cum veterum, tum recentiorum
de animali oeconomia scriptorum placitis **HAL-**
LERVS ea versatus est ratione, vt de *Graecis* pri-
mum, tum de *Arabibus* atque *Arabistis*, deinde de
anatomes restauratoribus, *Italica schola* et *animantium*
incisionibus, tandem de *humana anatome*, eaque et
doctiori et *perfectiori* in nouem libris loquatur,
omniaque, quae ipsi innotuerunt, opera laudet,
et quid auctorum quisque proprii habeat, quid re-
ctius viderit, quid primus cet. cognitum reddat.
Non recessit itaque Auctor hoc in opere ab ea per-
tractandi methodo, quam nuper, cum de *botanica* *)
atque *practica* **) viri summi *bibliotheca* referremus,
laudauimus; hinc, vt in ea prolixius describenda
multum perdamus temporis, non videmur opus
habere. Accedamus proinde ad ipsa libri interiora,
et ex iis quaedam proferamus specimina.

Prima anatomes incunabula in ea tempora **P. I.**
Noster ponit, quibus armatus homo deuictarum
ferarum carnibus ad cibum vsus est; alteram au-
tem periodum, cum mansueta reddita animantium
genera in alimentum conuertebantur. Nihil ta-
men hic certi esse fatetur, primaeuae quippe gen-
tes parcae in animalibus mactandis fuerunt, et Ae-
gyptus a laniena omnino abhorruit; nam legibus,

C 4

iisque

*) vid. comm. nostr. Vol. XIX. P. I. p. 34.

**) v. ibid. Vol. XXIII. P. IV. p. 662.

iisque feuerissimis cautum apud antiquos erat, ne quis carne vesceretur. Capti autem huius alimenti dulcedine homines crudelibus deliciis, vt PORPHYRIUS dicit, indulserunt, hacque ipsa ratione interiorum in animalibus partium situm et structuram sibi cognitam reddiderunt. At vero admodum angustis limitibus hanc ipsam anatomen fuisse circumscriptam diffitendum non est, quippe qua crassiora tantum viscera, velut cerebrum, cor, pulmones, ventriculus cet. innotescerent, et carniū forte, tendinum, neruorum, vasorumque magnorum cognitioni quaedam suppeditaretur materies. Neque fuit accuratior, quam victimae obtulerunt, interiorum partium notitia; namque variis hepatis partibus, quod viscus sacerdotes sunt potissimum perscrutati, huiusmodi nomina imposuerunt, quae admodum rudem fuisse veterum de his rebus cognitionem nobis persuadeant. Attamen his ipsis mediis viam ad humanam anatomen veluti stratam, eamque humanis victimis, quae apud Celtas, Lusitanos, Scythas, aliasque gentes quondam in usu fuerunt, et funerum conditura magis fuisse excultam, multis profecto veterum auctorum locis comprobari potest. Et ad eas quidem incisiones, quae condiendorum funerum gratia magna cum cura instituebantur, quod attinet, illis Aegyptios multum in ea medicinae parte, quae manu medetur, debuisse GALENVS auctor est. Hinc male SCHVLZIVS, et qui eum sequuntur, Aegyptiorum anatomen tralatitiam putant; quippe quos a funerum consortio haudquaquam fuisse alienos vel mumiae superstites euincunt. Praeterimus multa alia testimonia, quae de vetustissima anatome, et de ORPHEI, MVSAEI, aliorumque in eam meritis HALLERVS collegit, et accedimus ad ea, quae firmioribus argumentis nituntur.

Et

Et ex PYTHAGORAE quidem schola, Crotone p. 10.
condita, medici, iique anatomes, qualis tum erat,
peritissimi prodierunt, ipse autem PYTHAGORAS
aliqua physiologica potius, quam anatomica placi-
ta reliquit. Sic cuncta animalia ex semine nasci,
illudque cerebri esse stillam dixit. Praeterea men-
tem et animam in cerebro inesse; animalia sangui-
ne nutrir; animae vehicula venas, arterias atque
neruos esse cet. defendit.

ALCMAEON, qui ex Pythagoraeis fuit, pri-
mum mortalium librum de anatome molitus esse
a CHALCIDIO dicitur. Id exploratius est, eum de
variis actionibus, quae in viuis animalibus eueniunt,
cogitata dereliquisse, quae partium naturam ipsi
quodammodo fuisse cognitam demonstrent.

EMPEDOCLES, cuius fama maior est, anatomi- p. 11.
ca pariter, atque physiologica placita reliquit, et
ANAXAGORAS cum sideribus obseruandis, tum ani-
malibus incidendis dedit operam. Ferunt enim,
cum aries vno cornu natus esset, et Athenienses
sinistri quid inde metuerent, ANAXAGORAM, cum
animal incidisset, animaduertisse, vnam fuisse cere-
bri cameram, quae in cornu abiisset. Ceterum ab
vtroque parente semen aduenire, sexusque diuerfi-
tatem in eo esse docuit, prout a dextris, aut sinistris
corporis partibus illud deflueret.

DEMOCRITVS in animalibus incidendis mul- p. 13.
tum studii posuisse fertur; effata tamen, quae ab eo
profecta dicuntur, physiologici fere argumenti sunt.

Asclepiadum scripta cum perierint, de meritis p. 14.
huius scholae ex eius operibus iudicium ferri ne-
quit; attamen satis, inquit HALLERVS, in Hippo-
craticis scriptis lucis est, vt Asclepiadum peritiam
haecenus aestimemus; neque enim ex vlllo monu-
mento videtur colligi posse, HIPPOCRATEM ipsum
ea inuenisse, quae adeo numerosa de anatome in

- genuinis eius scriptis reperiantur. Argumentis proinde ex his operibus petitis demonstratum Noster iuit, cum anatomen in vniuersum, tum peculiariter humani corporis structuram HIPPOCRATIS aeuo haud fuisse ignoratam. Ac primum quidem *librum de articulis*, qui *libri de fracturis* pars est, percurrit, multaque ex eo collegit loca, quae, vti nobis videtur, demonstrandae anatomicae HIPPOCRATIS experientiae sunt aptissima. Accedit deinde ad alios cum genuinos, tum spurios cor libros, eosque ita recenset, vt non solum anatomica atque physiologica, quae ipsis insint, asserta cognita reddat, verum etiam eos laudet, quorum studio vel editi, vel in alias linguas versi illi sint;
- p. 15. et tandem disquirat, quanti HIPPOCRATIS anatomicae debeat aestimari. Scilicet quum GALENVS HIPPOCRATEM velut instauratorem anatomes extulerit, piaculum fere committere putati sunt, qui tanti viri laudibus quicquam detraherent. Hinc alii sanguinis circuitum illi cognitum fuisse, alii saliales ductus, lactea atque lymphatica vasa ipsum inuenisse multis argumentis comprobare studuerunt. At enim vero, etsi venas omnes inter se communicare, sanguinemque et ad fines earum fluere, et aduersus cor per eadem vasa refluere docuit, aliasque passim de humorum motu voces protulit; haud tamen satis constat, vel verum arteriarum a venis discrimen ipsi fuisse notum, vel vsquam eum scripsisse, sanguinem ex arteriis in venas transire, et per eas refluere; quare aestimanda quidem anatomica HIPPOCRATIS scientia, at illis laudibus, quas LINDENIVS, STENZELIVS, alique ipsi tribuerunt, haud extollenda est.
- p. 27.

- p. 28. Excipiunt HIPPOCRATEM PRODICVS, ARISTIDES Samius, CTESIAS Cnidius, PHILISTION Siculus,

SICULUS, POLYBUS, DIOGENES APOLLONIATES, SYENNESIS Cyprius, DIOTIMVS, MONAS, EVRYPHON Cnidius, MEDIVS, EPIGENES antiquior, SIMONIDES medicus et METRODAVRVS Scepsius, quorum in anatomen merita, quae parum profecto conspicua sunt, HALLERVS breuibus laudat.

EX PLATONIS libris *Τιμαίων*, in quo physio-^{p. 301} logica quaedam insint, Noster breuiter recenset; maiori autem cum cura versatur in describendis, diiudicandisque ARISTOTELIS operibus, et in de-^{p. 31.} pingendo eius aduersus anatomen, omnemque omnino naturalem historiam amore. Dissecuit autem ARISTOTELES viuientia etiam animalia, primusque fuit a rerum memoria, qui anatomicas icones curaret pingendas. Contulit etiam cum suis obseruatis aliorum de animalibus, eorumque moribus, figura, fabrica et visceribus relationes, eoque progressus est, vt, quid cuique animantium classi commune, et velut essentialis characteris loco esset, in plerisque accurate definiret. Humanae anatomes aliquam habuisse cognitionem videtur; nam cum animantium visceribus eum humana saepe comparasse, permultis ex locis clarum fit atque perspectum. Ceterum, etsi varii intermixti Stagiritis scriptis errores sunt, quorsum e. g. tres cordis ventriculi spectant, immensum tamen opus, et absque pare, condidit, quod ne posterius quidem aemulari susceperint, eaque gauisus est felicitate, vt coepta omnia perficeret. Praecipui eius libri sunt, quos *de animantium historia, partibus atque generatione* reliquit, quosque HIEROCLES velut epitomen quinquaginta *de animalibus* librorum ab ARISTOTELE scriptorum habuit. Sed non esse, inquit HALLERVS, cur pro compendio eos habeamus, cum Auctor in lites passim se dimiserit.

Ex

P. 51. Ex Peripateticis CALLISTHENES ob oculi fabricam bene descriptam a CHALCIDIO laudatur, et LVCIANVS inter huius scholae merita varia de semine, generatione et fetus in vtero formatione inventa recenset, quae anatomen ab ea admodum fuisse adamatam euincunt.

THEOPHRASTVS ERESIVS libellos quosdam reliquit, quibus physiologica quaedam placita continentur. Sic in libro *de sudoribus* perspirationem a sudore differre perhibuit, quod perpetuo et absque sensu illa emanet. Praeterea nec capitis, neque senum sudorem olere; eos facile sudare, quibus aluus et vesicâ adstringantur, non item, quibus multa fluat vrina, aut laxa sit aluus; magis pedibus sudare illos, qui anguntur cet. defendit, multisque aliis speciminibus docuit, humanam naturam ipsi haud incognitam fuisse.

P. 53. DIOCLES CARYSTIVS, quem alterius HIPPOCRATIS instar venerati sunt, *de anatomicis administrationibus* primus scripsisse dicitur, eumque GALENVS in anatomicorum catalogis recensuit, iis tamen annumeravit dissectoribus, qui haud accurate in anatomia fuerint versati. Ipse suas mularum incisiones laudat, quarum locos male dispositos sterilitatis causam esse cum EMPEDOCLE recepit.

P. 54. PRAXAGORAM Coum, NICARCHI filium et HEROPHILI praeceptorem cum PLISTONICO inter minus accuratos incisores GALENVS pariter refert. Humoribus solis ambo, prout etiam PHILOTIMVS, et sanitatis et morbi phaenomena tribuerunt; vteri processus, quibus tubarum nomen est, sinus dixerunt cet.

P. 55. De AEGIMII Velienfis, CHRYSIPPI Cnidii et DIONYSII, OXYMACHI filii, anatomica peritia

p. 56. parum innotuit; ERASISTRATVS autem, CHRYSIPPI

SIPPI modo dicti et ARISTOTELIS discipulus, maiorem adeptus est famam, quod, GALENO teste, anatonem restituit, viuosque homines, ANTIOCHO veniam dante, dissecuit. Arteriosas cordis valvulas bene descripsit, et ex altero huius visceris ostio sanguinem in pulmonem, ex altero spiritum in reliquum corpus venire docuit; de illo etiam valvularum officio, quo relapsuris obstant humoribus, recte disseruit, primusque fuit, qui arterias lactis plenas in hoedis videret. Ceterum in physiologicis propria secutus est placita, iisque effecit, vt GALENVS semidogmaticum eum diceret. Duos scripsit libros *anatomicorum de singulis passionibus*, quos CAELIVS AVRELIANVS *) laudat. Modestus fuisse atque moratus vir dicitur, qui etsi aliter sentiebat, HIPPOCRATEM tamen refutare detrectavit.

EX PRAXAGORAE discipulis HEROPHILVS p. 59. potissimum inclaruit, qui omnem medicinam, herbas, praxin, et anatonem sibi ornandas sumsit; maxima tamen eius aduersus anatonem fuit propensio, easque in ea consecutus est laudes, vt FALLOPIVS, nusquam eum errasse, se testem daret. Viuentium reorum corpora, perinde vt ERASISTRATVS, incidisse dictus est, qua tamen dicendi ratione, etsi serio posteri interpretati eam sunt, veteres humanae anatomes raritatem expressisse, HALLERVS arbitratur. Quae de eo prostant, fragmenta fere sunt GALENI studio conseruata. Multum in neruis laborauit, eosque a tendinibus atque ligamentis, quibuscum ARISTOTELES potissimum eos confuderat, distinxit. De neruorum opticorum poris et cerebri sinibus, eorumque concursu, quem torcular vocauit, locutus est, pluraque alia de cerebri, cerebelli, partium genitalium vtriusque sexus cet. anatome reliquit, quae

*) *De morbis acutis*, Lausannae C1D1DCCCLXXIV. pag. 220. 302.

quae exquisitissimi dissectoris nomine, quod GALE-
NVS ipsi imposuit, laud indignum eum esse eui-
cunt. De humoribus eandem cum PRAXAGORA
fouit mentem, artemque fere incertam esse atque
obscuram scripsit.

- p. 62. ERASISTRATI pariter atque HEROPHILI se-
ctatores multum etiam laboris in amplificanda ana-
tome posuerunt, et videtur haec ars Alexandriae
constanter fuisse exulta, vt etiam GALENI tempo-
ribus medici, qui humani corporis cognitioni stu-
derent, eo confluerent. ERASISTRATI tamen
schola diutius superfuit, ex eaque, praeter alios,
XENOPHON, libro *de appellationibus partium corpo-
ris humani* celebris, APOLLONIVS Memphitanus, et
- p. 63. MARTIALIS, GALENO dictus, prodierunt. In HE-
ROPHILI schola multum de pulsu laboratum est;
nam, vt CHRYSERMVM, BACCHIVM, ALEXANDRVM
Philalethem, aliosque mittamus, HERACLIDES
ERYTHRAEVS septem, et APOLLONIVS MVS viginti
et nouem *de pulsu* libros reliquerunt. De ARI-
STOXENI, ZENONIS, ANDREAE CARYSTII, HE-
RACLIDIS TARENTINI, GLAVCIAE et GAI, qui
eundem HEROPHILVM secuti sunt, in anatomiam
- p. 64. meritis parum omnino innotuit. Idem etiam de
philosophis, qui circa ea tempora floruerunt, di-
cendum est; etenim, quanquam Stoici de phy-
siologicis rebus cogitarunt, multaue ab iis, GA-
LENO auctore, Pneumatici sumserunt, nihil ta-
men videntur dereliquisse, quod commemoratione
dignum sit.
- p. 65. ASCLEPIADES illustrandae potissimum phy-
siologiae operam dedit, mechanicasque rerum vbi-
que quaesuit causas. Sic in solo pulmone arterias
(micantia vasa) venis tenuiores esse, quod perpetuo
labore extenuentur, et venas e contrario, propter
suum laborem, fieri crassiores dixit. Respirationis
pariter

pariter mechanicam, sed perobscuram, dedit rationem. Ciborum non coctam, sed disiectam, eamque in lacteum humorem mutatam materiem per animale corpus decurrere docuit. Morbos impuit corpusculis, quae iter, per inuisibilia foramina subsistendo, claudunt. Ceterum, haud exiguam sectatorum reliquit turbam; nam PHILONIDES, MOSCHION, CASSIVS, THEMISON et THESSALVS, omnisque adeo methodica secta plurimum ipsi tribuit, maximique eum CELSVS fecit.

Eodem fere, quo ASCLEPIADES vixit, tempore IVCRETIVS CARVS suo *de rerum natura* poemate inclaruit, in cuius tertio libro Auctor potissimum in eo laborat, vt animam corpoream, mortalem et per artus diffusam esse, hinc omnes partes, ossa etiam atque dentes, sentire demonstraret. Quarto libro sua de somno, generatione, nutritione, oculo, reliquisque sensibus placita immiscuit.

Animalis oeconomiae quoddam velut compendium CICERO secundo *de natura deorum* libro inseruit, quod nuper IOH. BRISBANE CUM ALBINI tabulis Londini *) curauit edendum. HIERONYMVM DE BONO *de medica facultate* in TVLLIO *omnino comperta* disputasse **) olim retulimus ***).

CELSVM in anatomicis suis descriptionibus, p. 68. quas nuper BRISBANIVS Anglice edidit, HEROPHILVM atque ERASISTRATVM potissimum esse sectum, eumque modo de homine, modo de animalibus dicere, MORGAGNVS perhibuit. Hoc exploratum est, offium, quam dedit, historiam elegantem esse, iisque descriptionibus, quae ante eum prodierunt, magis absolutam.

Omitti-

*) CXCIX.

**) Conf. *Nuova Raccolta d' opuscoli scientifici e filologici*, Tomo terzo, in Venezia CXCCLVII. p. 129. seqq.

***) v. comm. nostr. Vol. IX. P. II. p. 322.

- p. 69. Omittimus IULIUM OBSEQUENTEM, EPIGE-
NEM Byzantinum, VARRONEM, SCRIBONIUM LAR-
GVM, PROCVLVM et ATHENAEVM, sectae pneu-
maticorum auctorem, et progredimur ad ARE-
TAEVM, qui, etsi minute quidem vix quicquam de-
scripsit, nusquam tamen, BOERHAAVIO auctore,
admisit errorem. Vtrumque venae cauae truncum
bene descripsit, et renes glandulosos esse, sinusque
habere, ex quibus vreteres oriantur, fassus est. Sen-
sum et motum a nervis repetiit; hepar et mammas
glandulosae esse naturae, ligamenta sensu carere,
intimam vteri tunicam chorio adhaerere, icterum
feri ab obstructis bilis viis cet. defendit. Ceterum
pneumaticum eum fuisse CLERICVS ex loco de an-
gina ostendit. AGATHINVM, qui de pulsu com-
mentatus est, nimis loquacem fuisse, GALENVS
testatur.
- p. 71.

• SORANVS Ephesius, Methodicorum princeps,
quem CAELIVS AVRELIANVS aut Latinum reddidit,
aut imitatus est*), exiguum librum *περι μητρας και
γυναικειου αιδοιου* reliquit, propter quem in anat-
omicorum catalogis meretur recenseri. Ex huma-
na anatome hunc librum utique natum esse certum
est, vterum quippe nusquam bicornem facit SORA-
NVS, et diserte negat, eum, vt in animalibus, esse
conuolutum; fundum etiam ipsi tribuit, qui in ani-
malibus nullus est. Duas huius visceris recenset
arterias, et totidem ex renalibus ortas venas, quas,
prout etiam glandulosos testes, masculis dissimiles,
quae latam quodammodo basin haberent cet. in
herniosa se, ait, femina vidisse. Alia anatomicae
eius peritiae testimonia, quae HALLERVS laudat,
silentio praeterimus.

PLINIVS,

*) Quo sensu hoc debeat intelligi, dictum est comm.
nostr. Vol. XX. P. IV. p. 705.

PLINIVS, nam MOSCHIONEM, ARCHIGENEM, p. 76.
 aliosque cum Methodicos, tum Pneumaticos silen-
 tio inuoluendos censemus, annotationes passim ana-
 tomici et physiologici argumenti collegit, easque
 suis *de naturalium rerum historia* libris inseruit, ita
 vt in septimo de homine, eiusque natiuitate, longae-
 vitate, morte atque sepultura loquatur, et in octa-
 vo, nono, decimo atque vndecimo de quadrupedi-
 bus, aquatilibus, auibus, insectis et animantium suc-
 cis, visceribus, neruis, arteriis cet. admodum eru-
 dite exponat. Remedia ex animalibus desumpta alijs
 in libris pertractauit.

RUFVS EPHESIVS in omnibus fere medicae p. 78.
 artis partibus eminuit, et de atra bile ita scripsisse
 fertur, vt GALENVS, parcus aliorum laudator, ali-
 quid addi posse negaret. Percurrit HALLERVS tres
 eius libros *περι ονομασίας των του ανθρωπου μοριων*,
 qui anatomes pariter atque physiologiae auctorem
 peritum fuisse euincunt.

Venimus ad GALENI praeceptores, inter quos p. 81.
 PELOPS, tribus *institutionum Hippocraticarum* libris
 clarus, AELIANVS MECCIVS, NUMESIANVS, SA-
 TYRVS, ANTIGENES et STRATONICVS, SABINI
 discipulus, eminent. Ad anatomen amplificandam
 contribuissse quicquam videntur, NUMESIANVS
 quippe de musculis erudite exposuit, et AELIANVS
 voluminum anatomicorum a parente suo conscrip-
 torum compendium edidit, quod in pretio habi-
 tum fuisse ferunt. STRATONICVS ex matris fe-
 mine feminam, ex patris marem generari docuit.

GALENVS ipse practica potissimum inclaruit p. 82.
 laude, multum tamen temporis eum simiis, aliisque
 animalibus dissecandis impendisse, multa inuenisse,
 aliisque rectius dixisse certum est, tamen si passim,
 quoties plurima luce opus erat, se, prolixo vsus ser-
 mone, aliqua velut nebula inuoluit, veterumque

effata cum suis ita miscet, vt, quae ad hominem spectent, quae ad bestias, distingui omnino non possit. Ceterum sollicite, inquit HALLERVS, GALENI opera legi, et recte VESALIVM reperi sensisse, qui varias ob rationes, velut propter vmbilicalia vasa, quae in homine secundum vesicam superfint, in animalibus non item, nulla humana funera a GALENO fuisse dissecta asseruerit; nam ex innumeris locis apparet, eum de animalibus dicere, et quando locus est, vbi de suis incisionibus loqui eum oportebat, nunquam cadavera humana suis manibus incisa memorat, licet humana sceleta, quae viderit, laudet. Ex operibus, quibus famam consecutus est GALENVS, libros *de partium vfu*; *de anatomicis administrationibus*; *de ossibus*; *de musculorum motu*; *de fetuum formatione*; *de facultatibus naturalibus*; *de HIPPOCRATIS et PLATONIS decretis*; *de sanguine vtrum natura in arteriis contineatur*; *de musculorum, nervorum, venarum, arteriarumque dissectione* cet. HALLERVS percenset, iisque deperdita et spuria eiusdem scripta annectit, et quid anatomici atque physiologici ipsis insit, laudat. Ceterum cum GALENO anatome intercudit, eumque solum ignavi illi nuperi exscripserunt; nam per decem amplius secula nulla occurrit certa vel vnici dissecti corporis mentio.

p. 109. GALENI aëuo ALEXANDER APHRODISAËVS, Peripateticus, suis *de nutritione atque augmento*, et *de sensu et sensibili* scriptis laudem sibi peperit, etsi plurima ex ARISTOTELE hauserat. Vtrum eius *ιατρικα αποσηματα και φυσικα προβληματα*, quibus physiologica varia placita continentur, genuina sint, dubium est.

p. III. Εισαγωγή ανατομική, quam nuper cum TRILLERI, suisque commentariis IOH. STEPH.

BERNARD recudendam curauit *), boni ordinis, manifesto autem nuperioris aevi libellus est, in quo quippe venae et arteriae eo, qui nobis solemniss est, modo descriptae habeantur. Ceterum multa, prout tres cordis ventriculos, pulsus ab ebulliente humore factum, cet. ex ARISTOTELE Auctor anonymus desumfit.

ORIBASIVS Sardianus, Imperatoris IULIANI p. 113. amicus, commodam, fere absque ratiocinatione, epitomen eorum, quae per vasta GALENI opera dispersa habentur, exhibuit, illique ex RVFO de ossibus quaedam obseruata, et locum ex LYCO inseruit. Quanquam vero codices iis, qui ad nos peruenerunt, vberiores, multosque auctores, quibus nos prorsus caremus, procul dubio ORIBASIVS habuit, haud tamen meminit HALLERVS, se multa in eius scriptis reperire, quae non alibi legantur. Ceterum anatomes omnem persecutus est ambitum, visceraque, ossa, musculos, nervos, vasa cet. descripsit.

FL. VEGETII quatuor de *medicina* libri p. 115. anatomicarum annotationum pleni sunt, et AETIVS p. 116. de vteri structura et fetus incrementis locutus est, aliaque passim anatomica refert, quamuis PHOTIVS atque FREINDIVS contrarium statuerint.

THEOPHILVS, quem *Protospatharium* dixit p. 117. runt, in suo opere *περί της τῆς ἀνθρώπου ἀνατομικῆς* multa habet iis, quae NEMESIVS in libro de *humana natura* protulit, pene ad verbum similia, a GALENO autem nonnullis in locis, velut in nervi olfactorii descriptione, recessit. Pulsus celerem a frequenti, et magnum a pleno separavit. A IACOBO SYLVIO eum admodum spreto fuisse, notum est.

Circa decimum tertium seculum IOHANNES p. 121. ZACHARIAE F. vulgo ACTVARIVS videtur vixisse, (STEPHANVM enim ATHENIENSEM, MELETIVM,

D 2

THEO-

*) Lugdun. Batav. CIΩIOCCXLIV, in forma octava.

THEOPHILVM SIMOCATTAM, aliosque praeterimus), isque *de actionibus et affectibus animalis spiritus* librum ad IOSEPHVM RAZENDYLAM scripsit, qui IOHANNIS ALEXANDRINI studio Latinus reditus est. Ceterum *de eiusdem animalis spiritus nutritione, de urinis et de medendi methodo* libros reliquit, quibus physiologica passim atque anatomica placita immixta sunt.

p. 126. Progredimur ad secundum bibliothecae Hallerianae anatomicae librum, cuius prima paragraphus *Talmud* inscripta est; scilicet orientales gentes, quae lingua, moribusque in plerisque consentiant, coniunctim HALLERVS pertractauit. Fecerunt autem Iudaei cum Arabibus misti frequenter medicinam, Arabumque opera in suam linguam transtulerunt; ipsam incidendi artem haud videntur exercuisse, etsi verae apud eos anatomes reperiuntur vestigia. Et ad Talmudicos quidem auctores quod spectat, ii varias physiologicas quaestiones subtiliter discusserunt; sic, quae diuersorum generum animalia secundam inter se exerceant venerem, quae minime, haud imperite definiuerunt, neque fetus situm male expresserunt. Praeterea pubis ossa in partu diduci; vtero et liene exsecto animal superuiuere cet. monuerunt. De cauda equina, quae medullae spinalis finis est, pariter sunt locuti.

ISAAC, qui SALOMONIS Arabiae regis filius dicitur, plura descripsit, quae inter CONSTANTINI AFRICANI opera occurrunt. Meminit HALLERVS opusculi *de oculis*, libri *de stomacho*, et compendii libri GALENI, quem *Megatechni* vocant. Librum *de urinis* CONSTANTINVS modo dictus vertit, et *de somno et visione* tractatum SERAPION, MESVE p. 127. cet. laudant. MOSES MAIMONIDES, magnus ille suae gentis praeceptor, anatomica aliqua et physiolo-

siologica in *Aphorismis*, Venet. c10ccccxcvii
editis, exhibuit.

Inter antiquissimos Arabes est HONAIN BEN
ISAAC, qui idem videtur esse IOHANNITIVS. Se-
culo vixit nono, multisque operibus, velut *Intro-
ductione ad artem parvam* GALENI, libris *de oculis*,
de memoria, *de obliuione cet.* inclaruit. Anatomen
adeo perite eum exposuisse ferunt, vt GABRIEL F.
BAKTISCHVA, iam in summa auctoritate constitu-
tus, magno eum cum studio audiret.

ABVBECKER MOHAMMED EBN ZACHARIA p. 129.
EL RASI, princeps fere medicorum Arabum, in ana-
tomicis vix quicquam proprii habet, quippe a cada-
verum cum humanorum, tum animalium consortio
Muhammedani medici lege arcebantur; hinc Grae-
ca tantum repetierunt, et parum omnino conser-
varunt, quod in superstitionibus eius linguae codicibus
non reperiatur. Inter selecta RAZEI opera eius
ad ALMANZOREM liber, in quo Galenica anatome
inest, huc spectat.

AVICENNA siue ABV ALI HOVSAIN BEN p. 130.
ABDALLAH BEN SINA, AVERRHOES siue EBN EL
VVELID EBN RVSCHIT, ABVLCASEM EL CALAF
EBN ABBAS EL ZAHARAVI, qui modo ALBVCA-
SIS, modo ALSAHARAVIVS dicitur, AVENZOAR,
aliique Arabes perinde vt RAZEVS nihil proprii la-
boris ad anatomen attulerunt, etsi eorum operibus
varia de partium structura atque vsu placita, mox
ex GALENO, mox ex ARISTOTELE, aliisque desum-
ta, immixta deprehenduntur. Hinc iis recenssen-
dis non immorabimur, sed ad Chineses accedimus, p. 137.
quos potissimum in pulsibus explicandis admodum
versatos fuisse constat. Edidit ANDREAS CLEYER
medicinae Sinicae specimen *), indigestum opus, in
quo varii de pulsibus tractatus insunt. Singulos

D 3

aucto-

*) Francofurti c1010CLXXXII. 4.

auctores Chinenſes, quos HALLERVS laudat, non commemorandos putamus.

p. 139. Primus Auctor, cuius in tertio libro Noster mentionem facit, CONSTANTINVS AFRICANVS eſt, qui in Coenobio Caſſinenſi decimo ſeculo obiit, Libros *de animae et ſpiritus discrimine, de humana natura et principalibus humani corporis membris* cetera reliquit, primusque fuit Europaeorum, qui Arabum doctrinam in Occidentem inferret. Ceterum multa eius etiam in *Salernitanam ſcholam* merita ſunt.

p. 140. Renascentibus autem hoc aeuo litteris FRIDERICVS II. Imperator potiffimum proſpexit, ipſamque adiuuit anatomen; legibus enim ſanxit, vt certe in Sicilia omni quinquennio ſolemnis anatomia humani funeris inſtitueretur, ad quam medici atque chirurgi ex vniuerſo regno conuocarentur; et alia lege prohibuit, quo minus anatomes imperiti ad chirurgiam exercendam admitterentur. Occurſum itaque eſt hac ratione Pontificis BONIFACII decreto, quo anatome proſcripta fuit, cum clerici, quibus funerum humanorum diſſectiones dedecori fore putatum eſt, medicam artem exercerent. Ex ſcriptoribus, qui circa haec tempora floruerunt, notamus MICHAELEM SCOTVM, libro *phyſiognomiae*, et opusculo *de ſecretis naturae* clarum factum.

p. 141. PETRVS AEGIDIVS, ſiue AEGIDIVS *Corboliensis*, monachus, Salernitanae ſcholae diſcipulus et PHILIPPI AVGVSTI medicus, ſub ſeculi duodecimi finem *de urinis et pulſibus carmina* ſcripſit, quae ſemiotici potiffimum argumenti eſſe, HALLERVS ſuſpicatur.

p. 143. ALBERTVS MAGNVS variis in ſcriptis anatomen atque phyſiologiam paſſim attigit, et PETRVS DE APONO, medicinae apud Taruiſinos Profeſſor, *conciliatorem controuerſiarum, quae inter philoſophos*

et

et medicos versantur, scripsit, in quo de physiologicis etiam rebus disputatum est.

Bononiae primam humanam anatomen MVN. p. 146. DINVS, ex gente DE' LVZZI, administruit, librumque reliquit, cuius aliqua pars anatomica est, et de abdominis musculis, visceribus imi, medii, et supremi ventris, cet. exponit. Tanta huius libri, qui ex humanorum funerum sectione esset natus, fuit auctoritas, ut in Italia passim legibus sanciretur, ne in alium librum medici de anatome praelegerent.

NICOLAUS NICCOLVS, qui exeunte decimo p. 148. quarto seculo vixit, in conscribendis suis *septem medicinalibus sermonibus* Arabibus vsus est, neque sua experimenta interposuit, et MAGNVS HVNDTIVS, p. 153. Parthenopolitanus, *Anthropologia de hominis dignitate, natura* cet. Lipsiae C10101 excuso, icones addidit, quae admodum rudes, et ad descriptionem fictae sunt. Ceterum hae ipsae icones vel propterea excusandae sunt, quod HVNDTIVS, PLATNERO auctore *), primus fuit, qui partium structuram hoc modo illustrari studeret.

Anatomiam corporis humani, quam GABRIEL DE ZERBIS, Patauinus Professor, Venetiis C101011 in folio edidit, vastum opus esse, characteribusque incommodis impressum, et sermone ita inconcinno conscriptum fatetur HALLERVS, ut laborem legendi nunquam potuerit sustinere. Vtilia passim in hoc opere detexit MORGAGNVS.

In quarto libro, qui, prout diximus, *de anat.* p. 166. *mes restauratoribus* agit, ALEXANDER BENEDICTVS, in pago *Legnago* agri Veronensis natus, primus est dissector, cuius merita HALLERVS laudat, etsi in suo opere, quod *anatomicen, siue historiam corporis humani* inscripsit, parum habet praeter ea, quae ex

D 4

GALE-

*) De MAGNO HVNDT, *tabularum anatomicarum*, ut videtur, auctore, Lipsiae, C1010CCXXIV. 4.

GALENO desumfit. Ceterum felicem obseruauit puris in pleuriticis per anum et vrinam effusionem, et biliarium calculum primus videtur descripsisse.

p. 167. IACOBVS BERENGARIVS, Carpenfis, quem CARPVM vulgo dicunt, Professor Bononiensis, clinicus et anatomicus celeberrimus fuit, primusque, ex BARTHOLOMAEI EVSTACHII, CARTESII, aliorumque testimonio, humanae anatomes instaurator, qui sua manu centum humana corpora dissectuerit. Duo eius sunt opera, quorum alterum *Commentariorum cum amplissimis additionibus supra anatomiam MVNDINI, cum textu eius in pristinum nitorem redactis*, Bonon. MDLXXI. 4. titulo gaudet, alterum *Isagogae breues perlucidae et uberrimae in anatomiam humani corporis ad suorum scholasticorum preces in lucem editae*, ibid. MDLXXII, in eadem foliorum forma, inscriptum est. Vtrumque permultis propriis, accuratisque ex humanorum funerum inspectione natis obseruationibus abundat, le-

p. 170. atque dignissimum est. MATTHAEVS CVRTIVS, Papiensis, BERENGARII collega, in eundem commentatus est MVNDINVM, et libros *de partu septimestri, et de musculis, eorumque partibus, motibus et dissectione* reliquit.

p. 173. NICOLAVS MASSA, Venetus, humana corpo-

p. 174. ra frequenter dissectuit, GVINThERVm autem Andernacensem humanae anatomiae nunquam dedisse operam, VESALIVS, eius discipulus, reliquit. Noti sunt GVINThERI *anatomicarum institutionum* libri, in quibus GALENI compendium inest.

Praeterimus EICHMANNVM, DRYANDRVm vulgo dictum, IACOBVM SYLVIVm, IOHANNEM FERNELIVm, IOHANNEM MANARDVM, aliosque

p. 180. et properamus ad ANDREAM VESALIVm, qui, cum summo in anatomem ferretur ardore, per omne genus periculi, et per ferrum fere, atque ignes funera sibi

sibi comparauit. Anno post millesimum quingentesimum tricesimo octauo GVINThERI ediderat institutiones, anno vero tricesimo nono, cum vicesimum quintum annum ageret, primum librum anatomici argumenti, scilicet *epistolam*, in qua *axillarem dextri cubiti venam in laterali dolore secandam esse* praecepit, imprimendum curauit, et annos nondum plenos natus viginti et nouem libros septem *de humani corporis fabrica*, immortale opus, et quo priora omnia, quae ante eum scripta fuerant, pene superuacua fecit, edidit. Hinc mirum videri non potest, VESALIVM in prima statim iuuentute tantam esse consecutum famam, vt ab anno millesimo quingentesimo quadragesimo ad quadragesimum quartum anatomen Patauii docere iuberetur; inde Bononiae, et demum Pisis eo cum plausu publice dissecuit, vt celebres alioquin anatomici taciti de eius demonstrationibus discederent. Exilii, in quod VESALIVS missus est, ea causa, quae vulgo recepta est, HALLERO verosimilis videtur. Hominem enim morbo extinctum praecipiti studio incidit, vt cor miseri sub manibus et scalpello palpitaret; tanti criminis reus factus PHILIPPI II. intercessione obtinuit, vt religiosa peregrinatione culpam redimeret. Mortuus est in Zacyntho insula, cum patriam repetere sibi proposuerat, quinquagenario non maior.

IOH. BAPTISTA CANANVS, Ferrariensis, IV. p. 192. LII III. Archiater et FALLOPII contemporaneus, diligens fuit incisor, librumque edidit *Musculorum humani corporis picturata dissectio* (inscriptum *), cuius quatuor tantum plena exempla reperiri ferunt. Musculi in systemate primum, deinde singuli depicti sunt, vt tamen ossa simul in conspectum veniant.

D 5

Prin-

*) sine anni, locique commemoratione.

- p. 194. Princeps I. PHIL. INGRASSIAE, celebris Medici et anatomes apud Neapolitanos Professoris, opus est, quod sub *commentariorum in GALENI librum de ossibus* titulo Panormi MDCCIV in folio prodiiit. Commentarium hunc fusissimum esse fatetur HALLERVS, cum ad minima quaeque Auctor se demiserit. Icones additae ex VESALIO desumptae sunt.
- p. 195. CAROLI STEPHANI tres *de dissectione partium corporis humani* libros ex autopsia vnice natos esse ipse eorundem auctor perhibet, et HALLERVS eos minime contemnendos iudicat.
- p. 197. AMBROSIVS PARE', Chirurgus Regius, anatomes haud imperitus fuit, quippe etiam in medicis scholis cum THEODORICO DE HERY chirurgo funeribus dissecandis incubuit. Operum eius, quae coniunctim gallice Paris. MDCLXXV prodierunt, secundus, tertius, quartus, et quintus liber anatomici sunt argumenti, figuras tamen, et omnes fere partium descriptiones ex VESALIO desumptas, iisque nonnunquam bonas et proprias obseruationes adspersas esse, HALLERVS reperit.
- p. 205. GVILIELMVS RONDELETIVS, Facultatis medicae Monspeliensis Professor et Cancellarius, vel propterea recensendus est, quod Monspeliensis Academia ipsi anatomicum theatrum potissimum debet. Ceterum eum propria manu adeo cupide in dissecando vsu esse ferunt, vt vel suum filium incidere sustineret. *De piscibus marinis, amphibijs, zoophytis, testaceis*, cet. libros scripsit, quibus aliqua de humana anatome immixta sunt.
- p. 213. Inter VESALII discipulos REALDVVS COLVMBVS, Cremonensis, eminuit, qui per quindecim annos Patauii anatomem professus est, tum etiam Pisis et Romae eam praelegit, vt quouis anno quatuordecim humana funera, et permulta animantia dissecaret. Quindecim *de re anatomica* reliquit libros,
- in

in quorum septimo sanguinis per pulmones circuitum verissime descripsit, et per arteriam venosam (venam pulmonalem) sanguinem cum aëre ad finistrum ventriculum duci docuit. Ita etiam sanguinem in ea vena vidit, cum viua animalia incideret, eumque solum sanguinis ductum cordis valuulas permittere obseruauit. Alia COLUMBI inuenta silentio praeterimus. IOHANNES VALVERDE, Hispanus, COLUMBI discipulus, *historiam structurae humani corporis* patrio sermone conscriptam edidit, quae vere tota ex VESALIO transcripta est; nam humana funera ipse non dissecuit.

Quintus Hallerianae Bibliothecae liber *Italica* p. 218. *schola* inscriptus est, quippe quae a renatis litteris vniuersam Europam per sesqui seculum erudiuerit, ita vt paucissimi essent incisores, qui ex ea haud prodissent. Orditur HALLERVS hanc epocham a GABRIELE FALLOPIO, qui ab anno seculi decimi sexti quadragesimo octauo Ferrariae, deinde Pisis, ab anno quinquagesimo primo autem Patauii ad mortem vsque, quae quadragesimo aetatis, et sexagesimo tertio seculi anno euenit, anatomen professus est. Ceterum FALLOPIVS primus inter mortales fetuum ossa contemplatus est, eiusque *anatomicae observationes*, reliquaue opera permultis, iisque praeclaris animaduersionibus abundant. Erga VESALIUM, cuius potissimum menda correxit, summa vsus est reuerentia.

De BARTHOLOMAEO EVSTACHIO, *Anatomi* p. 223 co et Professore Romano, HALLERVS hoc fert iudicium, eum omnium incisorum ad nostra vsque tempora maximum in sua arte ambitum suis laboribus complexum esse, eumque omnium plurima inuenta, plurimasque emendationes ad perficiendam artem attulisse. In libello *de renibus* primum repetitae anatomes, comparatarumque diuersarum in diuer-

diuersis cadaueribus fabricarum corporis humani, et varietatum, exemplum exstat, pluribusque aliis cum hic, tum reliqui Eustachiani libri nouis inuentis abundant, ita vt enumerari omnino non possint. ALBINI in tabulas EVSTACHII studium notum est.

- p. 230. IVLIVS CAESAR ARANTIVS, Bononiensis, VESALII discipulus et in patria vrbe Professor, perutilem *de humano fetu*, Rom. CIOIOXLIV libellum, et *anatomicas obseruationes*, Venet. CIOIOLXXXVII reliquit, in quibus multa bona, eo certe seculo nondum publici iuris facta, insunt. In LEONARDI BOTALLI, Astensis, FALLOPII discipuli *commentariolis* renum duorum connatorum cum vasis accurata anatome deprehenditur. Foramen ouale, quod pro re noua BOTALLVS habuit, GALENO haud fuit ignotum.
- p. 234. VOLGHERVS COITER, Groningensis, in Italia vixit, et cum VLYSSE ALDROVANDÓ animantia, tum vero in aula, quam ipsi CAESAR ODOVS permiserat, humana etiam corpora dissecuit. Multum in sceletis fabricandis versatus est, ediditque varia opera, in quibus cum durarum, tum mollium hominis et variorum animalium partium descriptiones atque icones continentur. Norimbergae, cum medicus huius vrbis factus esset, diem suum obiit.
- p. 236. VIDI VIDII septem *anatomes corporis humani* libris, qui tertium *artis medicinalis* Eiusdem tomum implent, icones Vesalianas et FALLOPII inuenta inesse, quibus nonnullae VIDIO propriae figurae immixtae sint, HALLERVS testatur.
- p. 241. Nouam cerebri administrationem CONSTANTIVS VAROLIVS, Bononiensis et anatomes in patria Academia Professor, aggressus est, eamque in *epistola* ad HIERONYMVM MERCVRIALEM *de neruis opticis, nonnullisque aliis praeter communem opinionem in humano capite obseruatis*, Patauii CIOIOLXXXIII descri-

descripsit. — Scilicet a basi inceptit cerebri dissectionem; icones, quas addidit, rudes sunt, propriorum tamen laborum fructus.

IOH. BAPT. CARCANVS, Ticinensis Professor p. 245. et FALLOPII discipulus, duobus potissimum libris inclaruit, quorum prior *de vasorum cordis in fetu unione*, alter *de musculis palpebrarum atque oculorum motibus deseruientibus* exponit. Accurate egit CARCANVS de ouali foramine, et arterioso ductu, erroresque VESALII, ARANTII et FALLOPII correxit, quorum iste foramen ouale omiserat, ille canalem arteriosum in foramen mutauerat. Ceterum lacrymalia puncta descripsit, et innominatam glandulam, quam FALLOPIVS pro musculo habuerat, humorem generare docuit.

Historia plerarumque corporis humani partium, p. 251. quam SALOMON ALBERTI, Wittebergenensis Professor edidit *), breue est anatomicum compendium cum Vesalianis iconibus, in quo, praeter alia, valvulae coli descriptio, cochleae figura et renales papillae cum poris et infundibulis continentur. In eiusdem *de lacrymis* disputatione varia etiam digna lectu insunt.

FELIX PLATERVS anatomen a prima iuuentute amauit, eamque apud laniones est sectatus. Descriptiones partium corporis humani et icones, quas edidit, ex VESALIO fere atque COITERO desumptae sunt, passim tamen multa minutius exponi, nouisque iconibus illustrari curauit. De CASPARO p. 260. BAVHINO idem fere iudicium ferendum est; nam si a valvulae coli descriptione discefferis, vix quicquam in eius *de fabrica corporis humani* libris reperies, quod non ex VESALIO, FALLOPIO, COLUMBO cet. desumptum sit. *Theatrum eius anatomicum*, Francof.

*) Wittebergae CIOIO LXXXV. 8.

Francos. *CIIOICXXI* collectas fere omnium de anatomica re scriptorum sententias complectitur.

- p. 281. VLYSSIS ALDROVANDI, Medici et Professoris Bononiensis, in zootomiam et omnem omnino naturalem historiam merita admodum luculenta sunt, permultisque nouis obseruationibus eius opera abundant. Inter omnia autem scripta ab ALDROVANDO relicta HALLERO *ornithologia* elaboratius opus videtur, etsi antiquae eruditionis farraginem subinde admixtam nemo facile desideret. In libris *de quadrupedibus, piscibus, cetis, insectis*, cet.
- p. 284. parum anatomici inest. In ipsa humanorum funerum dissectione se hoc tempore, praeter VAROLIVM, VLMVM, aliosque, HIPPOLYTUS BOSCVS, Ferrariensis, etiam exercuit, et in suis octo *de anatomica facultate* lectionibus multas morbosae potissimum fabricae obseruationes cognitae reddidit, quas HALLERVS haudquaquam inutiles censet.
- p. 285. HIERONYMVS FABRICIVS, in oppido *Aquapendente* natus, qui Patauii anatomiam docuit, eius-
- p. 289. que successor IVLIVS CASSERIUS multis, iisque praeclaris de structura et vsu partium corporis humani libris inclaruerunt. CASSERIUS tamen anatomica laude praeceptorem superauit, in theoria vero minus felix, et in descriptionibus nimis parcus fuit, ita vt maior eius a tabulis laus, quam a sermone repeti debeat.
- p. 301. IOHANNES RIOLANVS, filius, (nam pater incidendis cadaueribus non ipse studuit), doctus vir, et anatomicorum, se ipso fatente, princeps, vltra dimidium seculum Parisinus Professor fuit, inuentisque variis medicam artem auxit. Operibus eius anatomicis, quae GUIDO PATINVS edidit, integra inest anatome cum ex aliorum; tum ex propriis obseruatis nata. HARVEIVM, BAVHINVM, SPIGE-

LIVM et plerosque fui seculi anatomicos eum esse variis in scriptis aggressum notissimum est.

IOH. RVD. SALZMANNVS anatomen per multos annos in Argentoratensi Academia docuit, variosque reliquit libros, inter quos *Observata anatomica haftenus inedita*, Amstelod. **CIDIDCLXIX** potissimum eminent, quippe in quibus historia incisionum cadauerum morbosorum eo solo fine, ut nonnulla melius innotescerent, susceptarum continetur. **ADRIANI SPIGELII**, Bruxellensis, Anatomes apud Patauinos per decem annos Professoris, libri *de humani corporis fabrica*, qui **LIBERALI CREMA** curante, Venet. **CIDIDCXXVII** prodierunt, ex **VESALIO** potissimum hausti sunt; nam parum proprii Auctor addidit, ipseque lobulus, quem Spiegelianum vocant, priscis nequaquam ignotus fuit. Dictionis puritate et practicis annotationibus se potissimum commendant. p. 339.

Primus auctor, cuius in sexto libro **HALLERVS** mentionem iniicit, **CASPAR ASELLIVS** est, qui Papiæ anatomen docuit, et propter lactea mesenterii vasa, quæ inuenit, famam sibi potissimum confecit. Etenim cum in viuis animalibus chyli iter inuestigaret, in hæc ipsa vasa ab **HEROPHILI** et **ERASISTRATI** temporibus a nemine repetita incidit, eaque ab intestinis ad hepar, ut putabat, est persecutus. Descriptio eorundem **Mediolan. CIDIDCXXVII**, mortuo iam auctore, prodiit, eaque docta est, iconibusque tribus coloribus distinctis illustrata. p. 362.

In Anglia, in qua fere nulla haftenus anatomie fuerat, nouum circa hæc tempora artis lumen extitit, cuius nomen, inquit **HALLERVS**, ab ipso retro **HIPPOCRATE** in medicina secundum est. Scilicet **WILHELMVS HARVEY**, **HIER. FABRICII** discipulus et Patauinus Doctor, excitatus, ut videtur, nupero p. 363.

nupero valvularum venosarum inuento, et per sua in viuis animalibus instituta tentamina confirmatus, ab anno post millesimum sexcentesium decimo sexto ad decimum octauum Londini, cum lector esset anatomes, de sanguinis circuitu praelegit, illustre tamen inuentum diu pressit, et anno decimum seculi vicesimo octauo Francofurti. *Exercitationem anatomicam de cordis et sanguinis in animalibus motu* edidit, in qua cordis, arteriarum et auricularum motum, qualem in viuis animalibus viderat, describit, et veram successionem motus in dextra auricula, ventriculo eius lateris, et auricula atque ventriculo sinistri lateris, cordis in motu pertinaciam, auriculae dextrae priuilegium cet. depingit. Deinde de minori, maiorique sanguinis circuitu disputat, eumque idoneis argumentis stabilit. Hoc ipso autem nouo inuento quo magis GALENI theoriae, venarumque delectus euertebantur, eo grauioribus HARVEYO mouebantur lites, quippe alii rationes et experimenta inuentori opposuerunt, alii haud nouum hunc circuitum esse demonstrare conati sunt, quare repetitis eum experimentis HARVEYVS extra omne dubium posuit. Ceterum, etsi negari nequit, minorem circuitum multis ante HARVEYVM innotuisse, et maioris tenue vestigium apud CAESALPINVM reperiri; primus tamen HARVEYVS fuit, qui idoneis experimentis et rationibus hunc circuitum demonstraret. De reliquis HARVEYI scriptis, prout etiam de libris ipsi oppositis silemus.

p. 393. IOH. VESLINGII *Syntagma anatomicum breue*, et purissime scriptum anatomes compendium est, maius autem pretium eiusdem *Obseruationibus anatomicis et epistolis medicis*, quas THOM. BARTHOLINVS Hafniae MDCLXIV edidit, statui debet, quippe quae permultis propriis inuentis refertae sint.

IOH. GEORG. WIRSUNG, Bauarus, VESLINGII p. 415.
discipulus, anno seculi decimi sexti quadragesimo
secundo pancreaticum ductum, quem ipse primum
MAVRITIUS HOFMANNVS, Altorfinus postmodum
Professor, in gallo Indico demonstrauerat, in homi-
ne inuenit. Scriptis haud inclaruit, sed tantum
*figuram ductus cuiusdam cum multiplicibus suis ramu-
lis nouiter in pancreate inuentis in diuersis corporibus
humanis, Patauii sculpendam curauit.*

IOH. PECQVETVS ASELLII errorem, post p. 442.
EUSTACHII aliquas voces, (nam VESLINGII labo-
res nondum apparuerant), emendauit, et lactea va-
sa non ad hepar, sed ad vesiculam lumbis imposi-
tam ire, et ex ea per totam pectoris longitudinem
in subclauia vasa ascendere docuit. Opus, in quo
hoc chyli iter PECQVETVS descripsit, inter prae-
cipua seculi decora pertinet.

OLAUS RVDBECK cum permulta viua anima p. 447.
lia incideret, et annis quadragesimo nono et quin-
quagesimo post millesimum sexcentesium in vasis
lacteis inquirendis laboraret, in lymphatica hepatis
vasa, quae aquosa dixit, incidit, et paulo post thora-
cicum ductum, chylique vesiculam detexit, et vin-
culis iniectis ipsius chyli iter definiuit. Ceterum
in aliis etiam humani corporis partibus lymph-
tica vasa primus demonstrauit, et THOMAE BAR-
THOLINO, qui pariter his vasis detegendis incu-
buit, suaeque obseruata variis in libellis descripsit,
obiecit, nihil eum absque LYSERO, Lipsiensi, qui
ipsi fuerit a manu, inuenisse. Id exploratum est, p. 450.
LYSERVM industrium fuisse incisorem, eumque sce-
letis parandis, et ossibus, musculisque mundandis
sedulo dedisse operam.

Hepatis structuram et vsum FRANCISCUS p. 452.
GLISSONIUS, Cantabrigiensis Professor, subtili ra-
Tom. XXIV Pars I. E tione

tione persecutus est, suaque inuenta Londini MDCLIV. publici iuris fecit. In altero *de ventriculo et intestinis* cet. opere fibrae naturam omnium primus consideravit, simulque de irritabilitate locutus est, quam omnibus fere humani corporis partibus cum solidis, tum fluidis tribuit. Cordis motum ab hac ipsa fibrarum virtute primus repetiit, cet.

P. 459. LUDOVICVS DE BILS sua funierum condendorum arte magnam famam erat consecutus, eam tamen, euulgato arcano, rursus amisit. Scilicet cum salinis liquoribus, nec balsamis BILSIVS fuisset vsus, mumiae breui tempore computruerunt, totaque res in fabulam evanuit. Incruenta, quam dixit, anatome aut iniectis vinculis, aut impulso in venas coagulanti liquori adscripta est.

P. 464. Glandulas corporis humani ex ordine a capite ad calcem, quod aiunt, enarrandas THOMAS WHARTONVS suscepit, earumque externum habitum, pondus, excretorios ductus, succum secretum cet. recensuit, folis tamen fere vbique brutorum animalium corporibus vsus. Ductum ad linguae latera, veteribus notissimum, a nuperis vero per centum et triginta annos neglectum, suscitavit, eique suum nomen imposuit.

P. 486. MARCELLVS MALPIGHIVS, Messanensis primum, deinde Bononiensis Professor et tandem Archiater pontificius, ruri fere inter anatomicos labores, et animalium potissimum incisiones vixit. Ad indagandam fabricam variis rouis artificii vsus est, primusque fuit, qui subtiliorem viscerum structuram per experimenta eruere studeret, etsi glandulosam fabricam procul dubio nimis late extendit, nec

P. 491. vbique ab erroribus sibi cauit. NICOLAI STENONII, Dani, studio glandularum, vasorum, muscutorum, cet. anatomiae permultum lucis affusum est.

IOHANNIS BOHNII, olim nostri, *Circulum ana-* p. 497.
omico-physiologicum multis laudibus HALLERVS
 offert, eumque vel propterea lectu dignum esse
 iudicat, quod auctor omnibus illius aevi hypothefibus
 fluendis studuit. Ceterum, quae de forenfi me-
 dicina scripsit, ea pariter permultis nouis obserua-
 tionibus abundant.

REGNERVS DE GRAAF disquirendae virilium p. 523.
 et muliebrium partium generationi inferuentium
 structurae potissimum incubuit, suosque labores
 in duobus tractatibus descripsit, qui et a figuris, et
 ab ipsa descriptione multum habent commenda-
 tionis. In *defensione partium genitalium*, Leid.
 MDCLXXIII conqueritur GRAAFIVS de SWAM-
 MERDAMIO, qui, cum de iisdem partibus scripsisset,
 passim inuentionis gloriam ipsi dubiam reddiderat.

Amstelodami circa haec tempora FRIDERICVS p. 529.
 RVYSCHIVS, Haganus, anatomen summo cum stu-
 dio excoluit, et replendis potissimum humani cor-
 poris vasis, condiendisque visceribus et aliis, quas
 artificiose repleuerat, partibus operam dedit; hinc,
 cum susceptos labores felices comitarentur euentus,
 multa eius in hanc artem merita sunt. Primus
 eius labor, isque profecto ex praestantissimis, est
Dilucidatio valvularum in vasis lymphaticis atque la-
cteis, cui accefferunt observationes anatomicae rariores,
 Haag. MDCLXV, quem nonagesimo primo seculi
 anno *Centuria observationum anatomico-chirurgica-*
rum, et paulo post *Thesauri, Aduersaria*, aliaque
 scripta exceperunt. Nouorum obseruatorum, qui-
 bus haec opera abundant, numerus profecto in-
 gens est, ita vt quiuis non possit non RVYSCHII
 summam industriam laudare. BOERHAAVIUM pro
 fundamento theoriae suae vasculosae Ruyschiana
 experimenta adhibuisse, notum est. IOH. SWAM- p. 540.
 MERDAMIUS, cui RVYSCHIVS replendorum va-

forum artem debuit, insecta potissimum sibi sum-
sit contemplanda, in iisque dissecandis mira vsus
est sollertia. Ceterum *de respiratione, usuque*
pulmonum, et de uteri muliebris fabrica erudite
commentatus est.

p. 596. IOH. CONRAD. BRUNNER pauca, sed eximia
specimina edidit, in quibus de pituitariae glandulae,
pancreatis, et detestorum in duodeno intestino

p. 604. glandularum fabrica et vsu disputauit, et PEYERVS
variis opusculis, potissimum tamen suo mucifera-
rum in intestinis glandularum examine inclaruit.

p. 606. ANTONIVS VAN LEEUWENHOEK etsi anatome,
aliarumque artium fere imperitus fuit, tamen
cum vitris diligenter vteretur, multa detexit, quae
accedente doctorum virorum industria haud me-
diocrem ipsi famam conciliarunt. Sic de animal-
culis infusoriis, de sanguineis globulis, de vermicu-
lis spermaticis variorum animalium, de cerebri fa-
brica, de crystallina variorum animalium lente et
obseruata laude dignissima cognita reddidit.

p. 649. AVGVSTVS QVIRIVS RIVINVS, Medici Or-
dinis in nostra vniuersitate quondam Decanus, in-
ter incisores descriptione ductuum sublingualis
glandulae, quam velut thesin dissertationi *de dyspe-*
psia adiunxit, potissimum inclaruit. Ceterum *de visu,*
bile, sanguificatione, omento cet. varios academicos,
quos vocant, libellos reliquit.

Lib. Cerebri, neruorumque structuram, quam ha-

VII. etenus fere in animalium corporibus perscrutati

p. 710. dissecatores erant, RAYMUNDVS VIEVSSENS, Mon-
speliensis Professor, in humanis funeribus est per-
secutus, de eaque in libro, quem *Neurographiam*
vniuersalem inscripsit, ita egit, vt non possit non
laudibus cumulari. Cerebrum quippe multo, quam
piores omnes scriptores, accuratius incidit, potif-
simum autem vniuersi corporis neruos diligenter descri-

descripsit, et magnas in tabulas dispositos curauit
 lepingi. De muniis partium, de internis sensibus,
 de cordis motu cet. hypotheses passim admiscuit.

SAMUEL COLLINS comparatam potissimum p. 715.
 anatonem suis, amicorumque, inprimis EDWARDI
 RYSONIS, laboribus sibi illustrandam sumsit, et li-
 cet in humana anatome parcus sit, animalium ta-
 men dissectiones vberimas tradidit, ita vt nemo de
 his COLLINO melius meruerit. Ceterum multis
 etiam physiologicis et pathologicis placitis eius
 opus diues est.

IOH. GODOFREDI DE BERGER, Wittebergen. p. 720.
 is Professoris, *Humana Physiologia* elegantissimum
 est compendium, in quo Auctor non quidem aliqua
 noua descripsit, sed potius inuentis atque experi-
 mentis sanissimo cum iudicio vsus est, et fere sem-
 per, prout in respirationis mechanismo, in bilis iti-
 nere cet. veriore sententiam suam fecit. RUY-
 SCHII magnus fuit admirator.

In ossium fabrica rimanda CLOPTON HAVERS p. 747.
 multum versatus est, variaque addidit iis, quae antea
 de harum partium natura, genesi et nutritione inno-
 tuerant, et ALEXIUS LITTRE, cuius scripta potissi-
 mum *Commentariis Academiae scientiarum Parisinae* p. 750.
 inserta sunt, de partibus genitalibus virilibus, de hu-
 mano fetu, de submersis cet. erudite disputauit, mul-
 taque alia notatu digna obseruata reliquit.

Accedimus ad HERMANNVM BOERHAAVIUM,
 communem Europae sub initia huius seculi prae- p. 756.
 ceptorem, qui etsi inter incisores haud eminuit,
 physiologiam tamen emendauit, omnemque omni-
 no medicinam per calidorum medicamentorum et
 alcalinorum amorem corruptam ita restituit, vt
 cunctorum mereretur assensum. Notissimae eius
Medicae institutiones sunt, super quibus fere in omni-

bus vniuersae Europae scholis multos per annos praelectum est; notissima pariter eius de nonnullis viui hominis actionibus placita, quae Ruyschianis, Malpighianis cet. inuentis superstruxit; hinc, vt in iis recensendis prolixi simus, non opus est. MALPIGHII de glandulosa viscerum fabrica sententiam potissimum in *Epistola de fabrica glandularum in corpore humano ad F. RVYSCHIVM*, Lugd. Bat. CIOIDCCXXII argumentis a morbis, tuberculis, hydatidibus, cet. repetitis BOERHAAVIUS tuitus est atque ornauit, Ruyschiana vero dubia diluere studuit. Reliqua eius opera silentio praeterimus.

- p. 768. WILHELMVS COWPER in incidendis corporibus, vasisque iniiciendis admodum fuit exercitatus, variaque splendida opera reliquit, in quibus multa industriae suae specimina insunt. In bronchiis replendis bismutho, et in lymphaticis, lacteisque vasis hydrargyro vsus est, docuitque lymphatica etiam per rubras arterias impleri. Ceterum etsi cum ALBINI industria eius labores vix possunt comparari, passim tamen priores dissectores COWPERVS superauit, tum quod omnia ad humana corpora descripserit atque depinxerit, tum quod plura noua, vel renouata primum inuentis addiderit. RIDLEYI de cerebri anatomia liber anatomici partim, partim physiologici argumenti est, cui icones a COWPERO delineatae adiectae sunt.

- p. 809. IOS. MARIA LANCISIUS, Pontificius Archiater, vniuersam anatomen maximo beneficio affecit, dum aeneas EVSTACHII tabulas, apud Pini haeredes inquirendo, Urbini detexit, easque in publica commoda curauit edi. Praeterea ipse de nervorum gangliis, venaque sine pari epistolas, et de motu cordis et aneurysmatibus insigne opus reliquit, in quo etsi nonnulla continentur, quae repetiti dissectorum labores

labores haud confirmarunt, multis tamen aliis, iisque praeclaris animaduersionibus refertissimum illud est; quare optimis auctoribus LANCISIUS ac-
cenferi meretur.

IV.

Diff. De basi encephali et originibus neruorum cranio egredientium. Auctore SAMUEL THOMA SOEMMERING. Gottingae 1778. 4. pagg. 184. tab. aen. 4.

Diuiditur hicce libellus academicus in quinque libros, quorum primus neruorum ortum et fabricam in vniuersum tractat, atque contendit Cl. Auctor neruum octauum et nonum non ad cerebrales, sed ad spinales potius pertinere, cum ex medulla oblongata cum spinali intime connexa oriatur, modo tactui et motui inseruiant, atque ex multis fibris ortum ducentes iterum coalescant. Nervos e cranio prodeuntes pro diuersa crassitie sic ordinanda esse iudicat: neruus quintus, neruus opticus, neruus tertius, neruus auditorius, vagus, lingualis medius communicans faciei s. septimus, sextus, glossopharyngeus, quartus, atque in diuerso latere esse diuersae crassitiei obseruat. Sic quoque non praetermittit monere, neruos in variis animalibus diuersae esse naturae, sicuti et nos obseruauimus, neruosque quoad ortum et fabricam esse varios pro sensuum diuersitate.

In secundo libro recenset tabulas baseos cranii omnes, ad recentissima usque tempora. In infantum cerebro plus, quam in adultis substantiae cinereae deprehendit, gyros atque lobos cerebri diligenter describit atque notat in lobi anterioris

- marginē interiori reperiri sulcum aliquem, constanter in omni cerebro reperiundum, gyrumque
- p. 47. cinereum abire ad primum par. Mox ea commemorat, quae praeterea in encephali basi apparent, et se obseruasse dicit in animalibus ruminantibus, modo vnā esse eminentiam candicantem, in cane vero et fele, quemadmodum in homine, duas. Postquam denique historiam infundibuli ab antiquissimis inde temporibus erudite et accurate enarrauit, variis experimentis et ratiociniis absentiam caui in infundibulo demonstrauisse sibi persuadet, quae tamen res non ab omni dubitatione libera nobis videtur.
- p. 67. Absoluta sic baseos encephali historia, in qua diligenter conscripta nihil fere, nisi vasorum commemorationem desiderauimus, libro tertio ad nervos ipsos progreditur. Primum igitur de olfactorio exponit neruo, cuius vniuersam descriptionem omniaque huius nerui fata Auctorumque opiniones diligentia et eruditione laudabili persequitur, atque refutat eorum argumenta, qui huncce neruum
- p. 79. e numero neruorum proscribere voluerunt. Vidit eundem iam in fetu partu praemature sexto mense
- p. 81. edito. Interim tamen originem nerui olfactorii imprimis accurate definiuit; est in postremo lorum cerebri anteriorum limite, duabus fibris medullaribus, et tertia propagine cinerea, atque egregie demonstrauit striarum medullarium et cinerearum alternantium habitum neruique ipsius miram molli-
- p. 95. tiem. Simili studio nerui optici et reliquorum cerebralium neruorum historiam et origines pertractat et commemorat de vtilitate coniunctionis neruorum opticorum fere omnes opiniones propositas,
- p. 116. quas mox illustrat, mox refutat. Oritur par tertium in spatio inter eminentias candicantes, fibris numero

numero inconstantibus diffitis; quartum e parte cerebri superiori gracillimum; quintum duabus portionibus ante et supra neruum communicantem faciei; atque sextum ex corporibus pyramidalibus. Septimi paris neruum siue potius portionem duram nerui auditorii cum WRISBERGIO, cuius in se instruendo beniuolentiam non satis extollere potest, *neruum communicantem faciei* nominat, eumque in limite posteriore pontis cum processibus cerebelli in medullam spinalem confluentis inter neruum sextum et auditorium, a quo vix linea separatur. Denique neruum auditorium tanquam vltimum et p. 155. octaui cerebri paris duplici origine e ventriculo quarto et ponte ortum describit.

Mox nervos medullae spinalis cranio egre p. 159. dientes contemplatur, atque origines *nerui glossopharyngei, vagi et lingualis medii* ostendit. Neruum autem accessorium ab HVBERO et LOBSTEINIO p. 169. iam descriptum omittit.

Quinto denique libro exhibet tabularum ex p. 170. plicationes, quae adiectae icones ab ipso Auctore delineatae atque a GLADBACHIO filio aeri insculptae, quarum priores basin encephali, posterior vero verticalem cerebri sectionem offert, curatissime confectae omnem laudem nostram promeruerunt.

V.

Experiments upon vegetables, discovering their great Power of purifying the common air in the sun-shine, and of injuring it in the Shade and at Night, to which is joined a new Method of examining the accurate Degree of Salubrity of the Atmosphere, by IOHN. INGENHOVSZ Counsellor of the Court and Body Physician to their Imperial and Royal Majesties, F. R. S. etc. London. printed for P. Elmsly and H. Payne. 1779. 8. 1 Alph. c. ind. dedic. et prooem. pag. LXVIII. tab. aen. I.

i. e.

Experimenta, quibus vegetabilium insignis facultas aërem communem interdum soleque splendente purgandi, eundemque noctu et in umbra corrumpendi declaratur. Accedit noua aëris atmosphaerici puritatem dimetiendi et aestimandi ratio; Auctore Cl. IOH. INGENHOVSZ etc. *).

Si qua sunt inuenta, vt multa sunt, quibus nostra aetas prae seculis praeteritis gloriari possit, ea omnino, quae inde ab aliquibus annis circa aëris naturam variasque formas Cl. virorum indefesso studio innotuerunt, plurimi facienda sunt. His enim non modo contigit, vt noua quasi rerum naturae facies apparuerit, multaque haëtenus caligine pressa in lucem protracta fuerint, verum etiam artibus quam plurimis ad vitam communem necessariis vel noua incrementa accesserunt, vel certe spes propo-
sita

*) Gallicam versionem ipse Auctor edidit, Paris. 1780. Germanica nuper prodiit, Lips. 1780. 8. ap. Weygandum.

fita est, vt in posterum alacriori eruditorum labore
 haud exigua augmenta ex hac ipsa doctrina olim
 capturae sint. Talia fere, in Societatis Regiae Lon- p. XV.
 dinensis confessu, cum Ill. PRIESTLEYO prae-
 mium solemne, ob egregia illius in doctrinam de
 aëre merita, decerneretur, Ill. PRINGLIUS oratione
 publica declarauit. Cumque ille potissimum in-
 nuerit, ex PRIESTLEYI obseruationibus constare,
 quam insignis prouincia in hoc globo terraqueo
 vegetabilibus corporibus demandata sit, quorum
 quippe ministerio aëris nos ambientis puritas non
 parum iuuaretur; Cl. INGENHOVSZ sermonis istius
 lectione excitatus, illam vegetabilium virtutem
 vltius indagare, variisque tentaminibus illustrare
 aggressus est; eosque labores, in libro, de quo nunc
 agitur, enarratos, PRINGLIJ nomini dicauit.

Inuenerat certe Cl. PRIESTLEY singularis XXIV.
 illius virtutis vestigia, qua vegetabilia aërem com-
 munem purgare corruptumque salubritati suae re-
 stituere valerent; ita tamen, vt singulorum experi-
 mentorum euentus non prorsus inter se conuenire
 animaduerneret *). Cl. SCHEELIUS etiam ab expe-
 rimentis in nonnullis fabarum plantis captis con-
 cluserat, aërem plantarum vegetatione perinde ac
 respiratione animalium corrumpi. Nihilominus
 tamen, cum in plerisque PRIESTLEYI tentamini-
 bus aër temeratus a plantis medelam accepisset,
 imo adeo earum beneficio aliquando aër purissimus
 sub aqua natus fuisset, Noster hunc vtilissimarum
 obseruationum campum minime deserendum, sed
 potius assiduo labore excolendum esse putauit.
 Quae sibi, dum haec, in Anglia per integram anni

1779.

*) V. Laudati Auctoris: *Experiments and Observations
 relating to various Branches of natural Philosophy;
 with a Continuation of the Observations on Air.* pag.
 299. seqq.

1779. aetatem commoratus, ageret, innotuerint, breuibus in hoc ipso operis prooemio enumerauit. Adiecit praeterea aliquam Cl. Abb. FONTANAE observationem, qua nuper admodum probauit, aërem illum purissimum arte euolutum, qui *dephlogisticati* nomine hodie insigniri solet, mediocribus impensis ab aegrotis, necessitate ita iubente, inspirari posse, si vas illud, quo continetur, ad dimidiam sui partem aqua calcis viuae repletum fuerit. Ita enim aër fixus, qui cum puro illo aëre in pulmones primum hausto per expirationem eliditur, statim atque in vas illud ingressus fuerit, ab aqua calcis viuae reforbetur, reliquo aëre nullam labem inde retinente, donec tandem omnis calx ex aqua deturbata fuerit. Proinde, cum aërem dephlogisticatum, cuius 12000 pollices cubici ex vna nitri libra caloris adminiculo obtineri possunt, quater aut quinquies diutius quam aërem communem respirationis necessitati inferuire posse, per quaslibet autem viginti quatuor horas 21600 pollices cubicos aëris atmosphaerici respiratione absumi constet, facili negotio intelligitur, illam aëris purissimi ex vna nitri libra euoluti copiam non modo sufficere duodecim horarum respirationi, verum adeo per complures dies, salua puritate sua ab aegrotis hauriri posse; ideo vel maxime, quod eiusmodi aërem aquae calcis adminiculo sub quauis expirationis vice repurgatum tricies consueto longius huic negotio parem esse Cl. FONTANA obseruauerit.

p. I.

Praemissa vocum quarundam, seu, vt vulgo dicunt, *terminorum technicorum*, in doctrina de aëre occurrentium, explicatione, Libri ipsius primam partem Noster ab vniuersalibus nonnullis de natura et vsu foliorum, meditationibus auspicatur. Cum quippe in hac prima parte experimentorum a se circa

circa naturam vegetabilium captorum euentus, in altera vero ipsum experimentorum apparatus proponere constituisset, dispiciendum erat ante omnia, num omnis foliorum vsus intra plantarum arborumque ipsarum terminos contineretur, an vero praeterea quicquam commodi inde ad reliquas nostrae telluris res creatas redundaret. Atque hoc profecto vero simillimum naturaeque prouidae consilio conuenientissimum esse videtur. Iam dudum Cl. BONNETVS in foliis aquae immerfis bullas aëreas comparere obseruauerat, eas vero non innatae cuidam foliis facultati, sed potius aëri atmosphaerico superficiei foliorum adhaerenti deberi existimauerat *). Noster autem has ipsas bullas aëris vere ab ipsis foliis proficisci expertus est. Oportet autem, vt, quomodo aër ex foliis prodeat, qualisque indolis ille sit, cognoscas, folia vrceis vitreis pellucidis indere, eosque vrceos aqua fontana recenti impletos in lacu aut trulla pariter aqua recenti plena inuertere ita, vt fundi vrceorum sursum emineant. Quod si nunc solis radiis hic vaporum apparatus exponitur, bullae aëreae mox in superficie foliorum prodeunt, sensimque turgent et a foliis secedentes superiora petunt, quibus deinceps nouae bullae identidem succedunt. Differt tamen in variis plantis bullarum forma et comparandi modus. Aliis enim iisdemque plurimis bullae rotundae aliis planae et difformes, aliis in altera pagina rotundae in altera difformes enascuntur. Sunt etiam, in quibus bullae non appareant, aëre sensim ad totam superficiem folii accumulato, tandemque vero vno impetu a folii summa parte adscendente.

*) vid. *Recherches sur l'usage des feuilles dans les plantes, & sur quelques autres sujets relatifs à l'histoire de la végétation.* Par CHARLES BONNET, 1754. pag. 26. seqq.

dente. Neque omnibus iidem praefixi sunt huius negotii fines; quippe cum alia foliorum genera citius, alia tardius aërem dimittant, quemadmodum etiam alia mox primo mane bullas fero circa noctem demum euanescentes excludunt, cum illae ex aliis fero prodeant, et mox, vergente die, dispareant. Aër autem, quem huiusmodi bullae interdiu formatae continent non ab aqua, sed a foliis producitur. Etenim ille aër, quem vel solis calore, vel coëctione ex aqua euolui notum est, aëre communi longe deterius est, adeoque longe recedit ab eius aëris natura, qui bullis foliorum continetur. Neque vero hunc aërem ita purum, ut excernitur, in foliis inesse putandum est. Aër enim, qui ex foliis sub aqua premendo extorquetur, aut coquendo expellitur, aëre communi peior, imo adeo prorsus putris et corruptus esse solet. Simul vero non a calore solis, sed potius a luce aërem purum ex foliis prolici tenendum est; quippe cum folia, siue ad ignem, cuius calor recte moderatus solis calorem aemulatur, siue in loco opaco, sed a solis aestu percalefacto, steterint, nil nisi aërem impuriorem praebeant.

p. 35. Cum plantae aquae immerse intra paucas horas magnam aëris dephlogisticati copiam praebeant, Cl. Auctor longe maiorem vim aëris tunc ab illis euolui suspicatur, quando in solo natali remanent, nullisque terminis ab aëre ambeunte excluduntur. Apposite propterea cum respirationis animalium organis folia comparat, ita tamen ut hoc discrimen inter utraque intercedere moneat, quod animalium quidem pulmones aërem purum communem hauriant, eundemque corruptum et ad animalium vitam prorogandam nunc inutilem factum ex corpore abigant; cum contra folia plantarum omnium

omnium facillime aërem igneis putridisque particulis plenum et animalibus noxium attrahant, et his ipsis particulis in nutrimenti quandam speciem, vt videtur, absumptis, reliquum aërem insigniter ita purgatum, tanquam noxium sibi excernant. Inde mutuis beneficiis animalia cum vegetabilibus esse coniuncta, sponte apparet, cum vegetabilium ope aër atmosphaericus, particulis noxiis putridisque orbetur, eamque puritatem nanciscatur, qua vita animantium carere nequit, plantis interea alimenti materiem ex ipso animalium excremento capientibus. Non possunt autem plantae huic negotio satisfacere, nisi virides vegetaeque sint. Aridae enim per se aërem vix aut prorsus non mutant; et, si aquam affuderis, solique vas, cui infunt, exposueris, aër impurus ex illis euoluitur. At, dum viuunt plantae et virent, non modo aërem communem ad insignem puritatem quandam euehere, verum etiam aërem respiratione aut candelis ardentibus corruptum intra breue tempus corrigere valent. Magna inprimis aquatiliū plantarum efficacia est, in ipso adeo inflammabili aëre emendando.

Ex his etiam plerumque copiosum et egregie purum aërem dephlogisticatum euolui Auctor obseruauit: vti et in vniuersum alias plantas prae aliis puritate aëris, interdiu sole splendente ex illis euoluti, eminere per tentamina plurima constitit. Neque vero haec plantarum facultas soli illarum vegetationi tribuenda est; alias enim in vmbrosis locis et in tenebris aërem purum constanter exhalarant. At vero noxius potius halitus noctu et in vmbra ex illis progignitur, et aër ipse purus eo tempore plantarum vegetatione ita inquinatur, vt nec flamma vltius ali, nec animalia viuere in eiusmodi aëre possint. Hinc, cur in caldariis hortorum

rum per totam noctem clausis, prima luce in illis intrantes anxietatem quandam, et praefocationis quasi sensum percipere soleant, intelligitur; nec non in cubiculis noctu asseruatos arborum ramos herbasue copiosas sanitati obesse immo adeo mortis forte periculum minari iusta suspicio est. Verumtamen exigua est aëris putridi in tenebris ex plantis euoluti copia; neque illae tunc tantum ad aërem liberum atmosphaericum conspurcandum, quantum ad eundem interdiu corrigendum et purgandum valent. Ea enim est aëris noxii natura, ut puro aëre leuior summas regiones petat, adeoque inferioribus, quas animalia incolunt, vix multum damni inferre possit.

p. 53. Radices vix non omnes interdiu noctuque tetrum aërem exhalant et atmosphaericum temerant. Solas beccabungae radices ab hac noxa liberas esse Cl. Auctor obseruauit. Florum genus omne pariter interdiu noctuque in locis apricis perinde ac in obscuris venenatum aërem gignit, et ambeuntem aërem communem pestifero halitu coinquinat; nec desunt exempla hominum, in cubiculis magna florum copia refertis, subitanea morte extinctorum. Eadem est aëris ex fructibus quibilibet euoluti, aut ab iisdem infecti, pestilentia.

p. 62. Maior autem plantarum vegetantium in aëre tetro corrigendo, quam in aëre communi perficiendo virtus est. Id non modo in aëre per respirationem animalium putrefacto, verum etiam in eo, quem ipsae plantae noctu corruperant, Cl. Auctor expertus est. In vniuersum autem plantae puriorem aërem praebent, si clare splendenti soli expositae fuerint, quam si in conclau, licet non obscuro, asseruentur. Citius autem languent et pereunt,

eunt, si purus ille aër ex ipsis prodiens, repetitis vicibus a foliis discutiatur, simili fere ratione, ac animalia quoque, effusa excretionum abundantia pessundari notum est. Absorbent etiam plantae varii generis aërem, ita vt Auctor aliquando ipsius aëris dephlogisticati non exiguam molem vna nocte absorptam fuisse commemoret. Nobis tamen in hoc quidem exemplo aër dephlogisticatus vix a plantis ipsis absumptus esse videtur; quippe cum verosimilius sit, eius in tenebris plantarum halitu inquinati partem aliquam ab aqua absorptam fuisse, quod certe in hoc aëris deprauato genere ita contingere solet.

Non omnes aquarum species ad euolutionem p. 83. aëris ex vegetabilibus promouendam idoneae sunt. Aqua destillata enim aut elixa, cum aëre proprio exuta calore fuerit, illum aërem, qui ex plantis prodit, in se recipere solet; cum contra aqua aëre abundans, e. g. fixo aëre saturata, sub ipso experimento, aliquam partem huius aëris in illa superflui expellat. Vtroque vero modo experimentorum fides fallax redditur. Neque autem vlla aqua his laboribus magis conuenit, quam fontana, quippe quae aërem sufficienter sibi admixtum habet, nec tamen illo nimium abundat.

Adiecit hoc loco Cl. Auctor nonnullas obser. p. 89. vationes de substantia illa viridi (*grün vegetable matter*) in aqua fontana sponte per moram nasci solita, ex qua Ill. PRIESTLEY purissimum aërem gigni primus animaduertit. Multis tentaminibus institutis Noster etiam de huius aëris, ex substantia ista euoluti, puritate persuasus fuit. Suspicitur autem ipsam aquam, aut quidpiam aliud in aqua latens hanc viridis materiei speciem induere, quippe cum

aër purus, illius ope sponte euolutus, longe superet copia illum aërem, qui coctione ex aqua elicitur.

P. 93.

Alias arbores saepenumero aliis aëris ex foliis euoluti copia et puritate praestare experientia docet; adeoque, si agri salubritatis causa arbustandi sunt, delectus omnino inter varia arborum genera institui poterit. Puriorem etiam et abundantiorẽ aërem praebent folia grandia et adulta, quam minutura et nunc primum progerminantia.

P. 97.

In nitroso aëre, iuxta PRIESTLEYI inuenta, puritatis aëris indicium esse notum est. Auctor tamen, illa aëris nitrosi facultate, qua alia aëris genera, pro varia illorum puritate plus minusue, dum admiscetur, imminuere solet, non semper ita aëris salubritatem manifestari contendit, ut omnis fraudis suspicio absit. Cum enim aërem inflammabilem aliquoties plantarum vegetatione salubriorem reddere conaretur, ille quidem, cum aër nitrosus admisceretur, ita imminutus fuit, ut prorsus purgatus, imo adeo communi aëre longe purior nunc esse videretur; et nihilominus tamen flamma admota, magno cum strepitu, quod fieri solet cum aëre inflammabili et dephlogificato inter se mixtis, detonuit, imo adeo pullum gallinaceum ipsi inditum ex templo necavit. Hanc forte novam genuini et simplicis aëris fulminantis speciem esse coniicit, propterea potissimum, quod noctu etiam aër inflammabilis plantarum vegetatione ita commutari possit. Nobis vix ita videtur; cum quippe ipso Cl. Auctore teste, longe maior copia sit aëris puri interdum ex plantis euoluti, quam illius, qui noctu ex illis progignitur, adeoque illa magna aëris puri quantitas longe plurimum profecto in aëre inflammabili mutando valuerit.

Infig-

Insignem aëris mutabilitatem, qua Protei instar, in multiplices formas conuertitur, Noster multis exemplis et prolixo, sed docto sermone, explicat. Deinceps, quasi aliud agens, de aëris ex cute humana difflati natura exponit. Illum sub aqua ex nudato brachio alioque membro prolicitum, aëre communi longe deteriorem esse obseruauit; ita quidem, vt aër ex adolescentulorum cute exhalans perinde vitiosus esse videretur, ac ille, quem aetate prouecti per corporis superficiem expirant. Proinde ridiculam esse nonnullorum opinionem declarat, qui senum aetatem iuuenum contubernio prorogari posse sibi persuasum habent.

Sub finem huius primae partis sui libri, Cl. p. 137. Auctor nonnullas meditationes de illis nunc breuiter enarratis plantarum viribus subiunxit; interpositis simul nonnullis animaduersionibus, de regionum quarundam salubritate aut pestilentia, ex illius sententia maximam partem ab arborum vegetabiliumque abundantia vel inopia proficiscente. Attigit etiam deleterias et singulares quarundam plantarum exhalationes; e. g. Hippomanis Mancinellae, L. et Lobeliae longiflorae IACQV. Huc quoque retulit Diſtamnum Album L., cuius flores vesperi inflammabiles halitus spirare constat.

Accuratior tentaminum cum variis vegetabilium partibus institutorum enarratio parte altera continetur. Hanc Cl. Auctor a descriptione *Eudietri* noui orditur nuper admodum a Cl. FONTANA inuenti. Nobis quicquam de his referre non licet, cum huiusmodi instrumentorum artificium et constructio vix possit paucis verbis adumbrari, sed ex plena Auctoris narratione adiectaque tabula diiudicari debeat. Caeterum hac laude Eudietron istud reliqua peculiari libello ab ipso

CL. FONTANA proposita antecellere videtur, quod simpliciore arte fabricatum sit; licet Priestleyano et Magelliano Eudiometro concinnitate et elegantia sit inferius. Hac data occasione Noster de optima aërem nitrosum parandi ratione nonnulla praecipit. Docet autem commodissime illum elici posse ex filis crassis cupreis spirae in modum contortis, quo nempe latior superficies acido nitroso offeratur: Atque cum in Eudiometri illius usu, binariae semper partes aëris disquirendi in *magnam mensuram*, quae princeps illius instrumenti pars est, *paruae mensurae* ope transmittantur, hicque deinceps tot aëris nitrosi mensurae admisceantur, quot ad perfectam saturationem sufficiunt; Noster debilem etiam aërem nitrosum, qui diuturna mora super aqua elanguit ad hoc examen instituendum non prorsus ineptum esse docet; quippe cum, si debilis tantum aër nitrosus praesto sit, plures eisdem mensurae ad aërem, cuius natura exploranda est, deduci debeat, ita ut, ubi duplo e. g. debilior sit consueto, dupla eius quantitas ad plenam saturationem requiratur.

- p. 185. His sedulo praemonitis, CL. INGENHOVSZ
p. 275. tentamina sua cum aëre, ex plantis euoluto, instituta, per singula capita enarrat. Hoc ita fecit, ut in singulis puritatis cuiuslibet aëris computum adiceret, FONTANAE methodo quidem perpetim usus; neque tamen Priestleyanam aërem aestimandi rationem prorsus negligens. Continentur autem in hoc libri parte experimenta 125. Quae cum eo spectent, ut observata illa vniuersalia in prima libelli sectione explanata, rerum ipsarum intuitu quasi confirment fidemque illis faciant, nos pleniori horum experimentorum enarrationi superfedemus. Subiunxit CL. Auctor huic libro nouam quandam aëris

atmo-

atmosphærici puritatem explorandi methodum. Nititur illa Cl. FONTANAE Eudiometro, ita tamen, p. 276. vt Noster de suis nonnulla huic instrumento addiderit et iuxta PRIESTLEYI praecepta aequales aëris atmosphærici et nitrosi partes adhiberi iusserit. Contendit autem se hac methodo in repetitis eiusdem aëris explorationibus, tanta cum felicitate vsum esse, vt error, si quis committeretur in computo vix $\frac{1}{200}$ voluminis vtriusque aëris aequaret. Inuenit autem hoc pacto aëris atmosphærici puritatem plerumque esse in ratione inter 103 et 109 intermedia; quod nempe ita intelligendum est, vt ex aëris nitrosi et communis singulorum centenis partibus post plenam saturationem 103 ad 109 partes remaneant.

Coronidis loco pauca per autumnum in plan. p. 288. tis obseruata adiecit. Cognouit nempe illo tempore folia fructus et radices multum de facultate illa perdere, qua aërem noctu et in tenebris corrumpere solent; ita tamen, vt nec salutaris foliorum virtus interdiu, nec florum nociui halitus de die aut noctu quicquam imminuti esse videretur. In tabula adiecta Eudiometron Cl. FONTANAE vna cum iis, quae Auctor ipse addidit, delineata deprehenduntur.

VI.

Diff. inaug. de medico optimo naturæ et obseruatore et imitatore Auctore FRANCISCO GVILIELMO DE MONCHY. Rotterdam. L. B. MDCCCLXXIV. 4. litteris Bootianis pagg. 130. praeter dedicationem, praefationem et theses.

Quantum, inquit Noster, uti ex praefatione intelleximus, ego scio, de natura humana medico, quid agendum sit, monstrante, huc usque egit nullus. Et si quoque quidam fuerint, qui naturae observationes, imitationis mentionem fecerint, nonnullisque exemplis illustrauerint, attamen ex observationibus selectis deriuatarum imitationum catalogum dedit nemo. Quae cum ita sint, apud animum Noster constituit observationes colligere, atque ex illis medendi rationes, ex naturae sinu petitas deducere, ut sic viam ad medicinam faciendam meliorem et tutiorem sibi pandat, quam argumentum aliquod theoreticum disputare maluit. Quas quidem observationes et meditando et legendo et audiendo undique congeffit. Non ubique fontes quidem laudauit, attamen omnino monet, se non solum magnam partem observationum hic collectarum ex venerandi patris oratione inaugurali *), sed etiam ex annotationibus manuscriptis, nondum typis mandatis, quas praxis triginta quinque annorum suppeditauit, desumisse.

- p. 1.** *Caput Imum. Generaliora quaedam naturae humanae eiusque observationem ac imitationem spectantia continens.* Per naturam humanam intelligit Noster complexum virium motricium, quas vniversi Auctor homini indidit et quae secundum definitas leges ad vitae et sanitatis a morbis et morte tutelam cooperantur. Natura deprehenditur simplex in omnibus suis actionibus, prouida, solers, constans, regularis et semper sibi similis, sibi quae saepe sufficiens. Instituti ratio postulat, ut vires et facultates naturae humanae actiuas, quousque medi-
- p. 15.**

*) v. comm. nostr. Vol. XVII. p. 350. Alia SALOMONIS DE MONCHY scripta vide in comm. hor. indic. tripl. secund. decad. sub Eius nomine.

medicum, quid agendum sit, docent, latius Noster contempletur. Ob rerum dicendarum multitudinem, ordinem, in quem observationes redigendae sunt, secundum duplex medici officium, elegit. Medici autem officium est conseruare praesentem et periclitantem in tutum locare sanitatem. Quapropter varias observationes hic Cl. DE MONCHY collegit, ex quibus elucet, qua ratione res non naturales, natura monstrante viam, ita adhiberi debeant, vt ad sanitatis conseruationem et redintegrationem conspirent. Cum nec GALENI, nec BOERHAAVII, neque GAVBII rerum non naturalium diuisio Nostro placeat, nulli sese ex mente GAVBII adstrinxit.

Caput. IIdum exponens, *quid medico, natura p. 16.*
monstrante viam ad sanitatem conseruandam et restaurandam, quod ad aërem, agendum. Diuturnior obseruatio patrem Nostri quotannis docuit, rachitidem tempore aestiuo maxime se manifestare, contra vero hiemali leuari, numero minui, sanationemque promptiorem admittere. Pauciores infantes aestate, plures vero hieme gradi incipiunt. Suecia, Lapponia, Islandia lacertosis, quadratis, ferreis annosis superbiunt incolis. Liberior aëris accessus frigore et exsiccatione nocet omnibus vulneribus, imprimis capitis. Haec de aëre calido et frigido: sequuntur obseruationes de aëre humido et sicco, de aëris et climatis subitis mutationibus. Aër grauior cum multum cum aëre frigido et sicco, et leuior, cum calido et humido conueniat, nihil de iis aëris hic exponit speciebus. Quod autem ad qualitates occultas attinet, de iis videbit Noster in capite de rebus, quae virus habeant.

- p. 26. Caput III^{um} exhibens ea, quae natura humana circa cibi et potus moderamen docet. Agit hic Cl. Auctor de ingestorum necessitate, quantitate, qualitate ciborumque praeparatione.
- p. 50. Caput IV^{um}. *Observationes et imitationes naturae, quae ad remediorum usum pertinent.* Atque haec sunt partim euacuantia, partim alterantia.
- p. 56. Caput V^{um}. *Tradens methodum rebus, quas virus habent, medendi naturalem.* Huc refert Noster animalia rabida, luem veneream, variolas, febres malignas, putridas, epidemicas, pestim, praecipue ab occulta aëris qualitate vel miasmate originem trahentes.
- p. 56. *Ipecacuanhae radix antidotus opii existat.* Quae omnino exoptatissimo cum effectu in omnibus malis, quae ex venenis in principium vitale directe agentibus, proficiscuntur, quousque iniecto torpore eius actiones suspendunt, languidiores reddunt, exhibetur.
- p. 69. Caput VI^{um}. *Limites motus atque quietis ex naturae contemplatione cognitos proponens.* Cunarum agitatio, iusto vehementior non potest non debili infantis systemati grauius nocere. Et iure meritoque praeferendae videntur illae cunarum species, quae nec pauimento insistant, nec super partem curvae mouentur; sed quae suspensae huc illuc ad latus lenissimo et aequabilissimo motu procul ab omni attritu penduli ad instar oscillant, aut a corpore elastico dependentes, sursum ac deorsum agitantur et pedetentim decrescente motu, ad quietem redeunt et absque ullo subsultu quiescunt.

Caput VIIum. *Commoda et damna, quae natura in posituris singularibus ostendit, exponens.* Ex his enim singularibus posituris, quae diu admissae certas vtilitates aut noxas producere possunt, plurimi artificum, opificum morbi, quin et infantum malae conformationes, solummodo saepe proficiuntur. Plures infantes sunt ambidextri iique ad negotia magis apti deprehenduntur, quam, qui sola dextra vtuntur. Nec vilo argumento probari potest, sinistram non ad eosdem fines vsusque aptam natam esse ac dextram. Exinde ergo concludit Noster, male dehortari infantes vtriusque manus vsum eumque multo potius suadendum esse.

Caput VIIIum. *Mentis exercitationum atque animi pathematum vsum et abusum, a natura indicatum proponens.* Limites hic naturae monstrantur in animi contentionibus et commotionibus moderandis cet. per variam aetatem in morbofo ac sano statu.

Caput IXnum. *Regimen somni et vigiliarum a natura distarum sistens.* Extremitatum inferiorum frigus somnum arcet.

Caput Xnum. *Excreta atque retenta naturae nutu moderanda exponens.* Nonnullis in vniuersum de excretis retentisque disputatis, in specie alui, vrinæ, sudoris, lactis, salivæ excretiones, vomitum, haemorrhagias, puris elaborationem, excretionem, sputa, metastases, aquae, fetusque exitum aliaque plura ad memoratos titulos et praesens caput referenda et obseruando et imitando Noster excutitur. Lotii largior euacuatio in vulnere thoracis omnia symptomata leuabat. Mola praesente in vtero, lac in mammis non apparebat.

p. 120. Caput XIImum. *Potentiae morbosae animatae.*
 Infantes phlegmaticos, pituitosos saepius, adultos
 vero robustos et exercitados verminatione rarius la-
 borare observationibus constitit. Laudatissima re-
 media anthelmintica saepe indicationi non respon-
 dere optimi practici conqueruntur. Casus non rari
 sunt, in quibus medici febris fugandae ergo, corti-
 cem Peruvianum adhibuerunt, sine vlla vermium
 suspicione, cum tamen hi dein expellerentur. Inde
 concludit Noster in verminationis curatione, robo-
 rantia, et inprimis corticem purgantibus praeferrī
 debere, quae, dum viscera debilitant, vermium ge-
 nerationi potius fauent, quam officiant; e contrario
 roboratis his viis ouula insectorum ingesta non ex-
 cluduntur, sed destruuntur et vermes ipsi expellun-
 tur. Quapropter vermium in febribus praesente
 suspicione conueniunt laxantia cum cortice.

p. 122. Caput XIIImum *moderamen, quod natura in
 forinsecus corpori humano admouendis monstrat, ex-
 hibet.* Possunt hic omnia referri, quae supra in
 atmosphaerae potestatibus sunt haecenus a Cl. Au-
 ctore recensita. Praeterea autem multa inueniun-
 tur, quae hic Noster persequitur e. gr. fasciae et
 ligaturae corpori applicatae, vestes arctiores, capitis
 ornatus capillis factitiis cet.

VII.

Kongl. Vetenskaps. Academiens Handlingar för
år 1773. Vol. XXXIV. Med. Kongl. Aca-
demiens Tilstånd. Stockholm, tryckte
i framledne Direct. Lars Salvii Tryckeri, på
egen Koftrad, 1773. 8. pagg. 360. Tab.
aen. 12.

i. e.

Acta Academiae Reg. Scient. Swecicae, anni
1773. Vol. XXXIV.

Trimestre primum.

I. I. O. CAR. WILKE *ollae*, quam vocant, *Papinianae*, p. I.
I structuram docet, vsibus oeconomicis aptio-
rem. Cauum aheni, ex cupro format, figura ad p. II.
sphaericam accedente, nisi quod fundus planus sit.
Superne, apertum est orificium ellipticum, circa
cuius marginem cuprea, qua constat ahenum, la-
mina introrsum flectitur: Operculum, figurae ori-
ficii conueniens, oblique potest inseri, deinde, collo-
catum in plano orificii, ab illa lamina retrorsum fle-
xa, ne exire possit, retinetur. Ita parciatur cochleis
quibus in vulgaribus machinis eius generis, firman-
dum est operculum, hic enim ipse vaporum elate-
re, aperturae, quam claudere debet, apprimitur.
Suspendit ahenum catenae ope in camino, vt libere
moueri possit, et varia alia ad commodiorem et tu-
torem vsus facientia docet. Destinat instrumen-
tum, imprimis extrahendis succo et gelatinis, ex ossi-
bus et carnibus durioribus, quod, quibus cautioni-
bus obseruatis optime fiat, docet, magnam utilita-
tem pollicitus, quod quae tanquam inutilia proii-
ciuntur, ita, saltim pauperibus nutriendis possint
praeparari. Ipsa Academia suadet, vt eius vsus ad p. 22.
utilita-

vtilitatem communem pertinentis, experimenta capiantur.

- p. 22. 2) ALEX. MICH. DE STRVSSSENFELT, *descriptions et picturas* exhibet, *Gadi Cimbrii*, et *Gadi Mustelae*, ad hanc enim speciem refert alterum piscium suorum, licet quatuor saltem cirros habeat, cum LINNAEVS huic speciei 8 tribuat.
- p. 27. 3) *Cerealia quo pacto nutriendis inprimis pauperibus praeparanda sint*, inquit PET. ION. BERGIVS. Fermentatione, quam farina subit in consueto panificio, multae partes nutrientes auolant. Id praeter alia ex eo intelligitur, quod a destillato spiritu frumenti residuum parum particularum nutrientium contineat. Est vero massae farinaceae fermentatio spiritiuosa duabus saltem rebus ab illa, quae in spiritu frumenti et in cereuisia parandis adhibetur, diuersa, quod breuiori tempore duret, neque tantum aquae in illa adhibeatur. CL. BERGIVS massam farinaceam, fermento adhibito, magna aquae copia diluit, et inde destillatione spiritum frumenti obtinuit. Itaque cum magna est frumentorum penuria, dissuadet pauperibus, panem ex exigua, quam sibi comparare possunt, farinae copia pinsere, tum quod non possint non fermentatione perdi partes nutritivae, tum, quod ipsa fermentatio, inprimis ad viliorem, quo pauperes vescuntur, panem parandum, fortior, et diutius continuata, in acetosam abeat. Id igitur acetosum, cum acetum ex sententia medicorum soluat et diluat sanguinem, esurientibus in annonae caritate certe non prodest, cum ipsorum sanguis satis iam dilutus sit.
- p. 36. Pulverem igitur coquant ex farina. Illa panis loco vtuntur, Dalecarli, sani, et validi. Neque est, quod metuat, digeri viscosum frumenti non posse, nisi fermentatione subactum, inprimis cum illi, quibus haec

haec consulit Noster, nimia eius cibi copia ventriculum non sint oneraturi. Deinde alias plantas nominat, quae possint vel panis loco solae adhiberi, vel addita farina, nutrimentum praebere.

4) CAR. PET. THVNBURG M. D. enarrat, quae p. 29. contigerint a *cerussa farinae, ex qua placentae* (Pfannkuchen) *factae erant, addita.* Euenit hoc 1772, mense Ian. in naui Batava, qua Noster Amstelodamo ad Caput Bonae Spei vehebatur. Sacrorum minister, qui simul, quae ad victum quotidianum pertinerent, coquo praebebat, placentis faciendis aequas partes, farinae et cerussae, non animaduerso materialium discrimine dedit. Placentarum loca quaedam, velut vifulata apparebant, ceterum albae erant, siccissimae, vt coquus butyro pepercisse culparetur, subdulces, alioquin sapore non ingrato. Alii statim post esum vomebant, et hi reiecta materia, cito convaluerunt. Illi forte placentas primo paratas comederant, minus cerussae continentes, tardius praeparatis, adeoque materie, quae pondere suo descenderat, magis refertis. Noster plura perpeffus est. p. 40. Vomitus, colicam, gingivas ad radices dentium tumentes, natis ibi nodis, duris, dolentibus, glandulis sub mento et in ore tumentibus, sputum viscidum, lingua fusca. Potu vomitus ciebat et faciliores reddebat, gargarisma emolliens adhibebat tumori oris leniendo. Haec inde a die 5 Ianuar. quae infauit illam placentarum coenam die 4 Ian. sequebatur; salinatio perfecta, sed lenis, 6 Ian. os exulceratum, foetens, dentes muco flauescente obducti, vrina rubens, flaua. Laxans remedium adhibitum. Sequenti die, durauit salinatio, vlceribus oris omnino flauis 8 Ian. cum melius se habuisset, nocte oculi inflammati, cui malo frictio palpebrarum medebatur, proxima die fluxerunt lacrimae copiosae, acres,

- acres, cutem exedentes et adstringentes. Intumuit facies dextra, dolore auris, imprimis cum quid deglutiret, vehemente, vt solidis cibis vti non posset.
- p. 42. Maculae rubentes in digitis nullo dolore, euanescentes et redeunt. Decimo Ian. cessauit tumor colli, redeunte vomitu, qui 11, 12. continuauit, sanguine eiecto; 13, nausea cum colica leni, 14. Os cum oesophago ficcissimum, cerussa conspicua in sputo eiecto, cretae ad modum albescente, 15, colica, rigor genuum, 19, capitis dolores et nausea, 21, colica, dolores rheumatici in brachio dextro, fixi in genu, sub plantis pedum, et in ipsis pedibus. Deinde paulatim conualuit. Similia aliis acciderunt. Perit nemo. Generalia ex casu relato haec colligit. Cerussam, vtcunque ponderosam tamen fluidis corporis animalis in vasa angustissima deferri; Colicam ab ea natam, sed non colicam ptyetionum, saluationem excitatam, leniorem, quam a mercurio, magis fixam fuisse in articulis, quam in partibus mollioribus.
- p. 44. 5) ANDR. IO. LEXEL Suecicorum quorundam locorum longitudes geographicas definit, ex foliis deliquis 1764, 1769. et simul multa ad methodum illam longitudes definiendi, facientia, egregie docet, et exemplis illustrat.
- p. 66. 6) PETR. VARGENTIN, *Vraniburgi et Londini longitudes geographicas*, haud parum diuersas docet, ab his, quae haecenus, PICARDI imprimis auctoritate, credebantur; quod quidem facit ad emendandam descriptionem littorum freti inter Daniam et Sueciam. (*Sund*).
- p. 71. 7) *Vapores ex plantis exsudantes quo ordine ad folia illarum in guttas colligantur* describit, CLAVD. BIER-

BIERKANDER Verbi Diu. Minister Skaræ. Exire
e plantis, non ex aëre ad illas accedere, nota me-
thodo, plantis campana testis, certiorē se reddi-
dit. Iam de ordine guttarum foliis adhaerentium
haec obseruauit. Quibus folia sunt orbiculata, para-
bolica, cordata, cuneiformia, reniformia, in illis gut-
tae exteriora marginum occupant, cuius exempla
plurima nominat, *Brassicam oleraceam*, *Tropaeolum*
maius cet. Pinnatis, serratis, ternatis, ad angulo-
rum marginalium, apices interiores adhaerent, v. o.
in *Fragaria vesca*, *Lamio purpureo*. Pilosorum et
tomentosorum, pili singuli inde a radice ad ap-
icem, guttulis maioribus aut minoribus vestiuntur.
Centaurea benedicta, *Verbascum thapsus*. Inter-
dum ad articulos caulis guttae circumeirca colliguntur,
vt in *Equisetis*, *fluuiatili* et *oruensium*. Vni-
cam guttam maiorem, in parte folii inferiore ad
apicem ostendit *Alfene media*. Graminum plu-
rima cum venas habeant ad apices foliorum ver-
gentes, ibi guttulae effunduntur. p. 73.
Observationes instituit, statim post solis exortum, qui noctem quies-
tam sequeretur, tum magis calescit aër, turbatur or-
do; idem contingit plantis, quarum folia nocturno
somno alium situm habent, quam die. p. 74.
p. 75.
8) *Parochiae Kufame in Lapponiae regione* p. 76.
Herni, *descriptionem*, quarta eius parte absoluit
ELIAS LAGVS. De oeconomia habitantium.

9). DAN. HALLENCREVTZ *nubes* obseruauit p. 90.
duas, quae accedentes ad se, fulgura vna ad alteram
emittebant, deinde, figuris in conicas mutatis, sibi
per sesqui minutum adhaerebant, recedentes, prio-
res figuras recuperabant, repellentes se quasi, vna
ad horizontem, altera ad verticem accedente. Ob-
seruatio instituta in Pello, 1769, 30 Maii.

10) De

- p. 92. 10) *De hirudinum usu in accessu epileptico*, refert CAR. SAVR, M. D. Sexagenarius in morbum incidit, quo vehementibus conuulsionibus, frequentissime agigaretur, ipsis animi viribus deficientibus. Cum Medici, quibus utebatur, plura frustra tentassent, aconiti extractum mala augere videretur, Noster aduocatus faciem vehementer rubentem animaduertit et arteriarum temporalium pulsus, multo duriores, quam qui ad carpum manus perciperetur. Itaque primo, fluidis a capite reuellendis adhibuit, venae sectionem in pedibus, frictiones pedum, sinapismos cet. dietam sollicitam praescripsit et alia remedia, quae conuenirent, adhibuit, non neglectis antepilepticiis. Redierunt animi et corporis vires, symptomata epileptica iam et leniora fuerunt, et
- p. 94. breuius durarunt. Cum tamen paroxysmi non omnino cessarent, et subsisteret adhuc illa pulsuum in temporibus et in carpo inaequalitas, hirudines applicuit, temporibus, post aures et ad collum, laetus animaduertens, statim mala omnia cessare, quorum aliqua deinde rarius redierunt, propter peccata dietae, sed hirudines semper optatum praestiterunt auxilium.
- p. 94. 11) GVST. HENR. SKOGE, Mercator Carls-cronae, caementum edit, ignem et aquam tolerans. Paratur, ex lactis, aceto coagulati, sero, additis albuminibus ouorum et calce viua.
- p. 95. 12) CAR. IO. KEMPF, Pastor Alshedae, refert, cum, aperta lepore femina grauida, quae sclopeti ictu interierat, fetus sex, perfecti, viuentes reperi essent, vnum, exemptum ex utero et nutritum, leporem viuacem euasisse.

Trimestre Secundum.

1) *Ad caementum* pertinentia tentamina re. p. 98.
fert S. RINMAN. Quaerebatur, pro fabrica alumini coquendo, vasa, et stagnantium fluidorum receptacula, vt, et ipsius lixiuii, alumen solutum et in crystallos abiturum continentis, ex lapidibus construere: igitur caemento opus erat, et facile parabili, et ipsam lixiuii aluminosi acrimoniam ferente. Tentauit igitur varias materias, quae vel in vicinia effodiebantur, vt calcarios lapides, vel dum ipsum alumen coqueretur prodibant, vt ex lapide scissili, qui cocturae huic adhibetur, oriunda fuligo cet. Illis tentaminibus, quae mixturae caementis aptissimae essent, didicit, et eas cum fructu adhibuit.

2) *Sueciae locorum quorundam longitudinem* ex p. 107.
eclipsibus solis 1764, 1769. definire pergit A. I. LEXELL et methodum simul commendare, et eum illis comparans, quae satellitum Iouis eclipsibus, aut planetarum inferiorum transitibus nituntur.

3) *Mus Myospalax, palmis maximis, cauda bre-* p. 134.
vi, oculis admodum paruis describitur ab ERICO LAXMANN. Parum adhuc notum animal, cuius de caduere in agro reperto olim scripsit IO. BECKMANN, Prof. Gottingensi, sed dolet imperfecta illa et non eo consilio scripta, edita esse in libello: ERICH LAXMANN'S *Sibirische Briefe*, Gotting. 1769. Iam meliora de animali comperit. Frequentissimum est inter flumina Ob et Irtysh, in regione Kolyvanoskresenskienfi, vbi apricantia cepit et domi seruaui. Medium tenet inter mures et talpas, vnde p. 136.
nomen illi inditum. Longitudo digitorum Anglicorum 9. Tardum est, nec morsu timendum, vnde facile capitur. Cuniculos sub terra agit, tumulos eiicit vt talpa, ita ad modum aratoris subterranei, terram

p. 138. comminuit, radicibus plantarum annuarum transmittendis, quae alias vix penetrarent, solum Sibiriae, perennium plantarum et suffruticum radicibus constipatum: auiculis etiam velut caueas exstruit, in quibus possint oua deponere et pullos educere, securae ab auibus rapacibus super planities Sibiriae perpetuo volitantibus. Vescitur Myospalax in primis bulbis Liliaceorum, conclaui inclusus, inquietus, angulos quaesivit, pabulo proieceto nullo usus est, oculi exigui, pure albo madebant. (Scilicet animal subterraneum conclaui habitando idoneum non erat.)

p. 140. 4) *De Natro Tripolitano* Barbarico refert CHRISTIANVS BAGGE, olim consul Tripolitanus. Arabibus *Trona* vocatur. Emendat Noster et supplet, quae habet DONALD MONRO Trans. Phil. 1771. Vol. 61 *). Locus natalis est Prouincia *Suckena* regni Tripolitani, duorum dierum itinere a loco Faizan, 28 dierum a Tripoli. Reperitur ad pedem montis lapidei supra superficiem terrae, crassitie digiti, aut minore, latitudine dorfi cultri. Semper reperitur forma crySTALLINA, constans crySTALLIS sibi applicatis, oblongis, parallelis, interdum obliquis, interdum radiofis. Faciem habet Gypsi ignem non passi. Inferior crusta, grisea, terrea, tenuis, efferuescens cum acidis, sapore salino. Natiui, imprimis Mauri, contra colicam, et vt laxans remedium adhibent. NUCIS magnitudine frustum vasculo, quali ad Theae potum hauriendum vtimur, olei oliuarum pleno, immittunt, et ignem supponunt, ligno agitant, spumat oleum per 4 aut 5 minuta, cedente spuma, aquae ad modum fluit, adhuc coquitur

*) vid. comm. nostr. Vol. XXI. p. 84. Hic vocatur sal alcali natium purum et crySTALLISATUM, quod circa Tripolim inuenitur.

quitur minutis 5 vel 6. Semper agitatum, deinde in lapidem effunditur, rigescit, colore nigrescente fusco, frustula deglutiuntur, aqua deinde pota, ita aluum laxat. Foliiis Tabaci mixtum, et contritum, pulueris sternutatorii loco adhibetur. Contra, ac refert Cl. MONRO, magna eius est copia, quae maximam partem a Mauris in vsum adhibetur, rarius a Turcis. Et in eo fallitur Cl. MONRO, quod sal culinare adiunctum credat. Salis culinaris fodinae Tripolitanae mari vicinae sunt, natrum, vt dictum est, multum a mari distat. Neque rubet caro a sale Tripolitano, nisi nitro ipsi addito. Cum natrum hoc purissimum alcali sit, credit Noster, vtilissimum fore saponi coquendo, et aliis vsibus, quibus alcalina adhibentur.

5) *Verbena Oblaetia*. Describit illam ANDR. p. 143.

IOH. RETZIVS, semina Parisiis accepit inter alia ex America Australi, eo indicio plantam Americanam iudicat. Anno 1772 in horto Lundensi floruit, unde depicta sistitur. Radices non vidit, duabus, quas habebat, plantis parcens. In partibus fructificationis a Verbenis, quas examinavit, differt, tubo calyce duplo longiore; stili figura, qui simplex est, longitudine tubi, sensim versus stigma incrassatus, compressiusculus; limbo plano fere horizontali, corolla maiore. Nomen specificum condit: *Verbena* (*Oblaetia*) *tetrandra*, spicis solitariis, calicibus frutescentibus auctis, foliis subtrilobis inciso serratis. In horto Academico Parisino LE MONNIER appellavit; *Verbenam tubo floris longissimo*; *Aubletia* vocatur, apud ROZIER *obs. sur la phys. et Hist. nat. T. 3. Part. 1. p. 204.*

6) *Lathyri, radicibus repentibus tuberosis*, cul. p. 146. turam et vsum describit GVST. HENR. SKOGE.

Bataui, a quibus Sueci plantas primo acceperunt, *Aardakers* vocant, Germani, inter alia nomina: *Erdnüsse*. Suadet immitti terrae fundo lapideo incumbenti, et ab ipsis lateribus cinctae, ne propter radices profunde et late serpentes, collectio tuberum nimis operosa sit; saporem castaneis similem laudat, quarum ad modum etiam praeparantur.

p. 151. 7) *Vterius de iisdem tuberibus* agit c. B. SKYTT-
TE. Inprimis farinae quantitates comparat, in illis, et in tuberibus solani esculentis contentae. Tuberum lathyri $7\frac{1}{2}$ vnciae, et aequale pondus tuberum solani flauorum experimento adhibuit, radula comminuit, plus farinae ex lathyro obtinuit, cui aqua infusa, vt quae cum amygdalis esset trita, albebat, nullo sapore ingrato. Expressa aqua, massa residua tuberum lathyri ponderabat paulum ultra vnciam, solani, paulum ultra semiunciam. Farina sicca lathyri ponderabat semiunciam cum eius dimidio, solani dimidium semiunciae. Solano plus aquosi inest.

p. 154. 8) *Gruem* (Kran), qua onera eleuantur, describit GILB. SHELDON, classis reg. bellic. architectus. Funium ope diuersimode inclinatur, et in quouis situ firmatur.

p. 160. 9) *Araeometrum, nitri in puluere pyrio contenti* quantitati reperiendae, describit NIC. LINDBLOM.

p. 170. 10) *De acido aëris* agit TORBERN BERGMAN. Illud sumit esse aërem fixum, quem vocant. Eum acidum esse ostendit sapore, quem largitur, aquae illo impraegnatae; salibus mediis, quos alcalinis iunctus procreat; aliis acidi effectibus; v. c. eo quem
in

in calcem edit. Pauculo acidi aërei, (aut aëris fixi, his enim vocibus pro synonymis vtitur Noster), in aquam calcis introducto, primo nascuntur flocci, et incipit praecipitatio, addita maiore copia, clarus fit liquor, et soluuntur flocci, qualem solutionem clarum per plures annos seruat. Lapidem calcareum p. 178. pro sale medio habet, quod paradoxum vt excuset, praefatus de incertis classium, in quas dispescimus res naturales, limitibus, et characteribus parum sufficientibus, monet alia salia minore, alia maiore aquae copia solui, itaque cogitari posse sal, quod non soluatur, nisi a maiore aquae copia, quam quae simul illud possit circumdare. Eius solutio non continget, nisi circumstantiis quibusdam adiuuantibus, vt victrice acidi copia, calore, cet.

Calx vsta, quod solubilis sit, aqua calcis doceri. p. 179. Acidi vero in aëre praesentiam et aliis phaenomenis ostendi, vt eo, quod caustica alcalinorum aëri libero expositorum qualitas perpetuo minuatur. Oleum tartari per deliquium mitius esse, solutione salis eiusdem, eadem quantitate sumti, in aqua pura. Spathum calcareum vssit BERGMANNVS, donec cum acido non amplius efferuesceret, ponderis $\frac{2}{3}$ perierunt, aëri libero expositus, post breue tempus, ostendit efferuescentiam affuso acido, quae qualitas quotidie creuit, aucto simul pondere, vt denique amissae $\frac{2}{3}$ ipsi fuerint restitutae. Esse igitur, colli- p. 181. git Noster, acidum aliquod, vbique et semper circa superficiem globi nostri reperiundum, quod rectius acidi aërei nomine appelletur, quam minus congruo, aëris fixi. Cum multo grauius sit aëre vulgari, spatia superficiei telluris proxima occupat, ascendit tamen ex materiis deflagrantibus, plerumque vno loco haerens, quod pondus frictionem non superat. Id acidum cum variis temporibus, varia ratio- p. 182. ne, aëri admixtum sit, ad mutationes in corpore ani-

- mali varias producendas aptum est, quarum causas ignorantur, donec Medici magis ad illud attendant. Miscetur vero aëri, dum exit e corporibus varia ratione destructis, nam illorum principia proxima, aëre fixo, quem dicunt, velut glutine coniungunt, separato illo, dilabi, chymia docet. Quod aër, quem expiramus, velut corruptus est, neque inspirationi rursus idoneum, videtur illud acidum aëreum esse, in pulmonibus a corpore separatum, et expiratione eiectum *). Nam spiritu super aquam calcis claram emisso, flocci nascuntur, et praecipitatio, omnino ut ab illo acido. Iam quomodo ad varias res se habeat, aqua destillata, illo acido aëreo saturata, narrat. Et gravitatum quidem specificarum destillatae et saturatae ratio est 1 : 1,0022; si saturata duos dies aperta stet, in loco calente gradibus 15 Suecicis, (inter puncta glaciei et aquae ebullientis numerantur gradus 200) gravitas eius specifica decrescit ad 1,0018; et sic magis magisque, donec minuat, ad illam aquae destillatae. Calore et superficie maioribus, id decrementum citius contingit.
- p. 183.
- p. 184.

- p. 186. II) DAN. MELANDER inquit in *orbitam a planeta describendam*, si massa solis, et adeo vis absoluta, qua planetas attrahit, data lege diminuatur, vel augeatur.

Trimestre tertium.

- p. 193. I) CHRISTIANVS BIÖRKLUND edit *observationes physicas et oeconomicas*, institutas in itinere *Petropoli Poltauam* suscepto. Totus ille tractus, 1500 Verstarum Russicarum, vel planus est, vel collibus mediocribus distinctus. Sylvae non multae, nec magnae, quae quotidie magis ab incolis destruntur.

*) cf. PRIESTLEYI sententia. vid. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 466.

untur. Incolarum oeconomia describitur, alia in Verainia, quae dicitur, quam Russorum, ut et terrae conditio alia est. Quidquid hoc est terrarum, olim p. 208. magis aquosum fuisse colligit Noster, fluuiis perpetuo decrefcentibus. Sed quae huic asserto substernit, ut alia, quae refert, prolixiora sunt, quam ut huc transferri possint.

2) *Gulonis*, quem viuum seruauerat, historiam p. 215. enarrat OLAVS GENBERG, Praepos. et Pastor Offerdalenfis in Iemtlandia. Animal, octo dies circiter natum, Maio 1771. Lappo ceperat, a quo filius *Genbergii* emit. Ita in domum Praepositi, sub exitum Iunii peruenit, primo lacte nutritum, cum adulesceret, iis circiter rebus, quibus canes vescuntur. Satis mite animal, nisi ad iram excitaretur, aut esuriret. Canes adeo non timuit, ut aliquando, licet catena esset alligatum, cum duobus validis, qui illud aggrediebantur, feliciter pugnaret, viribus pollens pro ratione corporis non magni. Augusto mense 1772. Sundswalliam missum, inde naui Holmiam vectum. Visitat liberum animal cellas penuarias Lapponum, quas vel in subterraneis condunt, vel in arboribus celant. Eam ob rem *Snop* dicitur, quod visitatorem dicit, item *Fiällfras*; *Gulonis* nomen certe iniuria ipsi tribuitur, cum non adeo vorax sit *).

3) *Gulonem* describit IO. LINDWALL M. D. p. 222. qualis ex Iämtlandia missus, idem de quo articulus praecedens agit, plures septimanas in area stabuli vixit. LINNAEO vocatur animal *Mustela*

G 4

Gulo

*) Vox *Fiällfras* animal edax, *montanum* denotat. Quid si ex prima parte nominis, male intellecta, *Vielfras* natum esset, omnesque de *gulone* fabulae huic errori originem deberent? cf. PALLAS Spicileg. Fasc. XIV. de quibus vid. infra.

Gulo pedibus fissis, corpore rufo fusco, medio dorso nigro. S. N. ed. XII. T. I. p. 67. Multa, quae post OLAVUM MAGNUM de animali boreali narrantur, in p. 227. hoc saltem non reperit. Non odorem tetrum, non ingluviem, certe tribus diebus vescitur vitulo, qui antequam ederetur, ex utero matris exemptus erat. Obiit animal ignota ex causa: is, cuius curae commissum erat, proiecit cadauer, nemine ea de re monito. Vivum tamen hic duplici situ depictum sistitur, stans a latere, iacens, facie spectatori obversa. Expicturis et descriptionibus iudicavit LINNAEVS, ad ursos referendum esse. Superest, ut inquiretur, an sit illi character ursi, penis osseus curuus?

- p. 230. 4) *De Gulone* IONAS HOLLSTEN, Pastor in Lapponiae Regione Luleå, Parochiae Quickjock, refert, quae vel ipse vidit, vel fide digna accepit. Primo describit animal. De moribus haec narrat:
- p. 232. Habitat in sylvis altissimorum montium, ubi facilius venatores effugiet, parit in eorundem montium latebris, quo homines non penetrant, ut raro parvi reperiantur; edit uno partu duos aut unum. Primo anno corporis incrementum omne attingit. Non velocius currit canibus, sed cursum diutius continuat. Canes venatorii assequuntur animal, non occidunt, tum quod validius sit, tum quod terro odore absterreantur. (Excrementa in canes emisit, quod GENBERG nutrit.) Rangiferos dum hieme lichenem, quo vescuntur, sub niue profunda quaerentes, demersum caput habent, insilit, et ita occidit, aestate arborem conscendit, ex qua desilire possit in rangiferos, qui sub illa pascuntur. Seniores excidunt, tunc vitam utcumque formicis rufis sustentat. Animal maius, quod occidit, non ut fabula

fabula est, statim totum deuorat, sed, quod superest, defodit, aut in promptuario aliquo futurae fami seruat.

5) SAM. GVST. HERMELIN, *Rei Metal.* p. 236. *licae praefectus*, describit *fodinam lithanthracum* in loco *Boserup* in *Sconia*; simul de aliis agit, ad lithanthraces eius prouinciae pertinentibus.

6) *Currum leuem*, quem vnicus equus facile p. 254. protrahet, qui tamen in itineribus adhiberi possit, describit CAR. IAC. A QVANTEN.

7) *Aconitum Napellum vsui medico adhibitum*, p. 258. narrat CAR. MAGN. BLOM, M. D. Casus tres sunt, quos in nosocomio Holmiensi 1762 obseruauit, dolorum arthriticorum, puluere inprimis sanatorum, cuius hanc edit formulam: R. Extr. Aconiti p. 259. gr. ij.; Sacchar. albiss. dr. ij, terantur optime in mort. marmor. in pulu. tenuiss. diuid. in vjij. p. aequ. D. Pulueres sub initium dedit, vnum aut duos quotidie, auxit quantitatem sensim, vsque ad octo.

8) *Corbium apibus seruandis praestantiam prae* p. 263. *receptaculis tigneis (Stöcke)* experientia sua docet, p. 264. PETR. ERIC. PRINZERSTIERNAM. Scilicet frequentius et certius ex corbibus noua examina prodeunt.

9) *Obseruationes thermometricas in puero quin-* p. 268. *quenni, variolis laborante*, institutas recenset ANTON. ROLANDSSON MARTIN. Illarum hæc sit specimen. Secundo morbidie, hora 5 p. m. calores abdominis graduum 37; pectoris 37; manus 36; pe- p. 269. dis 34; Pulsus arteriae temporalis 97; ad carpum 118; minuto temporis primo, eodem tempore re-

- spirationes 22. Generalia ex obseruatis haec colligit :
- p. 270. Abdominis calor maximus sub initio stadii primi et tertii, maximo proximus sub finem primi
- p. 271. stadii et in medio secundi. Laxantibus, ante euacuationem, vno aut duobus gradibus augetur calor. Pectus maxime calet sub initio stadii primi. Manus maxime sub eiusdem stadii finem, pes maxime in stadio tertio, antequam intumesceret. Cum intumuit, minus calet, totoque morbo pedum calor minimus est. Pulsus ad tempora frequentissimi stadio primo, deinde stadii tertii initio, cum maxime tumesceret facies; ad carpum frequentissimi toto stadio primo, inprimis die tertia, antequam miasma variolosum carnem intrasset. Cum variolae omnes emerfissent 6ta die, pulsus ad carpum tardissimus, cum detumesceret facies, paulo frequentior, quod cessabat, quam primum pedes tumescerent. Respiratio maxime pressa et celerrima die tertia, toto tunc corpore, antequam exiret venenum variolosum, a spasimis et irritationibus agitato et tenso.

Trimestre quartum.

- p. 274. 1) DAN. MELANDER studet explicare aliquod *barometri phaenomenon*. Si magna iam altitudo mercurii in barometro continuo augeatur, saepius pluit, contra serena est tempestas, cum breuior columna mercurii continuo decrescit. Id quomodo sequatur, ex aëris densitate per vapores mutata conatur ostendere. Neque vero hoc contradicit vulgatis coniecturis, quae ex alto aut humili mercurio ducuntur. Nam illae constantem aliquem, aut fere constantem statum mercurii ponunt, Noster per aliquot dies dicta lege variabilem.
- p. 281. 2) Varia ad *sericum in Finnlandia* obtinendum facientia tradit PETR. ADV. GADD. Mori in climate

mate illo frigido in territorio arenoso plantandae sunt, albae, nam nigrae et rubrae deliciores sunt. Optat tentari morum Tataricam, circa Asoff crescentem. p. 283. tem, cum aliae plantae Tataricae in Finnlandia laete proueniant. Morum, aequae ac Iuglandem Americanam, primo anno cum floret, obseruauit non nisi stamina producere, sequentibus annis cum etiam pistilla prodeunt, ita diminuitur staminum numerus, ut fructificationi non satisfaciant. Igitur, licet arbor ad monoecias pertineat, frustra tamen quis ab illa statim expectet semina propagationi idonea. Haec forte caussarum una est, cur ab exteris regionibus missa semina, non semper germinant. Eruca antequam in chrysalidem abiret, pondus reperit 122 assium Troicorum, (*aß Troy gewicht*) chrysalidis cum phalaena, quam continet, 49 assium, ut quinque diebus fere duas tertias ponderis perdiderit. Phalaena, antequam oua ederet, 15 asses ponderauit, 7 ouis liberata, ouorum feminae unius saepe 411 numerauit. Edunt etiam feminae oua ante copulam cum mare, adeoque infecunda, lenia, alba aut leuiter fusca, non grisea ut secunda, similia in phalaena Leopardo et aliis obseruauit. Inimici erucarum sunt araneae et Carabus Leucophthalmus. Chrysalidum phalaenis exituris adhuc plenarum audissimae sunt feles, Nostro felis tempore 8 vel 10 minutorum 200 chrysalides destruxit.

3) *Thunbergiam* nouum plantae genus, e capite bonae spei, describit LAVR. MONTIN, M. D. Med. Prov. Hollandiae. CAR. PETR. THUNBERG, Suecus, in capite b. sp. per sesqui annum commoratus, itinere etiam in terrae interiora instituto, ultra 1200 species plantarum collegit et inter illas plures ante non cognitae. Continuabit industriam suam

suam in insulis Indiae Orientalis. Misit MONTINO ramusculum arboris elegantissimum, ex quo, in auxilium vocatis THÜNBERGII annotatis, descriptionem concinnauit MONTINVS et picturam addidit. Existimat vero, mereri plantam, cui nouum genus tribuatur, et ita nomini eius seruando destinat, a quo acceperat. Proxime accedit ad Gardeniam, a qua tamen distinguitur *calyce* monophyllo, cylindrico, prope basin hirsuto, supra glabro, pilis adsperso, corollae tubo triplo breuiore, ad latus apicis dehiscente, dum erumpit flos, intus viscoso villosus, coronato foliolis septenis, senis, vel paucioribus, petio latis, cucullatis; *Corolla* monopetala est, limbo nouempartito, *filamenta* nulla, *antherae* nouem lineares, *stigma* oblique truncatum, quinesulcatum, sulcorum marginibus reflexis: *pericarpium* pomum ouatum, subrugosum, glabrum, virescens, uniloculare, quinqueualue, polyspermum, magnitudine oui gallinacei. Colitur planta in hortis promontorii, absque cultura crescit in interioribus regionis vicinae. Europaei Capenses vocant *Wilde Ratje Piring*, veram Ratje P. appellant Gardeniam floridam. Floret exeunte Ianuario, et initio Februarii, flores elegantissimi non nisi vnum diem durant singuli, sed quotidie succedunt alii: Odor gratus est, nisi quod admixtum habeat pauxillum odoris Daturae stramonii. Rariores sunt corollae, limbis nouempartitis aut decempartitis, antheris nouem aut decem.

p. 292. 4) FRIDR. MALLET describit, *caementum* dom. *Ulfström*, muris, quos aqua alluit, firmandis idoneum.

p. 298. 5) Huic descriptioni quaedam addit SVENKINMAN.

6) De

6) *De usu nucis vomicae contra dysenteriam* p. 301.

IO. OTTO HAGSTRÖM. M. D. Med. Prov. in Ostrogothia. Cum auctumno 1772 grassarentur febres putridae et dysenteria, medicamenta, alias adhiberi solita, effectum non cito satis edere reperit, inprimis vero cariora esse, quam ut pauperibus praescribi possint. Itaque, monitus sententia celebrium medicorum, Dysenteriam epidemicam esse haemorrhagiam intestinorum ab acaris, in nucem vomicam incidit, quae animalibus maioribus lethifera, forte et acaros necatura sit. Aegros primum euacuit rhabarbaro cremori tartari mixto, deinde quotidie praebuit puluerem nucis vomicae scrupuli pondere. Ita plurimos sanauit, quorum longum texit catalogum. Parochis puluerem praebuit ruricolis distribuendum. In sola parochia Schedwi illo 245 vsi sunt; ex 255 dysenteria laborantibus, non nisi 22 occubuerunt, inter quos infantes 20, quibus acerbum illud remedium ingeri non poterat, alii tardius adhibuerunt remedium, quam ut morbus vinci illo potuerit. Etiam absque rhei usu praecedente profuit. Suadet tamen, id absque necessitate non omitti. Delicatiores bolos ex nuce vomica cum electuario diascordii praebuit. Multi vnico puluere sumto sanati sunt. Inprimis profuit hominibus aetate adhuc vigentibus, labori manuum intensiori adfuetis; melius praebetur in aqua aut cereuisia calida, quam in frigidis. Praeter hoc medicamentum cum fructu adhibuit butyrum non falsum, pinguiissimam partem lardi, puluerem pyrium spiritui frumenti immixtum; quibus in ea opinione confirmatur, vim morbi ab acaris esse, cum oleosa et sulphurea acaris inimica sint.

7) *De parandis tubis sclopetorum eo modo*, p. 311.
qui ab vrbe *Damasco* appellatur, (*Damascirtes Schießgewehr*)

gewehr) agit PETR. WÄSTRÖM. Laminae ex chalybe et ex ferro, alternatim sibi appositae, igne et malleo vniuntur. Multa alia ad eam artem pertinentia tradit.

P. 318. 8) Quaedam *eadem de re* addit SVENKINMAN.

P. 322. 9) IO. MELDERCREVZ tractatum *elementarem* orditur *de lineis secundi ordinis*, innixum illi definitioni, ex datis duobus punctis, ductas ad idem curvae punctum rectas, eandem semper constitutere summam aut differentiam.

P. 335. 10) Olof Birgerfon, rusticus, *machinam* inuenit *lapidibus maioribus ex agris eruendis et auehendis*. Eam describit IONAS NORDBERG.

P. 343. 11) PETR. KALM *crataegum coccineam* sepius viuis adhibendam commendat, tum quod aculeis densis acutis, fortibus, animali cuius impetrabilis sit, tum quod rigidissimas hyemes Finnicae toleret ipsa crataego oxyacantha, quae indigena est, melius. Planta est Americae Septentrionalis, ab Anglis nomine appellatur, quod calcar galli indicat, *Cockspar Hawthorn*: Sueci Americae borealis incolae, idem nomen sua lingua expresserunt *Tupp-Sporre Hagtom*. Semina non maturescunt, nisi cum aestatis calor intensior satis longo tempore durat. Culturam plantae Noster docet.

P. 349. 12) *In urbe Westerås, et pago adiacente, natorum, vita functorum, matrimonio iunctorum*, qui numeri fuerint inde ab anno 1623 ad 1753. refert, ABRAH. HÜLPHERS ABRAMSSON, additis, quae ex
hac

hac computatione duci possunt, consecrariis, et subiunctis iisdem numeris vsque ad 1773.

13) *De lapide scissili, sal Epsomense continente*, p. 357.
 agit Cl. MONNET. Prope locum *Lottry* in Nor-p. 358.
 mandia inferiore lithanthraces effodiuntur. Materiam illis circumiectam examinaturus Noster, in aëre libero torruit, vbi sulphuris multum in auras abiit, tostae aquam superfudit, lixiuium coctione diminuit, crystallisationi exposuit, post horas 24 egregias crystallos salis Epsomensis reperit. Lixivium denuo coctum, rursus sal Epsomense dedit, sapore styptico, qui alumen et vitriolum indicaret. Coxit lixiuium cum calce vsta, donec euanesceret sapor stypticus, et vnice superesset amaritudo salis Epsomensis, sequutus theoriam suam, calce vsta, praecipitari terram aluminis et ferri, non, basin salis Epsomensis. Lapis scissilis, quem hoc modo tractauit, griseus est, particulis subtilioribus constans, quam terra aluminis. Deinde pyrites varios reperit, qui, cum aëri expositi dilaberentur, sal Epsomense et alumen ostenderent. Itaque tres terras distinguit, quae acidis vnitae, salia omnino diuersa exhibeant, calcem, basin salis Epsomensis, et argillam. Nominatarum media non fluit in igne, perdit vero tantum non omnes proprietates alcalinas, in acido vitrioli coquenda, antequam soluantur, sed et post illam coctionem, sal Epsomense aequè perfectum praebet, ac ante. Cum sulphure leuiter vnitur, hepar sulphuris sic natum facile seipsum destruit, et verum sal Epsomense relinquit. p. 359.

14) CAR. LEONH. STAHLHAMMAR monitum p. 359.
 sequutus, quod iam in actis ac. 1754; p. 236. legitur, ex succi aceris cantharis 24 coctione 20 horarum obtinuit cantharum syrupi, optimo syrupo sacchari,

facchari fere praestantioris, frustum etiam facchari in fundo. Item ex succo betulae syrupum coxit, illo, quem acer praebuit, paulo dilutiorem, sed vulgari syrupo fusco multo meliorem.

VIII.

D. IOH. FRIEDR. BLVMENBACHS, *der Med. Prof. ord. zu Göttingen, Handbuch der Naturgeschichte. Mit Kupfern. Göttingen, bey Johann Christian Dieterich, 1779. Zweyter Theil. Ibid. 1780. 1 Alph. 14 Bogen. 8. 2 Kupfert.*

i. e.

Liber manualis super historia naturali, Auctore
D. IO. FRIDER. BLVMENBACH. P.I. et II.

Hoc libro primos limites *uniuersalis* et *specialis historiae* naturalis simul comprehendere, maximeque iis, qui scientiam primis labris tantum delibare, atque amoena naturae miracula magis audire, quam rimari cupiunt, prospicere voluit. Ideoque uniuersalem naturalium, animalium, plantarum et mineralium considerationem praemisit, ac praesertim structurae et actionum rationes in organisatis, mixtionis vero in mineralibus diuersitates, atque usum corporum naturalium commemorauit, ubi satis ampla, atque si dicendum, quod res est, nimis verbosa scribendi ratione utitur. Formarum specialium diuersitates, quae certis artis terminis explicarentur, non indicauit, neque hos terminos explicuit. Deinde etiam ex speciali corporum historia varia, maximeque nouitatis cupidinem sopientia, recensuit. Generumque et specierum characteres Latine

vt plurimum ex Linneano systemate excerptis, nonnumquam tamen etiam mutauit. Itaque haud paucas nouas obseruationes, tum quoad physicam naturalium cognitionem, tum quoad eorum classificationem, hic proposuit. Libros, tironibus vtilis, indicare superfluum iudicauit: raros tamen vel anatomicos libros, vel a physicis praeteruisos, nonnumquam ex diuite Bibliothecae Gottingensis thesauro nominauit. In eo, quod characterum et formarum considerationem *ficcam* dicat, subscribere Cl. Auctori non possumus. Plantarum consideratio tantum vniuersalis in parte altera traditur: nomina generum recensere sterilem laborem dicit, historiam specierum vero in Botanica tradendam esse. Sed nonne est etiam physica plantarum consideratio botanices pars? Potestne plantarum structura rite doceri, ipsa cognitione plantarum ommissa? Iam de nonnullis sigillatim moneamus, omissis tamen plurimis, in quibus a Cl. Auctore dissentimus.

In animalium descriptione sentiendi facultatis, et in mineralium origine declaranda mixtionis partium constitutiuarum nulla fit mentio. Cor. p. 10. pora, quorum natura nondum satis cognita est, e. g. *Spongias et Fungos*, tamdiu in *Regnum neutrum* locanda esse, donec demonstratum sit in quodnam regnum, in animale, aut vegetabile pertineat. Naturae catenam s. nexum neque in gradatiua formatione corporum, nec in eo, quod hoc plantas cum animalibus, illud plantas et lapides nectat, ponit: sed in operibus vnicuique corpori demandatis, quae vicissim non iuxta formam, sed iuxta eorum finem sibi sint vicina, quaerit. Animalcula sper. p. 18. matica Cl. Auctor infusoriis similia dicit. In gene. p. 17. ratione explicanda, quaestiones vnde prima mate-

- p. 21. ries corporum organicorum oriatur, et quibusnam viribus eadem efformetur multis adhuc dubiis premi recte statuit. Ipsa *generatio* aequiuoca Auctori Cl. saepius illusa, quam rationibus refutata videtur: vermium saltim intestinalium vera certaue differentia ab omnibus aliis fluuiatilibus vel lacustribus; ascaridum in animalibus nondum natis a RONSSO et BRENDONIO probata praesentia, atque Taeniarum in canibus, paucis post partum horis a Cl. Auctore disseccatis, omnem intestinorum canalem repletum ingens copia, quibus addi posset *Taeniarum hydatigenarum*, in cerebro ouium nidulantium, detectio *), Cl. Auctori et nobis etiam, ex hactenus assumtis dogmatibus non declarari posse videntur.
- p. 22. Monstra partim malae peruersaeque praeformationi germinum tribuenda censet, exemplis a cochleis sinistrorsum conuolutis, et anatomia monstrorum per excessum sumtis: at multae etiam adsunt rationes, quae cochleas sinistras, specie a dextris differre probent.

- p. 31. In animalium vniuersali consideratione consideramus circuli sanguinis, respirationis, organorum sensuum, generationis descriptionem. In iudicio de methodo LINNEANA Cl. Auctor non attendisse videtur, summum virum in constituendis generibus magis naturae instituisse, quam characteri artificiali adhaesisse, atque id quidem consulto. Atque recte quidem Erinaceum et Talpam ad Feras reduxit LINNAEVS: Quemadmodum enim Leo et Tigris nobis maioribusque animalibus metuendi sunt, ita et Erinacei et Talpa minora animalia vorant, et ab iis timentur. Iuxta methodi naturalis regulas igitur Mammalia in duodecim ordines diuisit: nempe
- Ordo

*) vid. LESKE *vom Drehen der Schafe*: cuius libri summam proxime indicabimus.

Ordo I. *Inermis*. Homo.

- II. *Pitheci*, animalia quatuor manubus,
vt *Simiae* et *Lemures*.
- III. *Bradypoda*, longis vngulis praedita,
tarda. *Myrmecophaga*, *Bradypus*.
- IV. *Sclerodermata*, vel aculeis, *Hystrix*;
vel squamis, *Manis*; vel scutis, *Dasy-*
sypus, instructa.
- V. *Chiroptera*, Vespertilio.
- VI. *Glires*.
- VII. *Ferae*; Vrsus, Canis, et Felis tantum.
- VIII. *Solidungula*, Equus.
- IX. *Bifulca*, s. Pecora LINN. et *Sus*.
- X. *Bellua*. Tapir, Elephas, Rhinoceros,
et Hippopotamus.
- XI. *Palmata*, Castor, Lutra, Phoca, Tri-
chechus.
- XII. *Cetacea*.

Ex singulo genere quasdam species nomina- p. 71.
vit, et de iis nonnunquam sua ipsius obseruata re-
fert. Sic *Myrmecophagas* semper auribus pendu-
lis esse, ac, si periclitentur, sese conuoluere, mutas-
que esse, quod a laryngis cartilaginibus osseis deri-
vat; a quibus non simplex trachea, sed duo mem-
branacea bronchia in magnos lobos pulmones
descendebant. *Erinaceum* cum *Hystricibus* in vnum p. 72.
genus, inuita natura, vnit. In *Vespertilionem* *Molosso*,
cuius icon additur, dentes primores, superiores 2,
acuminatos, inferiores 2, breues obtusos; caninos
superiores magnos distantes, inferiores minores pro-
pinquiores, atque introrsum singulos dente, quem
quidam singularem dentem primorem habuerunt,
instructos: quatuor autem molares in singulo la-
tere, superiores planiores, inferiores cuspidatos
vidit. Inter *Glires* noua genera, *Glirem*, quorum p. 79.

Sciurus Glis LINN., *Marmotam*, *Cauiam*, *Iaculum*, constituit. Ad Glires autem etiam refert *Sorices*, *Talpas*, *Didelphides*, *Lepores*, *Mustelas*, et *Vierras*: num recte, iudicent alii. Nobis saltem *Mus musculus* LINN. multo longius a *Vierra* lotore, *Mele*, et *Melliura* Cl. Auctoris distare videtur, quam omnes *Ferae* LINN. a se inuicem. Distinguit *Vierram* *Ichneumonem* LINN. omnino a *Mustela Ich-*

p. 115. *neumone* (SEBAE thesaur. I. t. XLI. f. 6.) *Ouem* cum *Capra* vnit.

p. 153. Sequitur auium consideratio, in qua generales proprietates egregie exponit. Hic etiam organorum aëreorum structuram describit. Saccos in abdomine potissimum excretionem scybalorum iuuare et diaphragmatis carnosius vices gerere ait. Rostracua Ramphastorum, Bucerotum et Psittacorum

p. 169. etiam caua aërea esse, nec olfactui seruire. Notatu etiam digna sunt Cl. Auctoris circa oua auium, at-

p. 123. que euolutionem pulli obseruata. *Cicatriculam* in vitello nihil nisi vesiculam esse putat, cuius leuitate efficiatur, vt germen pulli sub ea repositum semper superiorem locum occupet, in quocunque oui situ; eundemque etiam vsum praestare *Halones*, atque *colliquamentum* s. *nidum pulli*: has enim partes per quoddam tempus tantum adesse, atque, quo magis pullus eiusque membranae augeantur, eo minores fieri, ac sensim plane deleri. Prima pulli rudimenta, 10 vel 12 horis post primum matris obsessum conspici, non tamen prius distincte a vesicula amnios dignosci posse, quam sub diei secundi finem; praegressis 38 horis rudimentum cordis cognosci, quod tamen quinquagesima demum hora primum motum offerat: eodem etiam tempore oculos iam magnos apparere: quarto die fetum arcuatim flecti, tum etiam ventriculum intestina ac membra-

membranam vmbilicalem conspici: quinto die pulmones comparere, atque sub finem huius diei motum totius animalculi Cl. Auctor obseruauit. Decimo quarto die pennas prorumpere, ac decimo quinto viscera vitalia perfecte esse formata: tum iam pul- lum aërem spirare, ac vndeicesimo die sonum iam edere posse, et sub finem vicesimi primi perfectum esse, vt ouo excludatur. Hos terminos euolutionis media ratione indicauit, pro varietate enim caloris vel longiores, vel breuiores sunt. In nonnullis fi- guris etiam primae euolutionis in ouo vestigia ad- umbrauit.

Etiam auium classem in alios ordines diuidere p. 180. visum est, quorum nonnulli quidem cum Linneanis conueniunt, ab aliis vero quaedam genera ablata sunt: nempe

Ordo I. *Accipitres*.

- II. *Leuirostris*, vt *Psittacus*, *Ramphastos* *Buceros*.
- III. *Pici*, horum genera sunt: *Picus*, *Iynx*, *Sitta*, *Alcedo*, *Merops*, *Vpupa*, *Certhia*, *Trochilus*.
- IV. *Anseres*. Huc etiam refert *Phoenicopterus*.
- V. *Struthiones*, nempe *Struthio*, *Casuarus* et *Didus*, quem tamen haud dubie fictam auem esse nuperae relationes docent.
- VI. *Grallae*.
- VII. *Gallinae*, quibus et *Columbas* subiungit.
- VIII. *Coraces*: *Coruus*, *Coracias*, *Paradisea*, *Cuculus*, *Oriolus*, quo aptissime transitum fieri putat ad
- IX. *Passeres*.

Nobis haec series, non magis ad naturalem ordinem accedere videtur, quam Linneana: Aues enim aquaticae et palustres aequae sunt a terrestribus diuulsae; viditque recte LINNEVS *Picas* suas omnes, pluribus proprietatibus conuenire, ideoque non solum rostri figura innitebatur. Hic enim Coraces nimis longe a *Picis* distant, sic quoque *Struthiones*, vix naturae conuenienter, *Anseribus* et *Grallis* interponuntur.

Amphibia, Pisces et Insecta iuxta LINNEI systema

p. 255. contemplatur Cl. Auctor. *Sirenem Lacertinam* ex ana-

p. 258. logia Laruam esse coniicit. Ranam Pipam, ovo exclusam, etiam metamorphosin subire, ex animantium in spiritu seruatorum serie demonstrat, in aliorum enim dorso oua nondum exclusa, in aliis caudatae laruae,

p. 259. in aliis ecaudatae Ranae nidulantur. *Ranam paradoxam*, etiam metamorphosi peracta, caudatam esse in exemplis musei Göttingensis obseruauit: at eam etiam caudatam manere inde nobis sequi non videtur, constat enim etiam Ranas Europaeas, pedibus iam instructas, per aliquod tempus etiamnum cauda instrui. *Crocodylum Americanum*, Lacertae *Alligatoris* nomine, a reliquis discernit his signis: *capite imbricato plano, nucha nuda, cauda superne lineis binis lateralibus aspera.*

p. 281. Circulum sanguinis describit in piscibus modo, qui ARTEDI, DVVERNEYI, GOVANI et nostris observationibus plane repugnat. Ait enim ex cordis auricula superiore oriri aortam, quae protinus in duos ramos diuisa ad superiorem maxillae partem ascendat, atque pro numero branchiarum in 4 ramos diuidatur, in inferiore autem maxillae parte, sanguine per branchias transgresso, iterum in aortam descendantem vniatur, atque hinc corpori sanguinem aduehat. Arteriarum porro branchialium subtilissimos ramos in totidem transire venas, quae in

in quatuor ramos confluunt, et circa superiorem maxillae partem in vnum truncum, venam cauam superiorem vniantur, sicque sanguinem branchialem auriculae cordis inferiori tradant, cui etiam reliquus ex corpore sanguis per duas venas cauas inferiores infundatur. Nos neque hanc cordis structuram, neque arteriae aortae diuisionem, neque venam cauam superiorem ipsi, plurimos licet pisces secabamus, vnquam vidimus, neque talem circulum sanguinis in piscibus obseruauimus.

Cor insectis tribuit *filiforme et longum*, quod p. 311. tamen haud dubie Laruis tantum competit, certe tamen non in vniuersum locum habet. *Oestrum ouis* causam vertiginis ouium dicit, laruasque Oestri in omnibus vertiginosis ouibus se inuenisse profitetur, nunquam autem hydatides: id tamen omnino LESKII repugnat obseruationibus; quem quidem saepe cum hydatidibus laruas Oestri inuenisse legimus; semper tamen illas, si vel hae deficerent. Concedimus etiam laruas nonnunquam vertiginem efficere posse, diuersam tamen ab illa lethali, a hydatidibus producta. Vermium ordines constituit quin- p. 407. que: *Mollusca, Testacea, Cartilaginea, Corallia, Zoophyta. Trichurides* ad *Echinorhynchos* refert. p. 410. Ad *Cartilaginea, Echinus, Asterias* et *Encrinus* re- p. 434. censentur. Posteriori generi Zoophyton *Boltenii*, quod O. F. MÜLLER Actiniam clauatam dicit, submittit. Ex *Tubulariis*, quas Coralliis subiungit, p. 440. noua est a Cl. Auctore in fossis Gottingae detecta, et *Sultana* dicta.

Altera pars botanicam physicam s. partium p. 449. praecipuarum actionum et proprietatum in plantis historiam, atque mineralium vniuersalem specialioremq. considerationem continet. In hac

P. 423. hypothesin de origine telluris nostrae Cl. Auctor proponit, quam ex petrefactorum disquisitione eorumque comparatione cum prototypis inuentaque, ut putat, dissimilitudine, tum etiam ex obseruatione montium quondam igniuomorum formauit. Persuasus est igitur, tellurem nostram vnum saltem diem supremum perpeßam, atque hanc catastrophem solo igne subterraneo, qui fundum maris eleuauerit, terramque continentem inundauerit, productam esse: Hinc totum animatum orbem submersum, animalia aquatica autem exsiccata etiam periisse: hinc igitur ingens petrefactorum, nondum in natura detectorum, copia, eorumque regularis situs in altissimis montibus, quos vesicarum ad instar igne interaneo sublato esse censet. In millenis locis igne telluris crustam perruptam esse, indeque innumeros montes igniuomos, nunc extinctos, exstitisse: quorum a Göttinga vsque ad Rheni littora quinquaginta circiter detecta sunt. Montes altissimos, aqua non inundatos, vi ignis tamen ruptos, et diffractos, deinde autem sensim iterum conglutinatos esse; hinc Granitem, ut plurima petrefacta, Vulcanos extinctos et montes Basalticos esse vestigia telluris praeadamiticae, atque probe a reliquis mineralibus discernenda, quae postquam refrigerata tellus iterum rebus creatis animata esset, vel sensim, vel similibus potentibus catastrophis orta sunt. Etenim igne subterraneo atque inundationibus etiam nunc et mineralia destrui atque oriri: Ex mortuis corporibus organis et inde paratis s. artefactis rebus etiam ingentem mineralium copiam gigni: ipsa denique mineralia destrui et in alia mutari. Quid in hac hypothesi verum, aut falsum, aut probabile sit, iudicent Lectores.

Sequi.

Sequitur nunc singulorum nonnullorum mi-p. 483.
neralium recensio, quae in cognitae 4 classes, ter-
ras et lapides, salia, bitumina, metalla diuidit, iis-
que appendicis instar petrefacta subiungit. Nos
autem eam hic vberius recensere superfluum rati
sumus, cum generum et specierum characteres
non naturae satis respondentes videantur, et mox
ex hac, mox ex alia causa quid mutatum, vel omis-
sum reperiamus. Mixtionem mineralium, solam
in diuidendis iisdem respiciendam rationem, plus
semel neglexit, et vel pretium, vel duritiem cha-
racteris loco contemplatus est.

IX.

*Anfangsgründe der Naturgeschichte von NATHA-
NAEL GOTTFRIED LESKE. Erster Theil.
Allgemeine Natur- und Thiergeschichte; mit 10
Kupfertafeln. Leipzig, bey Siegfried Lebrecht
Crusius, 1779. 1 Alph. 17 Bogen in 8.*

i. e.

Elementa historiae naturalis, Auctore NATHA-
NAELE GODOFREDO LESKE. Pars I.
historia naturalis vniuersalis, et zoologia.
tabb. aen. X.

Et si in hunc potissimum finem editus sit hic liber,
vt in praelectionibus Cl. Auctori pro norma di-
cendorum inseruiat, vtque auditores, quae viderint et
perceperint, in memoriam iterum reuocare possint:
tamen et ita comparatus est, vt naturae studiosi
lectione sola de corporibus naturalibus sat claram
notionem nanciscantur. Generatim quidem eum
ordinem, quem in ERXLEBENII elementis obser-

vatum esse alibi *) diximus, secutus est. Itaque communia attributa corporum naturalium, organisatorum atque animalium, characteres externi posteriorum Germanica et Latina lingua praemissa sunt: non solum autem in iis saepius succincte magis, omis- sis, quantum fieri poterat, verbosis commentationi- bus, scripsit, verum noua etiam inuenta et rerum plu- rium copiam commemorauit. Atque cum caracte- res classium et ordinum ad cognoscenda ipsa corpora non sufficiant, omnium, haecenus a LINNAEO, PAL- LASIO, FORSKAELIO, O. F. MÜLLERO constituto- rum generum nomina plurimorumque characteres, atque exempli loco species notatu digniores pro- posuit. Nomina generica et specifica ut plurimum Latino, Germanico, Gallico et Anglico idiomate, characteres autem Germanice exposuit. Terminorum explicationem ipsis praelectionibus reseruandam esse duxit, exempla autem, in quo characteres occurrant, adiecit. Atque in praefatione demonstrat hanc characterum cognitionem minime siccam, aut superfluam esse habendam, quin imo ex eadem ipsam structuram corporum naturalium, eorun- demque mirabilia addisci; quolibet caractere di- versitatem, atque hac naturam corporum indicare, atque ex his aequae, ac ex vitae ratione et actioni- bus animalium, sapientiam atque omnipotentiam creatoris elucere. In iis autem speciebus, quas ex- empli loco nominauit, etiam vitae rationem, et si qua praeterea essent notatu digna enarrat. In ipsa animalium expositione systema Linneanum, iis, quae postea indicemus, exceptis, secutus est. Restat, ut quaedam singularia, aliunde non sumpta, exempli loco proponamus.

Omnes

*) vid. comm. nostr. Vol. XIX. p. 493.

Omnes *veras* atque *naturales* species ab vno p. 6.
indiudivo vel indiudivorum pari, olim ortas esse pu-
tat; iam autem multas species esse constitutas, quae
quondam varietates fuere. Alia signa ad *partienda*, p. 7.
alia ad *cognoscenda* corpora naturalia eligenda: illa
ex natura eorundem, haec ex effectis priorum sunt
petenda. Sic diuersitas organismi fundamentum
praebeat diuisioni animalium et vegetabilium, di-
uersitas mixtionis autem mineralium: omnia autem
haec regna signis externis, quae vel ab organismo,
vel mixtione pendent, sunt cognoscenda atque a
se inuicem discernenda.

Incrementum corporum non in sola *extensio*- p. 26.
ne, sed in ipsa nouis particulis nutritiis facta *adau-*
escione fibrarum quaquauersum ponit: illudque tum
cessare, cum interstitia fibrarum adeo repleta, fibrae-
que tam tenaces sint, vt nouis particulis interpo-
nendis non cedant. Ex hypothesibus super gene- p. 29.
ratione excogitatis, nulla Auctori omnino cum na-
turae effectis conuenire videtur. Theoriae enim p. 34.
euolutionis repugnant, infinita paruitas germi-
num per miriades generationum in se inuoluto-
rum, superflua, si euolutio locum habet, formatio
plurium germinum, generatio corporum sexu de-
stitutorum, atque artificialis vermium et plantarum
multiplicatio. Illud tamen certum esse putat, par-
tes essentiales corporum organicorum, proxime ge-
nerandorum germina, in matre esse, atque a mascu-
lo femine vitam atque formam accipere.

In animalium consideratione vniuersali phy- p. 38.
siologiae vniuersalis brevis continetur adumbratio.
Auditum iuxta MECKELLI obseruata explicat. p. 53.
Mammalia iuxta systema Linneanum recenset;
generum tamen seriem in nonnullis mutauit. Sic p. 110.
Vespertilio Feris post *Sorices* submisit. Bruta
iuxta

iuxta SCHREBERVM enumerat. *Mustelam Gulonem* ad *Vierras* reduxit. Ad glirium ordinem noua aliorum genera, *Cauiam*, *Spalacem*, *Cricetum*, *Iaculum*, addidit, ad Pecora *Antilopem*, et ad Belluas

P. 195. *Tapirum*. Genera, vt animalium generatim, sic et mammalium speciatim, pluribus aliis simul vicina esse nonnullis docet exemplis. Sic iuxta habitum *Simiis* proxime succedunt *Lemures* et *Bradypus*, cum Lemuribus autem simul cohaerent *Didelphides*: itaque ordo prior simul ad Bruta et Feras transit. *Vespertiones* quidem situ mammarum, structura manuum et vita monogamica primatibus sunt affines, vitae ratione vero feris; et corporis formamuribus sunt similes; alatu denique transitum ad aues efficiunt. Per *Trichechum* Bruta cum *Phocis* simul vero etiam cum *Cetaceis* cohaerent. Ferae per *Sorices* ad *Mures*, per *Erinaceos* autem ad *Hystrices* transeunt. *Lutra* vitae ratione *Phocis* et *Castori* est affinis. *Elephas* et *Rhinoceros* corporis habitu *Tapiro* et *Hippopotamo* propinqui sunt, reliquis proprietatibus autem cum *Brutis* conveniunt.

P. 202. Auium corpus totum, vt alatui sit idoneum, est fabrefactum. Hinc earum caput paruum, ovatum, rostrum corneum, plerumque cuneiforme, aëri transcendendo aptum: collum longum et flexile; corpus paruum leue, subtus carinatum: Ossa spinæ dorsi arte cohaerentia et connata, sternumque latum, pluraque eorum caua. Hinc corpori firmitas, quae et clauicula bifurca, et costis per processum nexis corroboratur, atque leuitas, pennae cavis et pulmonum structura aucta, conciliatur. A pleura enim et membranoso diaphragmate sacci quidam ab utroque latere descendunt, atque omne

p. 215. abdominis cauum obtegunt. Auium ordines, a LINNEO constitutos, vno auget, aliaque serie considerat.

I. Aues

I. *Aues*, corpore magno, alisque paruis instructae, vt vel plane non, vel parum alare possint. Huc Struthio, Casuarius atque Otis pertinent, quae Mammalibus maxime sunt propinquae.

II. *Gallinae*: conuexo et fornicato rostro, naribusque semitectis, has *Tetraone Vrogallo* nectit cum

III. *Accipitribus*:

IV. *Picae*, quae per *Trochilos* transeunt ad

V. *Passeres*, et hi per *Motacillas* ad

VI. *Grallas*: harum genera sibi ita subsequuntur: *Rallus*, *Charadrius*, *Tringa*, *Scolopax*, *Tantalus*, *Haematopus*, *Fulica*, *Parra*, *Palamedea*, *Mycteria*, *Cancroma*, *Psophia*, *Ardea*, *Platalea*, *Recuruirostra*, et *Phoenicopterus*.

VII. *Anseres*, et primo quidem acuto rostro, tum obtuso, et denique impennes, semper natantes.

Didum ineptum ad Aues fictas pertinere proposuit MOREL in *Journ. des Savans*, et ROZIERI diario physico, Aug. 1778. 4.

In amphibiorum enarratione omnino LIN. p. 296.

NEVM sequitur: *Meantes* tamen inter *Reptiles* et *Serpentes* posuit. *Anguemque quadrupedem* ad *Lacertas* retulit. Caeterum *Reptiles* ad Mammalia accedunt; *Draco volans* et *Pegasus* quodammodo ad Aues: per Nantes autem transitus naturalis ad Pisces fit. Serpentes affines sunt *Muraenis*, atque *Caeciliae Vermibus*.

Piscium recensitionem antecedit vberior partium corporis, quoad diuersitatem, consideratio. Ordines Linneanos assumit, at genus *Cotti* post *Trachinum* ponit, quasdamque species, a FORSKÄLIO et

et PALLASIO detectas, commemorat *Gasterosteum*
 p. 374. *volitantem* LINN. *Scorpaenae* submittit. *Acanthu-*
rum et *Scarum* FORSKÄLII *Sparo* praemittit.

p. 403. Insecta sic dicta hermaphrodita vel monstra,
 vel varietates esse putat. Etiam hic Linneanum
 systema retinuit, in generum tamen definitione
 cum FABRICIO ad instrumenta cibaria attendit, at-
 que iuxta horum diuersitatem familias dispescuit.
 Vermes iuxta systema O. F. MÜLLERI contempla-
 tur, atque ex natura, illiusque scriptis partium di-
 versitatem recensuit. Seriem ordinum tamen ita
 inuerfit, vt helminthica, mollusca, testacea, cellu-
 lana, et denique infusoria, vtpote simplicissima ani-
 malia consideret.

p. 497. Non solum, vt hoc addamus, per totum li-
 brum obseruationes aliorum cum suis comparauit,
 sed etiam librorum titulos, addita breui saepe eo-
 rum censura, sedulo indicauit. Index quadru-
 plex nominum genericorum et terminorum sub-
 iunctus est.

X.

IOANNIS ANT. SCOPOLI Introductio ad
 historiam naturalem, sistens genera Lapi-
 dum, Plantarum, et Animalium haecenus
 detecta, characteribus essentialibus donata,
 in tribus diuisa, subinde ad Leges naturae.
 Pragae, apud Wolfgangum Gerle, 1777.
 1 Alph. 14 plagg. 8.

Recte Cl. Auctor, cuius in rerum naturalium
 scientia merita sunt numerosa, eos, qui natu-
 ralia colligunt, diuidit in *obseruatores*, *curiosos*, et
mercatores. Prioribus paucis, caeteris, vtpote scien-
 tiaë noxiis, neglectis, librum hunc offert, vt exa-
 minan-

minandis rerum naturalium adfinitatibus sensim ad-
suescant, ex caracteribus essentialibus classes et ge-
nera facilius adgnoscant, iuxta datas cuiusque in-
diuidui partes constitutiuas bonam instituunt de-
scriptionem et generum omnium haecenus detecto-
rum compendium habeant excursuri. Fatendum
omnino est, esse opus ingentis laboris, et quod
egregia lectuque digna plurima contineat: Interim,
opinamur, obseruatorem, in excursionibus, magis
specierum compendio opus habere, quam gene-
rum, quae ei iam cognita sint memoriaeque mani-
data necesse est. Caeterum optandum omnino est,
vt curiosi, quorum ingens est copia, et qui in de-
trimentum scientiae scribunt vera obseruandi arte
desituti, ex hoc vel aliis elementaribus libris
distant obseruare, ne in chaos pristinum cadat scien-
tia, qua, vt recte ait Cl. Auctor, nulla vtilior, nulla
nobilior.

Introitu ad historiam naturalem praemisso,
regnum lapideum, tum vegetabile et denique ani-
male contemplatur Cl. Auctor. Cuius regno, cui-
vis ordini et tribui praemittitur generalior partium
terminis technicis explicatio, et proprietatum con-
sideratio, tum generum caracteres sequuntur. Hic
noua genera a Cl. Auctore inuenimus stabilita plu-
rima, in quibus tamen vix semper iudicio Auctoris
subscribere possumus. Nimiaque ad genera, quae
semper sunt artificialia, constituenda et iam con-
stituta partienda procliuitas scientiae augmento plus
obesse, quam prodesse videtur.

Duplex obiectum historiae naturalis assumit p. 5.
Cl. Auctor, cognitionem et vsum: nos postero-
rem magis obiectum oeconomiae et technologiae
existimamus, etsi obseruatori omnino etiam ad
vsum attendere eumque noscere incumbat. Mine p. 7.
ralium

ralium non crySTALLISATORUM nec figuratorum figuras ridiculas recte dicit; vix tamen putamus idem de lichenibus crustaceis valere.

- p. 11.** Lapidum omnium duplex principium est; *salinum* actiuum soluens, et *terreum* passiuum, solubile. Primigeniam terram siliceam appellat. Est itaque tellus quarzosa in aqueo humore concepta moles, corticata terris extemporaneis, seu calce ab animalibus elaborata, argillis a mari deposita et arena demum producta. His accessere dein humus, crySTALLI terreae, salinae, metallica; bitumina ac concreta inde varia, fere infinita, quae a diluuio dispersa, aut a Vulcanis immutata, nouo cortice obduxere tellurem, nouoque obducent ventura saecula. Systema minerale perfectum nullum ait,
- p. 14.** arduamque etiamnum viam. Regni lapidei tres tribus constituit. 1) *CRONSTEDTI metalla*, fossilia ponderosiora, ab igne fluidificanda, fixa aut volatilia. 2) *WALLERII Salia*, substantiae actiuae, crySTALLISATIONIS vnica causa, generantes, genitae, hybridae. 3) *POTTII terrae*, corpora apyrta, polymorpha.

- p. 16.** Metallorum duas gentes, 1) *metalla persistencia*, Platinam, Aurum, Hydrargyrum, Argentum; 2) *m. vitrescentia*, Bismutum, Plumbum, Stannum, Zincum, Ferrum, Cuprum, Stibium et Arsenicum, assumit.

Bismutum praecipitatur ab aqua ex acido natri, at non omne, quae ratio phaenomeni? Ferreis tubis ab vno furni pariete ad alium traductis inclusa minera, dimittit in igne Bismutum stillans in subpositum vasculum, repetita destillatione demum depurandum. Alio etiam modo at longe maiore

- p. 20.** iactura metalli educitur. Plumbum calciforme coeruleum inueniri ait Cl. Auctor: nos tamen de

eo valde dubitamus, omne enim, quod vidimus, fuit album cupri calce coerulea superinducta. Sti-
 bii minera praeferuantur naues a Teredine. Co-
 baltum, Nicolum et, si quod latet, in Molybdena,
 Basalte et Mica, metallum, Cl. Auctori etiamnum
 paradoxum. Vnum esse salinum specificum elemen-
 tare principium vbique dispersum, quod diuersimo-
 de modificatum sensibus obuia salia constituat, exi-
 stimat Cl. Auctor. Duplicem hoc subiit metamor-
 phosin, dum in regno lapideo actione ignis subterra-
 nei vitriolicam, in oceano autem ab inhabitantibus
 animalibus et plantis muriaticam naturam adeptum
 fuit. Vana itaque est quaestio, quale acidum primige-
 nium, cum neutrum eorum salium primaeui nomen
 mereatur. Ex ingenti tamen copia muriae, eius-
 dem acidi cum hydrargyro, argento, plumbo ac
 stibio vniti summa causticitate, eiusque habitu ad
 perfectiora quoque metalla, salinum muriaticum
 parentis ingenio propius accedere colligit. Ex his
 duobus salibus alia vel legitima s. composita absque
 corporum organicorum concursu elaborata, vel hy-
 brida s. decomposita enata sunt. Duo itaque salium
 genera genuina, *Muria* et *Vitriolum* ab Auctore
 assumuntur. Muriae soboles sunt 1) *metalla* geni-
 ta ab eiusdem reſtificata, ac terrae specificae depu-
 ratissimae iuncta substantia; 2) *sal commune*, cuius
 credita principia acidum muriaticum et alcali mi-
 nerale, non genuina elementa, neque educta, sed
 mera producta esse, alio loco ostendet. Alumen
 absque igne subterraneo nullum nascitur, nec vi-
 triolum aut sal vllum, ad cuius genesin requiritur
 acidum sulphuris.

Corpora plura phlogistica, pro veris ciuibus
 regni lapidei a Mineralogis habita, Noster substan-
 tia oleosa, quae ignis vi ex solis animalibus et vege-
 tabilibus, aëri libero minime expositis, expulsa fit,

scatere dixit. Massulas puri sulphuris, quae in calcario lapide inueniuntur, grana indurati et a primaeuis sub oceano latentibus vulcanis eiekti sulphuris, terrae calcareae immixta esse coniicit, indeque sequi ait multa, quae lapidum genesin ac telluris historiam egregie illustrent. Salium alcalinorum mineralium non animaduertimus singularem mentionem: nisi quod alcali volatile ex solis animalibus, aëri libero expositis, putredine euolui, vel in schisto humosa latere, vel ex corporibus phlogisticis, animalem substantiam fouentibus prouenire suspicetur.

- p. 33. Terrarum tria genera statuit, *Calcem*, *Argillam* et *Silicem*. Eorum opinioni adsentitur, qui rupes calcareas ex testis conchyliorum et litho-zoophytorumque rudimentis enatas temporis, nec creationis filias esse: at qui ingentia montium calcareorum iuga, saepe petrefactis omnino carentia considerat, simulque magna omnino strata calcarea in montibus primaeuis, sub lapidibus primaeuis, e. g. Gneisso inueniri *) attendit, omnem calcem ex animalibus natam esse nunquam concedet.

Vt specimen methodi, qua genera illustret Cl. Auctor, proponimus argillam.

- p. 34. „16. *Argilla*. Terra mollis igne induranda. Ex hac rectificata, *Serpentinus*, eaeque terrae, quae cum acido sulphuris sal amarum constituunt, reformato ex Talco, *Amianthum*. transubstantiata in embryonem ferreum, crystallinum, irreductibilem, *Mica*, *Basaltes*. inuersa ab igne, *Pumex*, aliaque producta Vulcanorum. reducta ab acido sulphuris, *Argillae plasticae*. inquinata Calce, *Marga*, *Ophites*.

Ochra

*) vid. CHARPENTIER *Mineralogische Geographie*: de qua proxime.

Ochra Ferri, *Bolus*.

Humo, *Ardesia*.

Vidi etiam e longinquo, ni fallor, terram hanc ex Iaspide et Granite rediuuiam, salibus nonnullis sub alia forma immixtam, vltimaque metamorphosi ad terrae metallicaе dignitatem euectam.

Hinc status Argillae quadruplex; nempe 1) excrescens in *plasticam terram*: 2) recrescens in *steatiten*: 3) deliquescens in *sal*: 4) subsistens in *metallo*.

Nata a resolutis oceani ciuibus constat 1) terra vitrescibili, 2) principio salino inde genito, 3) glutine specifico. Haec generis humani commoda plurimum promouent.,

Iaspidem silicibus adnumerat. Omnes lapides, qui iuxta MARGGRAFII experimenta terram talcosam pro basi habent argillosis adscripsit. Subiungit alios lapides, qui ex terris secum vel cum salibus vel cum metallis mixtis ortum duxerunt. Omissum tamen reperimus spatium ponderosum; a *Gypso*, certe diuersum; neque placet lapides aggregatos, vt *Gneisum* et *Murka*, his simplicioribus mixtis adnumerari.

Praefatio ad regnum vegetabile continet plantarum physiologiam et partium, habitus, stationum, germinationis, gemmationis, inflorescentiae, temporis qualitatum, partus et vitae differentias et descriptionem breuem. Videtur Cl. Auctor vasa aë. p. 41.

rea distincta a succiferis assumere, quae tamen non sunt. Vegetatio est Cl. Auctori continuata aut interrupta extensio viuorum staminum ab humore indigeno, rarefacto, propulso, renouato, ac stupenda demum metamorphosi transmutato in succos, salia, terram, vnde truncus, rami, folia, flores, fructus. Methodum artificialem inimicam naturae nolumus

appellare. Cl. Auctor methodum naturalem sequi studuit, plantasque haëtenus detectas, iuxta harum adfinitates, in tribus diuisit, praestantiorum Botanicorum nomina iis imposuit (quod quidem in methodo naturali nullius vsus est), factoque initio a plantis infimae vegetationis, attenta inprimis fabrica ac situ floris et fructus, ab vna in aliam progressus est, iis agmen claudentibus, quae infusoriis animalibus proximae vniunt regnum vegetabile cum animali. Igitur ab Algis et Filicibus incipit, et per Gramina ad reliquas plantas flore manifesto praeditas transit, atque Muscis et Fungis agmen claudit. Characteres classicos ad vltima fere discrimina restrictos elegit, generumque definitiones essentiales composuit. Classes subalternae pleraeque artificiales sunt, vt numerosa genera sub vna Tribu militantia a tironibus facilius agnoscantur. His addidit nonnullarum vires, easque certiores, vt paucarum exemplis excitet botanophilos ad examinandam aliarum quoque vtilitatem medicam et oeconomicam. Placet tabulam synopticam regni vegetabilis hic tradere, vt facilius de methodo Cl. Auctoris valeant iudicare Lectores.

Tribus.

- I. MICHELII cryptogamae, absque foliis, ac manifesta radice, *Incompletae*;
- II. PLUMIERII subcryptogamae, apetalae, *Obsoletae*. e. g. Filices, Inundatae, et Palmae.
- III. SCHEVCHZERI culmiferae, glumosae, *Gramineae*.
- IV. WACHENDORFII apetalae, elegantes, staminibus tot, quot segmenta, aut folia calycina; fructu in tot locula diuiso, quot sunt segmenta. *Liliaceae*.

- V. ADANSONII fructiflorae, staminibus 1 - 2,
Satyria et Scitamineae.
- VI. GOUANII apetalae et corollatae, integrifoliae, calyce monophyllo in apetalis, polyphyllo in aliis; fructu diuerso a plantis tribus quintae, *Disperses.*
- VII. AVBLETII fructiflorae, polypetalae angiospermae, staminibus tot, aut duplo pluribus ac petala. *Strictae.*
- VIII. RIVINI fructiflorae, polypetalae, gymnospermae, *Umbelliferae.*
- IX. VAILLANTII fructiflorae, monopetalae, gymnomonospermae, *Compositae.*
- X. BOERHAAVII fructiflorae, monopetalae, angiospermae, corolla libera, *Epitarpiae.*
- XI. BANKSII fructiflorae, diuersae a trib. VII - X, corolla cum calyce cohaerente, *Campnaceae.*
- XII. IACQVINII monopetalae, segmentis corollae ad vnum latus flexis, *Contortae.*
- XIII. TOURNEFORTII monopetalae, segmentis corollae non contortis, foliis asperis, *Asperifoliae.*
- XIV. PETIVERII monopetalae, regulares, gymnospermae, receptaculo styliifero, *Verticillatae.*
- XV. HALLERI monopetalae, irregulares, angiospermae, germine styliifero, *Personatae.*
- XVI. ROYENII monopetalae, subregulares staminibus 5, inordinatis; aut regulares staminibus 2, *Polymorphae.*
- XVII. RHEDII monopetalae et polypetalae, staminibus ex inuolucro vno aliove tot, aut duplo pluribus, ac petala aut segmenta corollae, *Pseudo compositae.*

- XVIII. R A I I polypetalae, calyciflorae, hypocarpiae, staminibus tot, aut duplo pluribus, ac petala, *Dumosae*.
- XIX. L I N N E I polypetalae, calyciflorae, polyandreae, *Calycantherae*.
- XX. S A U V A G E S I I polypetalae, staminibus ex receptaculo tot, aut duplo pluribus, ac segmenta calycinā, *Nomadeae*.
- XXI. F O R S K A E L I I sexu distinctae, fructu 2-3 loculari, disco insidente, *Tricoccae*.
- XXII. M A G N O L I I polypetalae, polygyniae; staminibus ex receptaculo, *Polycarpiae*.
- XXIII. M O R I S O N I I polypetalae, monogyniae, stam. 12-200, *Polyandrae*.
- XXIV. O E D E R I polypetalae, staminibus in plura corpora coalitis, *Icosandrae*.
- XXV. H E R R M A N N I polypetalae, staminibus inter se, aut ope alterius corporis a corolla, et calyce distincte cohaerentibus, *Columniferae*.
- XXVI. B A V H I N I I polypetalae pleraeque, corolla saepius irregulari; staminibus tot aut duplo pluribus, ac segmenta, vel folia calycina; fructu elongato, qui modo est pericarpium, modo legumen, modo siliqua, *Leguminosae*.
- XXVII. H I L L I I polypetalae saepius irregulares, flore aut fructu leguminosis adfines, *Anomalaе*.
- XXVIII. G R O N O V I I polypetalae, calycinis foliis et petalis 4, staminibus plerumque 6, binis minoribus, *Antiscorbuticae*.
- XXIX. F O R S T E R I I polypetalae regulares, staminibus saepius duplo pluribus, ac petala, germine disco insidente, *Disciferae*.

- XXX. LOEFLINGII polypetalae, petalis vngui-
culatis, calyce persistente, germine disco
insidente, fructu capsulari, *Caryophylleae*.
- XXXI. PLUKENETII apetalae, calyculatae, sta-
minibus liberis, semine saepius vnico intra
fructum aut calycem, *Defloratae*.
- XXXII. BROWNII apetalae, calyculatae; stami-
nibus imo calycis loco insertis, fructu mo-
nospermo, *Seminudae*.
- XXXIII. DVHAMELII apetalae, sexu distinctae;
floribus aggregatis, masculis foliolo distin-
ctis; staminibus liberis, *Amentaceae*.
- XXXIV. MILLERII apetalae sexu distinctae, flo-
ribus aggregatis, squama distinctis, stami-
nibus cohaerentibus, *Coniferae*.
- XXXV. DILLENII cryptogamae, foliaceae, in
frigido et humido vegetae, floridae, *Mu-
scoideae*.
- XXXVI. BATTARRAE cryptogamae, aphyllae,
Fungadae.

Has tribus in *gentes* dispescuit, iisque iterum
divisiones submisit, et demum genera, quorum plu-
ra in LINNAEI systemate desiderantur, et quae vel
ab HALLERO, ADANSONO, Nostro, vel post LIN-
NAEI tempore ab AVBLETIO, IACQVINO, FORS-
KAELIO et FORSTERO sunt constituta. Nos ad ea
ex ipso libro cognoscenda Lectores amandamus,
atque hic quaedam de speciebus Linneanis, ad alia
genera a Cl. Auctore relatis, et de vsu, ab Eodem
commemorato, proponamus.

Incompletarum gens prima, *crustaceae* geodes, p. 60.
terras inter et plantas mediae, particulis indistin-
ctis compositae, e. g. *Lichen byssinus*. Fl. Carn. et
Lichenes crustacei HALL., proximo gradu affinitatis
iunctae

iunctae genti 2, *filamentosis*, vt Byſſo et conferuis, hae vero *foliaceis*, vt Fucis: vt pateat, etiam in regno vegetabili ex moleculis terreis fibras, ex his membranas, indeque vaſa excipiendis promouendisque humoribus deſtinata produci.

- P. 71. Graminum genera naturalia non facilia ſunt: inſeſcentia, receptaculum, figura, ſuperficies, ſalunt ſaeppiſſime. Conſtantiores notas ſuppeditat ſtrutura, exhibens ſoſculos modo perfectos, modo imperfectos ac ſtaminum numerum eundem ſemper et immutabilem: ſic et numerus ſorum ex vno calyce prodeuntium probe eſt attendendus.
- P. 73. ſi conſtans eſt. *Phalarin oryzoidem* LINN. ad *Hamalocenthrum* HALL., et *Cenchrum racemoſum* LINN. ad *Tragum* HALL. refert. *Sesleriam* ſuam *Phleo* ſubmittit. *Triticum* LINN. cum *Bromo* vnit. *Dactylis glomerata* ad *Feſtucam* Noſtro pertinere videtur, atque *Feſtuca calycina*, *Dactylis* dicitur. Ad *Auenam* cum HALLERO refert *Agroſtes caninam* et *ſpicam venti*, *Airas ſubſpicatam*, *ceſpitoſam*, *flexuoſam*, *montanam*, et *Lagurum ouatum* LINN. Ad *Airam* vero *Melicam* et *Dactylin Lagopodioiden* LINN. vti et *Cenchrum capitatum*. *Brizam* et *Elymos muticos*
- P. 76. LINN. *Poa*, et *Auenam elatiorem* *Holco* ſubiicit.
- P. 83. *Spinifex* LINN. ad *Cenchrum* refertur. *Scilla* LINN. cum *Antherico*, *Dracaena* cum *Aſparago*, *Sideroxy-*
- P. 88. *lon ſpinoſum* LINN. cum *Tekelia* ADANSON: *Morea*
- P. 93. cum *Iride* neſtitur. Ad *Curcumam Kämpferia* LINN. refertur.
- P. 98. *Breyniam FORSTERI* *) Noſter *Forſteriam* dixit, cum aliud plantae genus iam *Breyniam* appellauerit: ſed ex his mutationibus maxima nomen

*) Notamus, forte ex errore typographico ſemper FÖRSTER impreſſum eſſe, primo loco pag. 58. excepto.

num et plantarum enascitur confusio. Ad *Cauca*-p. 111.
lin Tordylium latifolium et *Anthriscus*; ad *Libano*-p. 112.
tidem Athamantae LINN. seminibus villosis et *Scandix* p. 113.
trichotoma EIVSD. vt et *Bubon* LINN.; *Athamanta* p. 115.
Ceruaria et *Oreoselinum* ad *Selinum*, *A. Meum* vero
et *Cuminum* ad *Seseli* Cl. Auctori pertinere videntur, p. 114.
Cum *Sio* coniungit *Cicutam* et *Sison* LINN. nec non
Gingidium FORST. *Aciphyllam* EIVSD. Myrrhidi, vt
et *Scandicis* LINN. species nonnullas submittit. *Ca-*
rum LINN. ad *Aegopodium* refert, et *Anethum* LINN.
ad *Foeniculum*: *Sium Siculum* autem *Kundmannia* dici- p. 116.
tur. Haec exempli gratia commemorasse sufficiant.

Gens prima obtegit rupes, ne fatiscant, et p. 61.
arbores, ne gelu pereant. Vluæ et Fuci vermibus
pelagicis asylum et habitacula præbent, marisque
fundum perpetuo virore lætificant. Filices in Car- p. 70.
niolia substernuntur pecoribus loco straminis. Ex
fructu *Baëtris maioris* IACQUINII vinum parant
Americani, et ex succo *Borassi flabelliformis* Saccha-
rum conficitur. *Piper trifolium* bubonibus vene-
reis vtiliter apponitur ab Aethiopibus in Mada-
gascar. Praeter cerealia nota, etiam ruricularum p. 79.
centena millia sola *Zea* nutrit. *Andropogon schoe-*
nanthus dat oleum *Sereæ*, quod ad confortandum
stomachum, cibis et condimentis gratum concilian-
dum odorem et saporem per totam Indiam adhibe-
tur, vinumque ex *Palma Saguero* paratum ita con-
seruat, vt hac ope in alias transmitti possit regio-
nes. *Cynofurus Indicus* adhibetur ad sedandas con-
vulsiones infantum. Radix *Aletris hyacinthoidis* an- p. 89.
tifebrilis et leniter cathartica est, morsumque *Cro-*
tali sanat. *Thalia* dat tela, quibus animalia trans- p. 94.
figunt Ameriani. *Angolamiae* fructus habetur pro p. 110.
specifico ad morsus animalium venenatorum. *Hede-*
rae baccae catharticae sunt; folia vero fonticulis et
inflammatae cuti vtiliter applicantur, ac repellendo

- lacti inferuiunt. *Aralia* vi diuretica umbellatis proxima, hinc et *Sassaparillae* loco adhibetur. *Angelicae lucidae* radix in morbis ventriculi et intestinorum a causa frigida, praesertim colica flatulenta et hysterica expertum est remedium: neque minus efficax in aepsia et anorexia, indeque orta mensium suppressione et chlorosi. In nephritide et ubi vrina mouenda *Verbesina Acmella*, ad luem bouillam *Petasites*; contra gonorrhoeam benignam receptacula *Onopordi Acanthii* laudantur. *Atractylis* vero gummifera praebet gummi feminis Turcicis quotidie masticandum. Fructus *Genipae* sunt edules, at os colore nigro inficiunt. Succus radicis *Morindae* aterrimus adhiberi potest loco atramenti. *Sinapea* laudatur ad Gonorrhoeam. *Boerhaauiae diandrae* radix emetica est et purgans. *Achrae sapotae*
- p. 156. cortex Peruuiano cortici succedaneus est. *Nerii antidysenterici* cortex celebratur pro specifico in dysenteria et haemorrhagia muliebri; decoctum p. 160. vero ad febres laudatur. Radix *Symphyti* contra podagram laudata, glutine suo tuetur nerueam intestinorum tunicam, mucos denudatam ab acrimonia dysenterica. Glutinosi pariter fructus *Cordiae Myxae* sunt, unde viscum parant Indi pro aucupio. *Varroniam Martinicensem* tumores frigidos resolueret, ac nervos roborare affirmat AVBLET. *Cornutia corymbosa* dat ex radice oleum aromaticum, in ventriculi debilitate, dolore et vomitu efficax. Fructus *Crescentiae Cuietae* largitur syrupum utilem in contusionibus et laesionibus internis, cortex vero ad p. 202. vasa adhibetur. *Potalae amarae* decoctum foliorum p. 206. purgans est et emeticum. *Globularia Alypum* p. 237. est emetica. Fructus *Auerhae Bilimbi* est edulis, eiusque succus saponaceus maculas ex linteis extergit. *Gouxiae glabrae* succus medetur inflammationibus

nibus oculorum. *Ximeniae* folia, cibis addita, stomachum roborant. *Phyllanthus Niruri* efficacissima est planta ad pellendam vrinam. Dolor ab ictu apic applicatis *Iatrophae* foliis tollitur. *Micheliae* p. 261. *Champacae* fructus dat nucleum edulem, oleo diuitem, panificio idoneum. *Zantoxylum* diureticum p. 274: est et sudoriferum. Fructus *Pliniae*, *Nitrariae*, *Morisoniae*, et *Mammeae Americanae* sunt esculenti. *Crataeua Marmelos* ex floribus dat aquam odore rosarum, ex fructu vero carnem gratissimam, antidyntericam. Ex succo Papaueris in Germania Cl. Auctor obtinuit aequè perfectum opium, ac quidem solet in Asia aut China. Pulpa farinosa fructus *Adansoniae* in Aegypto, aliisque Orientalibus prouinciis visitata in febribus putridis, lienteria et dysenteria. Ex *Hibisci esculenti* fructu succus exprimitur vinosus. *Meliastrum* melleam dulcedinem praebet Belgis et Hottentotis. Ex leguminosis, p. 311: praeter notas, cibum dant fructus *Cynometrae cauliflorae*, *Robiniae*, et *Guilandinae*; *Pointiana* et *Caesalpiniae* sunt tinctoriae. *Himenea Courbaril* largitur gummi anime pro parandis vernicibus; ex eiusdem fructu farinoso panem conficiunt Americani. *Spondias Mombin* dat fructus edules. *Basellae* fructu rubro colore tingunt Senegallenses. *Batis* cineribus vtuntur Carthagenenses ad conficiendum vitrum. Vnguentum cum gemmis *Populi* factum coecarum haemorrhoidum dolores lenit.

In praefatione ad regnum animale generales p. 367. nonnullas animantium proprietates summatim indicat. Animal, ait, vt vegetabile constat *cortice* et *medulla*: cortex exterior cutaneus inuestiens; interior carneus, tendineus, cartilagineus, osseus; *intimus* membranaceus, efficiens vasa et receptacula. *Medulla* triplex pariter, se mouens, sentiens, multiplicans.

plicans. Sola medulla est multiplicans, siue eam a patre deriuatam, siue in matre minimum primordium nouae sobolis latere dicas: esse enim argumenta, quae in animali regno vtrumque multiplicandi modum probent.

p. 372. *Tribus regni animalis, ab Auctore constitutae sunt:*

- I. MÜLLERII animalia frigida, minima, similiaria, texturae tenerae simplicis, *Infusoria*.
- II. ELLISII animalia frigida, apoda, pleraque nuda, tentaculata et mutica, texturae firmioris magisque compositae, *Helminthica*.
- III. GUALTIERII animalia frigida, apoda, tentaculata, testam inhabitantia, composita, *Testacea*.
- IV. SWAMMERDAMII animalia frigida, polypoda, pleraque crustacea, in vtroque sexu aptera, *Lucifuga*.
- V. GEOFROY animalia frigida, polypoda, alis nudis volitantia, *Gymnoptera*.
- VI. ROESELII animalia frigida, polypoda alis quatuor, squamosis, *Lepidoptera*.
- VII. REAUMVRII animalia frigida, polypoda, alis saepius quaternis volitantia, ore rostrato, rostro deflexo, *Proboscidea*.
- VIII. FRISCHII animalia frigida, polypoda, alis quatuor, structura diuersa, *Coleoptera*.
- IX. ARTEDII animalia frigida, branchiis lateralibus respirantia, pinnis natatoriis instructa, *Pisces*.
- X. SEBAE *) animalia frigida; pulmonibus arbitrariis,

*) Quo iure SEBAE honorem tribuere possit Cl. Auctor, vt tribum Amphibiorum ab eodem nominet, non intelligimus; nonne potius LINNAEO dicenda erat, qui eam constituit.

trariis, hinc in sicco et humido viuentia, apoda et pedata, *Amphibia*.

XI. EDWARDI animalia calida, pedata diptera, plumis vestita, ore maxillis elongatis, corneis, rostrato, *Aues*.

XII. KLEINII animalia calida, mammis lactantia, *Mammalia*.

HOMO.

Pauciora sunt inter animalia noua genera a Cl. Auctore constituta, sed plerumque in *Linnae*is adqueiuit. *Monadem gelatinosam et Fasciolam* P. 373. *tremellarem* O. F. MÜLL., *Mucori Lycogalae et Tremellis* similia, iungere videntur Nostro regnum vegetabile cum animali; etsi Corallinae Lichenibus filamentosis Fucisque similiores videantur, ac animalia infusoria: in his sequitur MÜLLERVM, noua tamen addidit genera duo, 1) *Anguinam*; corpore P. 374. filiformi, habitantem in galla inter glumas et folliculos cerealium, quae directionem medullae ita saepe mutat, vt plura germina prodeant. Marem, feminam, et neutra Cl. Auctor obseruauit. 2) *Rotam* P. 383. quae est *Vorticella rotatoria*. *Taeniam Haerucam* PALL. nomine *Herucae* vt proprium genus assignat P. 384. Nouum molluscum, in stercore *Phasian*i Galli visum, dicit *Globariam*, corpore gelatinoso, sphaerico, latera alterne extendens et retrahens; poro vnico laterali. Inter Testacea etiam ex ADANSONO noua genera habet, ex vniualuibus 1) *Natica* P. 392. huc pertinet *Helix lusitanica*, *Nerita mammillaris*, *Vitellus*, *Albumen* etc., 2) *Bulimus*, e. g. *Helix putris*, fragilis etc. Porro KLEINII *Cassia*, quae est *Buccinum* LINN. Inter biualuia 1) *Volsella*, vt *Mytilus modiolus* LINN. 2) *Pteria* e. g. *Mytilus Hirundo*, LINN. 3) *Sphaerium*, quorsum *Tellina cornea* LINN. 4) *Codakia* s. *Chama Codak*. ADANS. 5) *Chion*, vt P. 399. *Donax*

Donax denticulata, LINN. 6) *Dofinia* f. *Chama* D
fin, ADANS.

Insectis f. Trib. IV - VIII. praemissa est conf
p. 401. deratio partium generalis. Subscribimus Auctori
dicenti: Classes et genera naturalia non sola instru-
menta cibaria, non solae alae, nec solae antennae
constituunt; sed structura totius, ac cuiusque vel
minimi discriminis diligentissima observatio. Prae-
terea notae classium et generum faciles sint, ne as-
duus microscopiorum vsus deterreat plurimos a
contemplatione naturae. Omittimus caeterum
noua genera insectorum, quae ex Entomologia Car-
niolica, annis historico naturalibus et aliis Entomo-
logorum scriptis nota sunt: in hac tribu autem
etiam familiarum et plurium specierum mentionem
fecit. Dispositio generum Auctori est propria.

p. 448. Piscium diuersitatibus quoad partes praemil-
lis, systematicam diuisionem eorundem a situ pin-
narum ventralium desumptam, aequae ait esse artifi-
cialem, ac aliam quamlibet hactenus excogitatam;
neque limites certos inter pisces thoracicos et in-
gulares naturam ubique constituisse. Auctori igitur
pisces, iuxta situm ani, in tres ordines diuidere
visum est, cum nota haec structuram internam in-
dicet, ac tironibus ad cognitionem horum gene-
rum aperiat viam longe faciliorem. *Gens prima* est
ano inferiore f. caudae plus minus approximato,
huc plures *Abdominales* LINN. pertinent. *Gens*

p. 452. *secunda* pisces ano superiore f. capiti plus minus ap-
proximato, ideoque *Iugulares* et *Thoracicos* LINN.

p. 454. continet. *Gens III.* pisces ano medio, tum abdo-
minales, tum thoracicos, tum apodes coniungit.
Genera Gronouiana plura assumit, et *Pteridium* ex
Coryphaena velifera PALL. constituit.

p. 468. Auium affinitatem cum piscibus ostendit et
breuitas intestinorum, vtrique classi communis, et

cere-

cerebrum amphibiorum quorundam nulli magis, quam auium simile. Diuidit Noster aues 1) *tibiis reticulatis*, quorum Anseres et vrinatores, et palmipedes, Grallae, Gallinae, Accipitres et Psittaceae pertinent, 2) *tibiis scutatis*, vt reliquae Picae et p. 479. Passeres.

Mammalium gentes sunt 1) *Cetacea*, 2) *qua-* p. 486. *drupedia*, e quibus primo loco aquatilia, tum terrestria, eaque iuxta pedum diuersitates, considerat.

XI.

EIVSDEM crystallographia Hungarica. Pars I. exhibens Crystallos indolis terrae cum figuris rariorum. Pragae, apud Wolfgangum Gerle, 1776. 18. plagg. in 4. 19. tabb.aen.

Ditissimae Crystalloꝝ omnis generis copia Schemnizenses Hungariae inferioris fodinae Cl. Auctori occasionem praebuerunt magnam crystalloꝝ varietatem videre, quam in hoc libro vberius descriptionibus et iconibus illustrat. Adiecit his, crystallos ex fodinis adiacentibus, Cremnizensibus aliisque Hungaricis collectas. Haec in praefatione monet, simulque a se remouet iniustam sibi a nonnullis factam accusationem, se Alchemiae operam dare. Prouocat Cl. Auctor ad discipulos suos, quos saepe ac serio monuerit, ne adeptorum processus tractent, et ne vllam ineptiis istis fidem habeant.

In hac prima parte crystallos indolis terreae, et quidem calcarias, gypseas et siliceas contemplatur. In calcareis hos ordines constituit; 1) crystallos tuberosas, 2) fibrosas, 3) turritas, 4) leprosas, 5) squamosas, 6) peltatas, 7) lamellosas, 8) rugo-

rugosas, 9) tubulosas, 10) anomalas. Tuberosae constant vel cubicis aut subcubicis, vel rhombicis crystallis, vel sunt superficie irregulari. At crystalli cubicae calcareae omnino non reperiuntur, sed omnes sunt rhombeae, curiosius consideratae. Fibrosae iterum vel tuberosae, vel fibrosae, vel fasciculatae, vel sparsae. Turritae pyramide vel facta, vel inani praeditae sunt.

Gypsearum crystallorum septem ordines habet, fibrosas, rhombeas, lamellosas, cristatas, cubicas, hexagonas, prismaticas.

Quarzosae in duos ordines, legitimas et spurias diuiduntur: priores vel simplices sunt, vel compositae: posteriores vel crustaceae vel zoo- aut phytomorphae.

Latori igitur sensu sumsit Cl. Auctor vocem crystalli: etenim strictiori sensu figurae regulares angulis certis terminatae tantum intelliguntur: eas autem, quae tuberosae superficie irregulari, aut Cl. Auctori dictae spuriae, ad figuras singulares referri solent: aliusque videntur originis ac priores. Optandum etiam fuisset, ut diuisio in ordines iuxta figuram singulae crystallo propriam, vel cubicam, vel prismaticam, vel pyramidalem, facta, atque cohaesio crystallorum, ex qua vel tuberosae, vel turritae, vel alio modo figuratae sunt ad subdiuisiones crystallorum constituendas adhibita fuisset: illa enim lapidis naturae magis essentialis, haec accidentalis et innumeris vix definiendis modis variabilis videtur.

In specialiori crystallorum consideratione Cl. Auctor breuem, saepiusque paullo nimis breuem, descriptionem crystalli Latinam et Germanicam, adiecto saepe synonymo alius Auctoris, tum locum natalem, deinde si qua alia circa colorem etc. notatu digna sunt, proponit: atque figuras rariorum crystallo-

stallorum
num

curio
excita
admini
quae
ad ip
Libet
mora

Cry
scicu
scicu
refa
paul
Cry
mar
tat i

lis.
Sch
den
cida
nis
pla
zof
con
den
Au
tio

stallorum, aeri incidere curauit, suntque harum iconum figurae vtplurimum bonae.

Profecto in tanta crystallorum varietate, quae curiosum Lectorem non potest non delectare, et excitare cupidinem, ipsas crystallos videndi, et ea admirandi, quae icone exprimi nequeunt, difficile est quaedam feligere, vt potius Lectores minerophilos ad ipsum librum legendum adhortari debeamus. Libet tamen paucissima exempli loco commemorare.

Singulares praesertim et rariores videntur: p. 35.

Crystallus calcaria fibrosa, (Tab. II. f. 14.) fibris fasciculatis, crassis, articulatis, corneis, subpellucidis, fasciculis vncialibus breuioribusque. Habitat in *Theresiae puteo Schemnizii*: Extremi apices fibrarum paullo crassiores sunt rotundati et quasi clauati. Crystallus gypsea prismatica, columnis compressis p. 98. marginatis, margine crenulato opaco albido. Habitat in *Finsterort Schemnizii*.

Crystallus quarzosa simplex clauata pyramidalis. Tab. XII. f. 8. Habitat in *Theresiae puteo Schemnizii*. Columna conuergens hexagona, tandem prismatica sustinet clauam s. crystallum pellucidam, cui columna hexaëdra, lineas duas longa, planis aequalibus, nec non pyramis pariter hexaëdra, planis trigonis, at nullibi truncatis. Crystallus quarzosa simplex pyramidalis, crystallis paruis quarzosis concentricis coronata. Tab. XII. f. 15. Habitat ibidem. Numerus varietatum, quae in crystallis a Cl. Auctore describuntur, est 474. Alterius partis editionem expectamus.

XII.

EIVSDEM Fundamenta Chemiae publicis pralectionibus accommodata. Editio altera aucta et emendata. Papiæ apud Iosephum Bolzanum, f. a. *) plagg. 16. 8.

Quum iam in eo versaremur, ut primæ harum chemiæ institutionum editionis **) aliquam velut imaginem in nostris commentariis depingeremus, altera hæc, cuius inscriptionem dedimus, in nostras incurrit manus, quæ quanto est prior emendatior, et quanto plures Illustris Auctoris animaduersiones habet adpersas, tanto studiosius a nobis describenda est.

Duo autem, eaque velut summa omnis chemiæ institutionis capita Noster fecit, in quorum primo de obiectis chemiæ disputat, simulque ea contemplatur instrumenta, quibus artifices in dissoluendis, componendisque corporibus uti consueverunt; in altero vero de ipsis laboribus loquitur, atque adeo calcinationem, reductionem, solutionem, præcipitationem, destillationem, sublimationem et mixtionem in septem sectionibus describit, exemplisque variis præcepta sua illustrat.

p. I.

Chemia, quam eam Noster scientiam vocat, quæ abditas rerum naturalium proprietates atque
princi-

*) Litteris dedicatoriis ad Comitem CAROLVM DE FIRMIAN datis Auctor tricesimum mensis Augusti diem anni MDCCCLXXVIII subscripsit; sed ipse liber, nisi fallimur, anno MDCCCLXXX prodiiit.

**) Prodiit Prægiæ, apud Wolfg. Gerle, MDCCCLXXVII et vndecim implet plagulas.

principia rimatur, variis ad perficiendos labores vti-
tur instrumentis, quorum alia *actiua*, alia *passiua*
sunt. Ad priora ignis pertinet, qui, etsi vbique
vnus atque idem est, loci tamen, quem inhabitat,
ratione duplex, *inhospitans*, (*phlogiston*), scilicet at-
que *applicatus* statui potest. Phlogiston, cuius co- p. 7.
pia variis in corporibus varia est, mox intra corpora
absque vlllo dissolutionis eorum signo mouetur,
mox ita agitur, vt, compage corporum, velut in
putrefactione, cet. soluta, ex iis auolet atque disper-
gatur. Qua de re, cum ignis, auctore BOERHAA-
VIO, intra corpora tamdiu soleat conseruari, quam-
diu nondum disparuere illae partes, in quibus assi-
duo sustinetur, quaesitum est, quae sint istae partes,
quae ignem intra indiuidui cuiusque substantiam
retineant atque coërceant, seu, cuius indolis illa sit
materies, quae proximam cum igneo elemento affi-
nitatem habeat. Euictum autem, inquit Noster, p. 8.
phosphori, sulphuris, olei, cet. testimoniis est, phlo-
gisto maximam cum salibus esse affinitatem, hinc
nequaquam a subtilissima terra, prout BAVMEVS
suspicebatur, sed a salino illo principio, quod
omnium compositorum salinorum corporum velut
mater est, in corporibus retinetur, praecipuumque
constituit instrumentum, quo mediante ignis agi-
lam vero, cum salina materie in omnibus corpori-
bus eodem modo inflammabilem cohaerere putan-
dum non est, quippe a mercuriali nobilium, quae
vocant, metallorum haudquaquam potest separari,
e phosphoro autem, sulphure et ignobilibus metal-
lis cum euoluitur, maxima salinae substantiae pars
remanet, et quando ab alcohole secedit, sal, quo
ligabatur, simul in auras dispergitur. Toties au-
tem ignis e corporibus, quibus inhaeret, expellitur,
quoties causa iis vinculis, quibus a salino principio
immobilis detinetur, dissoluendis idonea accedit;

hinc eadem erit ignis actio, idemque effectus, siue causa extus ignem aggressa a coercente sale eum separet, siue salinum principium ea proprietate inde fuerit spoliatum, sine qua ignis immobilis detineri atque conseruari nequit. Ceterum ignis ipse, qui ex corporibus inflammabilibus exit, haud vnquam purus, sed mox salinis, mox terrestribus, mox aliis particulis a corporum substantia simul diuulsis perpetuo inquinatus est.

p. 13. Dissolutio corporum triplici modo fit, putrefactione nimirum, fermentatione et fatiscencia. Putrefactionem Noster solis animalibus propriam esse, et fermentationem vegetabilibus competere, eamque a priori dissolutionis specie probe discernendam esse dicit, quod neque volatile sal, nec putrida materies, sed ardens spiritus, acetum et tartarus ea generantur. Ceterum ope intestini illius motus, qui in fermentante materia animaduertitur, et qui mox spontaneus est, mox arte excitatus, corpora, SCOPOLIO auctore, producuntur, quae in ea nunquam praeexisterant.

p. 17. Fatiscencia ad lapidei regni incolas pertinet, eaque vel simplex, vel composita est; priori corpora tantum diuiduntur, eamque v. c. lapis calcareus crudus experitur; altera vero non solum diuidit, verum etiam dissoluit, nouaque corpora ex dissolutis partibus profert, quemadmodum pyritis testimonio constat.

p. 18. Aër, qui pariter inter actiua chemica instrumenta numeratur, loci, quem inhabitat, ratione triplex statui potest, *fixus* nempe, *inhospitans* et *atmosphæricus*. Fixum Noster eum dicit, qui in omnibus corporibus tam fluidis, quam solidis densatus delitescit, absque villo elateris sui exercitio. Variis corporibus mox maior, mox minor eiusdem quantitas

titas inest, eaque igne, putrefactione, frigore, effervescentia, cet. ex iis expellitur. Repetit Noster a defectu huius fluidi in viua calce causticam eius proprietatem, et metallicas calces huic ipsi aëri eminentem suam grauitatem debere asserit, quippe sine eiusdem concursu nulla huiusmodi calcium institui potest reductio. Inhospitans, qui Nostro dicitur, aër ille est, qui absque sui elateris iactura corporum interstitiis inhaeret, ex iisque facile separari potest. Eum aqua, immo etiam viua calx fouet, prout ex aëreis bullis ex ea, cum in acidis dissoluitur, prodeuntibus patet; hinc, censet Auctor, ex p. 21. corporibus euolui inhospitantem aërem posse, absque eo, vt fixus simul prodeat.

Aqua ex duplici principio, actiuo altero, altero p. 24. passiuo constat. Primum, quod salinum elementum est, affinitate aquae cum salibus, eiusque crySTALLIFICATIONE probari, alterum, idque terreum vel solam distillationem euincere Noster arbitratur. Ceterum terreae hae moleculae cum reliquis aquae principiis, igne nimirum et aëre, salis ope ita coniunguntur, vt homogineam, fluidamque massam constituent; nam si aut auolauerit sal, aut cum aliis illi magis affinibus corpusculis fuerit vnitum, terreas partes secedere animaduertitur. Ad aquae in terram mutationem quod spectat, eam amplius in quaestione haud versari Cl. Auctor censet, siquidem et quotidianum telluris augmentum, et decrementum Oceani ab hac sola mutatione repetendum putet. Mallemus, vt simul argumenta, quae huic sententiae opponi soleant, quaeque fidissimis innitantur experimentis, diluere studuisset.

Ad salia, efficacissima chemica instrumenta, p. 28. quod attinet, ea pariter ex duobus elementis, actiuo nimirum in igne, aqua, aëre cet. praesenti, et terreo siue fixo genita esse certum est. Primum

pro diuersa terre, cui vnitur, natura varia salia efficit, ex quibus rursus nouae, si ita dicere licet, species possunt produci. Neque tamen solum, inquit Auctor, putandum est, diuersa, eaque composita salia parari chemica arte ex simplicibus posse, verum etiam metamorphoses eorundem certas omnino esse contendit. Etsi vero nos, multis conuictionibus, semper recedendum nobis putauimus ab iis, qui huiusmodi salium transmutationes tralaticias prorsus existimant, dubitamus tamen illis argumentis, quibus Auctor suae sententiae robur addere studuit, contrariae opinioni addictos refutari posse, quippe cum pleraque, ne dicam cuncta, compositionis tantum atque separationis, nec verae transmutationis exempla praebeant. Ceterum metalla etiam salium esse metamorphoses, siue, quod idem est, ex substantia salina specifica, phlogisticata, fixoque principio intime vnita ea gigni, fidissimis constare experimentis Noster asserit, indeque proximam metallorum cum salibus affinitatem, minimarumque partium eorundem crystallinam formam repetendam putat.

p. 38. Ex classe phlogisticorum corporum, quae ad vis chemicis instrumentis annumerari merentur, carbonem, alcohol, olea atque sulphur Cl. Auctor recenset. Fossilis carbo etsi calci parandae, salium solutionibus euaporandis, aliisque laboribus inseruire commodum potest, ad ea tamen paranda, quae aperto igni exponuntur, parum est idoneus, quod acore atque fumo, quem copiosum emittit, veram eorundem indolem admodum possit mutare, quare factitius his operationibus magis conuenit.

p. 39. Alcohol, ex Auctoris mente, neque est essentialiale, idque summe attenuatum, et cum aqua tenerrimi salis ope coniunctum oleum, neque aqua copiosissimo inflammabili principio foeta; sed mixtum

tum ex duplici substantia sistit corpus, quarum altera, salina scilicet, fermentationis auxilio ita attenuatur, ut maximam ignei elementi copiam amplecti possit, atque retinere. Cum autem singulare hoc ex sale igneque natum corpus tenuissimum sit et admodum volatile, naturae rerum auctorem eam ipsam ob rem voluisse Noster censet, ut aqueum humorem attraheret, eidemque uniretur, ne ligamine destitutum auolare libere, dispergiquè posset.

Olea cuncta inflammabili, quo abundant, principio ignem alunt, sale autem illo, quod phlogiston ligat, corporibus nonnullis dissoluendis idonea deprehenduntur. P. 40.

In altera huius chemiae conspectus parte, ad P. 47. quam progredimur, calcinationem Auctor primum considerat, qua corpora non sine aliqua partium constituentium iactura, earumque nexu plus minus immutato leuiores aut friabilia reddi, vel et in pollem omnino fatiscere dicit. Est haec operatio, prout constat, diuersitatis productorum ratione vel completa, vel incompleta, modi vero, quo peragitur, respectu vel humida, vel sicca. Viua calx, quae aliis proprietatibus, quam calcareus lapis, gaudet, pariter atque cunctorum metallorum, auro, platina, argento et hydrargyro exceptis, calces completae productae sunt; gypsum vero, vitriolum, sal mirabile GLAUBERI cet. calcinatum, quae quippe corpora praecipua attributa, quibus ante calcinationem conspicua erant, peracta hac operatione retinuerint, incompletae testimonia praebent. Illustrat Noster has calcinationes pariter, atque siccam et humidam variis ex lapideo, vegetabili et animali regno petitis exemplis, iisque productorum usum,

- P. 74.** et corollaria annectit, quorum nonnulla transcribamus. Calx haudquaquam primigenia, sed producta ab animalibus terra est, eaque, si vehementi igni fuerit exposita, in viam calcem abit, variasque proprietates adipiscitur, quae, unde originem habeant, vix potest definiri. Nam, ut in hoc vno maneamus, incaloescentiae eiusdem cum aqua genuina causa a multis quaesita, nec tamen haecenus inuenta est.
- P. 75.** Cum autem, inquit Auctor, proxima inflammabilis principii cum salina substantia sit affinitas, eoque validius agitato, aut a coercente hoc ligamine quomodocunque separato calor producatur, eum etiam, cum aqua viae calci affunditur, propterea oriri, quod igneum elementum a salino calcis principio auellitur, censet, idque viae calcis in aqua solubilitate, aliisque eiusdem attributis probari arbitratur.
- P. 79.** Platinae, auri, argenti et hydrargyri calces alcalinis salibus, aut calcarea terra praecipitatae ad metallicarum calcium classem re vera non pertinent, quae potius aggregata ex particulis minimis metallicis peregrino sale inuolutis fistant.
- P. 81.** Cineres plantarum non semper eandem alcalini salis copiam largiuntur, atque illi, qui Tacheniana methodo, seu ex plantis in carbonem prius mutatis, obtinentur; hinc, colligit Auctor, videtur patere, volatile sal in fixum mutari, aut ex substantia vegetabili salina subacida ignis vi sal produci, quod a nativo, seu proprio plantae sale admodum sit diuersum. Ceterum elutriati cineres terram in acidis insolubilem largiuntur, quae tamen, si valido igne fuerit caloinata, cum acidis efferuescit, et partim ab iis soluitur. Praeterea eadem terra, dum in libero aëre animalia et vegetabilia comburuntur, aliqua parte volatilis redditur, et cum oleosis, salinis-

salinisque particulis simul auolantibus fuliginem constituit.

Calcinationi velut opposita reductio est, quae p. 82^r vel ignis, vel aquae ope, restitutoque eo, quod calcinata corpora amiserant, absoluitur; hinc salibus aërem et aquam, metallicis autem calcibus eam phlogisti copiam, quae ad metallicam formam iisdem tribuendam necessaria est, reddi conuenit. Iam vero, cum metalla elasticum etiam aërem foueant, qui in calcibus eorundem fixus redditus est, reductione simul hic expelli, aliusque substitui, aut qui non erat elasticus in elasticum transmutari debet, ut eiusdem aliqua portio metallo vniri, superflua vero inde excuti queat. Ceterum, quod spectat ad rationem, cur nonnulla metalla facile, alia difficiliter reducantur, ea a maiore aut minore inflammabilis principii cum metallica substantia affinitate repetenda non est; etenim facilius separatur a ferro et cupro phlogiston, quam a stanno atque bismutho, et illa tamen metalla haud facile, haec vero facillime reducuntur. An, quaerit Auctor, reductio eo est facilior, quo citius fixus aër ex metallica calce expellitur, nouusque metallo intime vnitur? An ea metalla, quorum partes constitutivae facilius inuicem vniri, sicque metallum efficere possunt, facilius reducuntur? Certe, inquit, cuprum etiam in acidis solutum immisso ferro propterea facile reducitur, quod partes eius constitutivae ab acido leuiter dissociatae accedente phlogificato ferri aëre, metallicam formam denuo recuperant, quod secus euenit, cum sicca via reduci cupri calx debet.

Illustrandae huius de reductione doctrinae p. 85^r causa subiunxit Auctor varias methodos, quibus in antimonii, arsenici, bismuthi, zinci, stanni, ferri cet. calcibus reducendis uti conuenit, simulque, cuius usus sint huius operationis producta, addit. Inter

corollaria occurrit Nostri de ratione, qua ferrum in chalybem mutatur, opinio: nouum ignem a ferro susceptum huius effectus causam esse non posse arbitratur, quod carbo post institutam ferri caementationem idem maneat, nec vllum, peracta operatione, metallo accedat pondus; hinc ipsi magis simile vero videtur, ferrum summopere rarefactum, remittente calore, etiam valde condensari, hacque ratione maiorem illam duritiem et elasticitatem acquirere, quae chalybi propria est.

p. 95. In tertia sectione Auctor de solutione loquitur, quae fit, quoties solidum quoddam corpus ab alio in fluidum statum redigitur. Princeps instrumentum, quo haec absoluitur operatio, ignis est, et per eum salia. Sic corpora, eaque maxime refractaria, velut calx, argilla, fílex cet. salibus vnita ab igne dissoluuntur; sic arsenicum et docimastici fluxus omnium terrarum vitrificationem accelerant, et metallicae calces sulphuratae multo citius, quam nudaе, ab igne liquantur. Ceterum cum referri ad solutionem fusio, vitrificatio, amalgamatio, extractio et dissolutio consueuerint, Noster cuiusque operationis iniicit mentionem, et, quo modo peragi quaeque debeat, annotat.

p. 100. Fusione liquatum corpus haud mutari, vitrificatione autem velut inuerti, illudque in substantiam fragilem, et plus minus pellucidam transformari notissimum est. Ignem autem exigit metallorum vitrificatio multo vehementiorem, quam fusio atque calcinatio, sunt tamen aliae calces, quae fortiori, aliae, quae debiliori igne indigeant. Causa omnis vitrescentiae a salibus repetenda est, quippe absque sale nullum parari vitrum potest; hinc salia et metalla, quae principio salino valde abundant, sine vlllo additamento vitre-

vitrescunt, quae vero refractaria sunt, ea, nisi salia addideris, vitri naturam haud vnquam induent. Ceterum, quod spectat ad rationem, cur eadem metallica calx, pro varia eiusdem praeparatione, nunc facilius, nunc difficilius in vitrum abeat, ea a maiori aut minori phlogisti eidem inhaerentis copia dependet.

Amalgamatio, quae inter humidam et siccam p. 103. solutionem velut media est, hydrargyri ope fit, eaque mox trituratione, mox fusione peragi debet. Quo maior autem fuerit metalli superficies, hoc facilius, experientia teste, cum hydrargyro vnionem init; hinc cuprum a nitri acido in minimas particulas diuisum, indeque a ferro praecipitatum, promte a mercurio amplectitur. Rubinus arsenicalis cum hoc semimetallo pariter vnionem init, purum arsenicum non item, cuius rei causa ignota est; nam a sulphure repeti ea, auctore Nostro, non debet, quod alia sulphurata metalla difficilius, quam nuda, a viuo mercurio recipiuntur.

His operationibus, quemadmodum etiam extractione atque dissolutione varia producta parantur, quorum in medicina, oeconomia, aliisque artibus vtilitatem Noster paucis expendit, simulque p. 131. nonnullas enchireses iis, qui metalla ex mineris excoquunt, profuturas admiscet.

Operatio illa, qua solutum corpus a solvente p. 141. rursus secernitur, praecipitatio vocatur, eaque affinitatum potissimum innititur scientiae. Et si autem hoc obtinet inter praecipitationes discrimen, vt alias spontaneas, alias violentas dicamus, putandum tamen non est, priores absque omni alterius corporis auxilio peragi, quippe atmosphaericus aër, commixtaeque cum eo partes ad hoc opus non raro multum conferunt. Inter producta praecipitationis Noster non solum ea corpora, quae chemica

mica arte ex solutionibus obtinentur, refert, verum etiam illa concreta, quae in animantium et vegetabilium corporibus, aut ex fluidis eorundem, velut praecipitatione quadam generantur, huc trahit, eorumque analyses reddit cognitās.

P. 171. Ad salium crySTALLISATIONEM quod attinet, etiam ea, auctore BOERHAAVIO, propterea videtur enun-
nare, quod ingens dominatur inter illa attractio, per quam partes eorundem in certa distantia positae ingenti impetu in mutuos et proxime unitos ruunt amplexus, statuendum tamen simul est, aërem cum fixum, tum elasticum ad omnium salium crySTALLISATIONEM omnino requiri; nam alcalina salia fixo aëre destituta in crySTALLINAM massam haud abeunt. Ceterum ratio, ob quam sal alcali causticum redditum se ita gerat, forte in igne peculiarem in modum ipsi unito posita est. Fulminans calcis aurum, eam ipsam ob rem fulminantis dictae, virtus a salibus eidem adhaerentibus dependet; etenim si ritum calcem ablueris, aut in alcalino lixiuio coxeris, vel cum vitrioli acido irroraueris, fulminantem vim eam penitus amittet. Alcalinum lixiuio sanguinis inhaerens sal cum acidis non effervescit, quod animalis phlogistica substantia inuolutum est, quae, quominus uniri cum iisdem queat, impedit. Sed hoc ipsum inflammabile illud est, quod calcem ferri tingit, eique coeruleum tribuit colorem, quodque in igne auolat, remanente martiali et argillosa terra, coeruleo colore spoliata. Hinc inflammabilis substantia metallica terrae magis affinis est, quam lixiuioso sali.

P. 175. Progredimur ad destillationem, de qua Noster in quinta sectione disputat. Quo firmitus particulae ab aliis destillatione separandae cum iis cohaerent, et quo maior est specifica earundem grauitas, hoc fortiori igne indigent. Sic zincum, vitrioli oleum,

oleum, hydrargyrus cet. maiorem, olea et aqua minorem, et alcohol atque salis ammoniaci spiritus minimum ignis gradum exigunt. Sunt autem corpora hoc modo parata nunc eductis, nunc productis annumeranda, prout nimirum vel eodem in statu, in quo erant in mixto, expelluntur, vel ignis aut additamentorum vi quodammodo, aut prorsus mutata obtinentur. Refert Noster, variis rationibus motus, ad productorum classem etiam nitri atque muriae acidus spiritus, siue, quod idem est, partem aliquam nitri atque communis salis ab igne, certisque additamentis mutari in acidam, aliam vero in alcalinam substantiam sibi persuadet; fatendum tamen est, nobis nullam occurrisse inter argumenta prolata rationem, ob quam hanc ipsam opinionem amplectendam putaremus. Alcoholis in naphtham mutatio propterea haudquaquam euenit, quod a meracissimo vitrioli acido inflammabilis spiritus ea aqua, quae diuelli alia ratione ab eo non poterat, spoliatur, quippe aliis proprietatibus naphtha gaudet, quam vini spiritus; hinc statuendum potius est, ex illis liquoribus simul vnitis nouum, illudque ab utroque diuersum exsurgere productum, quod alcohole eam ob rem magis inflammabile esse videtur, quia corpus ex phlogisto sulphureo acido inhaerenti, et inflammabili alcoholis substantia mixtum sistit.

Inter destillationem atque sublimationem quae p. 212. est differentia, ea vnice in eo posita deprehenditur, quod volatilis substantia priori artificio guttatim, siue in fluida forma in recipiens vas transeat, in eoque omnis colligatur, altero vero in sicca forma superiori chemici apparatus loco affixa haereat. Ceterum sublimatio pariter atque destillatio, pro specifica sublimandi corporis grauitate, mox fortio- rem, mox debilio- rem ignem exigit, quemadmodum cin-
nabaris,

nabaris, salis ammoniaci, cet. testimoniis constat. In productorum huius operationis catalogo recenset Noster sedatium sal, camphoram rectificatam, sulphur artefactum, mercurium sublimatum, flores benzoës, cet. eorumque in medicina usum docet.

In septima sectione mixtionem Auctor exemplis variis illustrat, simulque aduersus WALLERIVM, VOGELIVM, aliosque monet, cobaltum mixtum esse corpus, neque inter metalla referendum; nam dari cobaltinas, quae dicuntur, mineras, quae nullum metallum contineant, et nihilo tamen minus coeruleo colore vitrum tingant, euictum est; hinc regulum ex huiusmodi mineris eductum a nicolo, bismutho, arsenico, cet. originem suam repetere statui debet. Ex corollariis huic sectioni annexis illud notamus, quod spectat ad rationem, propter quam pyrophorus in libero aëre accendatur? Scilicet tenuiorem acidi vitriolici partem cum inflammabili principio in pyrophoro ita coniunctam esse arbitratur Auctor, ut cohaesione hac ab aëre accedente sublata, igneum elementum inde protinus euolui, sicque flammam producere valeat.

XIII.

Auctarium ad ALB. HALLERI Elementa Physiologiae corporis humani excerptum ex noua editione et adaptatum veteri. Fasciculus primus. pagg. 84. Lipsiae et Francof. 1780.
4. Fasciculus secundus, ibid. eod. pagg. 87.
Fasciculus tertius, ibid. eod. 48. Fasciculi quarti, Pars prima, pagg. 44. ibid. eod.

Deriuatum est hoc auctarium ex noua editione, quam curauit Ill. HALLERVS et cuius iam mentio-

mentionem fecimus *), dum eiusdem nouae editionis primam partem recensuimus. Quapropter, cum iam ipsum librum breuiter indicare inceperimus, hic nihil nisi praefationem, e qua elucet huius instituti ratio, consideremus et reliqua volumina nouae editionis subinde commemoremus. Comparatis enim his duabus editionibus, earum differentia potissimum cernebatur in forma et in additis rebus nouiter detectis seu omissis, mendis emendatis nec non in dubiis vel reuocatis vel denuo motis item in rebus aliis atque aliis in locis veteris editionis sparsis in vnum nouae coactis locum inque rebus aptiori loco collocatis, quam in rerum propositarum ordine mutato, quem secutus est HALLERVS in prima editione. Ac noluit aliter HALLERVS, vti ex fine praefationis Hallerianae nouae editioni praemissa, intelleximus: "Ordinem seruari eundem et libros perinde triginta, sed multa contrahi, alia aptiori loco disposui, vere utilis nihil omisi.,"

In vsum itaque et commodum amicorum veteris editionis Hallerianae physiologiae ex noua excerpta atque hic collecta spectantur haec additamenta eaque ipsa veteri editioni, ratione typorum stanneorum, chartae, formae cet. ita similia effecta, vt ne, hoc auctario adiuncto, vllum, quoad contenta veterem inter et nouam editionem intercederet discrimen. Vt autem spatio, volumini et pecuniae parceretur, hae adhibitae sunt cautiones.

Ac primum quidem quod ad praefationes quorundam nouae editionis tomorum attinet, eae pene verbotenus descriptae sunt. Collecta postea sunt omnia omnino ea additamenta, quae nouitatem rerum prae se ferunt siue emendationi siue illustra-

*) vid. supra. p. 29.

lustrationi veteris editionis seruiunt ita in octo fasciculos, vt singuli fasciculi initium dirigat finis vnus cuiusque tomi primae editionis in forma quarta. Quapropter, vt quilibet fasciculus cuiusque tomo veteris editionis commoditatis ergo possit iungi, paginarum numerus singuli fasciculi finis est finiendus.

Fasciculi autem quarti diuisio in primam et secundam partem pendet a fine octauum voluminis, quod haecenus ultimo loco de noua hac editione prodiit. Simulac reliqua vero volumina apparuerint, ita secunda pars fasciculi quarti finietur, vt singuli tomo respondeat singulus fasciculus.

Singulorum autem verborum vnam eandemque rem significantium, nec sensum mutantium, nec iam dictas in vetere editione illustrantium res, aliqua habita est cura. Loci porro in vetere disiuncti et in noua editione vniti aut in hac ex ea omissi aut breuius seu bis dicti diligenter laudati sunt et, rebus mutationem passis, accurate repetiti.

Notarum ita est habita ratio, vt nouis additis, emendatae commemorarentur et omissae delerentur. Typographica errata eaque non adeo rara huius nouae editionis corrupta effecerunt loca varia. Pariter nomina Auctorum, librorum inscriptiones cet. erroribus non sunt destituta. Quibus in rebus ita versatus est editor huius auctarii, vt, si fieri potuit, hi errores emendarentur. Quod si vero per eorum difficultatem non licuit, quid esset sentiendum, communicatum, ac si prorsus nulla corrupti loci adhiberi potuit medela, saltem indicatum est. Quae et forte alia ab editore huius auctarii si editor nouae editionis corriget, finita ea, repetere promittitur, hoc auctario ad finem perducto. Tabulae aeneae, quae nouitatem produnt, curabuntur.

Quae

Quae praeterea in veterem et nouam huius physiologiae Hallerianae editionem cadit diuersitas, intelligi facile potest ex praefatione veteris editionis aucta, nouae praemissa et huic ipsi auctario, quatenus nouitatem spectat, inserta. Omnibus demum his octo fasciculis finitis, qui octo tomis veteris editionis ita accommodati et adaptati sunt, vt ad singulum tomum veteris editionis singulus fasciculus huius auctarii respiceret, vltimo loco index horum additamentorum adhibebitur, partim vt Lectorum queat indulgeri studiis, partim vt et hac in re haec denuo vulgata additamenta, eaque ipsa non parua, veteri elementorum physiologiae editioni prorsus similia efficiantur.

XIV.

Herrn S. A. D. TISSOT, der Arzneykunst Doktors und öffentl. Lehrers zu Lausanne, Mitglieds, der königl. Gesellschaft der Wissenschaften zu London, der medicinischphysischen Akademie zu Basel, der ökonomischen Gesellschaft zu Bern, und der Gesellschaft der Physichexperimentalen zu Rotterdam sämtliche zur Arzneykunst gehörige Schriften, nach den neuesten von dem Herrn Verfasser selbst verbesserten und vermehrten Originalausgaben, aus dem Französischen und Lateinischen übersetzt, und mit einigen Anmerkungen begleitet, von IOH. CHRIST. KERSTENS, der Weltweisheit und Arzneykunst Doktor und öffentl. ordentl. Lehrer auf der königl. Universität zu Kiel, der Römischkaiserl. Akademie der Naturforscher Mitglied. Erster Theil. Zweyte viel Tom. XXIV. Pars I. L verbes-

*verbesserte und vermehrte Auflage. Leipzig, bey
Friedrich Gottlob Jacobäer und Sohn, 1779
8. Seitt. 682.*

i. e.

S. A. D. TISSOT opera medica aucta per Au-
ctorem et translata in Germanicam linguam
e Franco Gallica et Latina, additis nonnullis
annotationibus, a Cl. IOANNE CHRISTI-
ANO KERSTENS.

Prorfus superuacaneum videtur tam opera haec hic
laudare, quam translationem ipsam, quae altera
vice iam prodit. Interim maiorem in modum pla-
cere et nobis hoc ipsum institutum, cuius rationem
iam damus, non possumus non fateri. Ac primum
quidem pollicetur Cl. KERSTENS omnem curam
atque diligentiam in hac versione, porro nouissi-
mas semper et genuinas editiones Tissotianas ver-
tit, et praeterea versiones iamiam vulgatas de
quibusdam Tissotianis libris, iisque potissimum
additas notas in usum hunc vocat. Triplex itaque
que notarum genus hic occurrit, vnum pertinet
ad TISSOTVM, alterum ad translatores praece-
dentes et tertium ad Cl. KERSTENS; Editionum
item hic expendit varietatem. Nos vero hic ita
volumus versari, vt ea Tissotiana, quae iamiam a
nobis commemorata sunt, laudemus et notarum
potissimum rationem hic habeamus, reliqua autem,
vti solemus, indicemus.

*De sanitate plebis instructio **). Eiusdem libri
p. 1. editiones et versiones variae hic narrantur. Haec
versio

*) v. comm. nostr. Vol. XII. p. 543. et 552. ibi de di-
versis editionibus et translationibus huius libri cum
auctariis differitur.

versio est secundum sextam editionem facta. Febris stipularis (*Stoppelfieber*) a tempore, quoniam post messem apparet, ita nominata, pertinax est et mixta *). Est nempe composita ex irregulari intermittente maligna, biliosa putrida et inflammatoria febre. Cōrtici Salicis albi vulgaris vis febri-fuga tribuitur. Quassia prorsus conuenit cum radice gentianae rubrae, et, vti nobis videtur, cum radice columbo gentiana. Clysteres ex fumo nicotianae a TISSOTO et ab aliis, ventre infimo clauso, in auxilium vocati non opem ferre Cl. KERSTENS videntur, dum magna aëris copia his ipsis enematibus immittitur. Inuaginatio intestinorum saepius est effectus morbi ilei, quam causa. In morbo ileo Cl. KERSTENS praefert, vti HAENIVS praecipit, iniectiones aquae tepidae in anum copiosissimae mercurio viuo et globulis plumbeis. Semen cinae s. fantonici anthelminticum bonum quidem, inprimis infantibus, iudicatur; interim tamen hic notatur, ex eius vsu ortum esse magnum aestum cum alienatione sensuum, quae symptomata mox cessabant, seposito feminis fantonici vsu. Continuus vsus limaturae martis vermium generationi officit, vitrioli martis granum dimidium cum larga sacchari dosi bis de die Cl. KERSTENS in hoc casu praefert. In contusionibus, vbi tumoris discussio sine inflammatione praestanda est, laudatur mixtura ex aceto vini, spiritu frumenti et sale communi. Hoc, quantum fieri potest, calide soluitur in aequalibus partibus duarum reliquarum, siue vna parte frumenti spiritus et duabus aceti vini. (Nos elegimus acetum et sal commune in frigida solutione non frustra in hoc casu, pariter vt et spiritum

L 2

MINDE-

*) Diff. inaug. de febre amphimerina stipulari in tractu Cyderostadiensi quotannis epidemica, Praefide KERSTENS, Resp. *Ebio*. Kil. 1774. 4.

MINDERERI cum spiritu matricali). Clavis pedum
conducit cataplasma pulpae citri quotidie renou-
tum, dolores enim non solum lenit, sed emolli-
quoque et faciliat extirpationem.

XV.

Diff. medica inaug. de homine dextro et fini-
stro. Auctore MEINARDO SIMON DU PUI. L.
B. 1780. 8. apud fratres Murray, pagg.
191. praeter dedicationem, praefationem,
dissertationis argumenta et mantissam pos-
tionum medicarum.

Collectae sunt hic notatu dignae observationes
morborum, quae in dimidia corporis humani
parte solummodo ita oboriuntur, vt alterius lateris
actiones nequaquam laedantur. Quemadmodum
nunc SYDENHAMVS neruorum systema *hominem in*
homine appellauit, morborum genera, qui vnum tan-
tum corporis latus affligunt, titulo *hominis dextri et*
sinistri affectionum Noster insigniuit.

p. 2.

In sectione prima de affectionibus alterutrius
lateris, inprimis ex vasorum systemate, aliisque parti-
bus deducendis agitur. Introductione, qua de ele-
gantia et harmonia corporis humani disputatur,
praemissa, ad observationes Noster progreditur pro-
positam rem attinentes, et partim a Cl. DU PUI fa-
ctas, partim ab aliis cum Eo communicatas, vel ex
libris repetitas.

Caput Imum. *Observationes morborum dimidii*
hominis continens.

p. 5.

Iterum vnius lateris haecenus apud nullum
Auctorem reperit Noster, obseruauit tamen in apo-
plectico,

plectico, qui hemiplexia dextri lateris et eiusdem lateris ictero laborabat, corpus adeo accurate diuidente, vt etiam nasi, dextrum latus icteritium et finistrum prorsus integrum esset. Restitutus est aeger sanitati, non diu autem post, ira iterum iterumque valde commotus, continua febre mortuus est.

Mater quinque liberorum sinistrorsum sudabat, p. 8. inter grauiditatem vtrinque, eaque finita iterum sinistrorsum.

Quidam ob pediculos sibi inungebat vnguentum mercuriale, indeque expertus est saluationem solius dextri lateris. p. 29.

Hemizonatis necrosin obseruauit DE MEZA p. 33. in actis Hafniensibus *). Euacuationes criticae alterutrius lateris, inprimis per nares dextras et sinistras, hic enarrantur.

In capite II do expositarum obseruationum, harumque phaenomenorum causae disquiruntur. Explicationis causarum difficultate monstrata, alios Auctores diligenter consulit secundum ordinem obseruationum in capite primo collectarum, quarum nonnullae a nobis non multum ante sunt excerptae. Quenam momenta in explicatione causarum affectionum alterutrius lateris considerata sint, proponitur. 1) Nonnullae vnius lateris affectiones, quae capite praecedente pertractantur, pendent quandoque a causis mechanicis solis, ita dispositis, vt necessitate mechanica in vno modo producant latere affectiones; 2) aliae sunt, quae a dynamica vasorum actione repetendae sunt; 3) suos quandoque producit vnius lateris morbos systema neruosum et 4) lymphaticum; denique magnam hic meretur attentionem textus cellulosus,

L 3

vt

*) vid. Vol. I. p. 141. Havn. 1777. 8

vt totum corpus permeans, sic praeprimis, et quod ad rem propositam magis spectat, obtegens illius superficiem vna cum eius partibus, quae cutis nomine veniunt. Haec est Nostri opinio, et vt hoc melius pateat, quid quaeuis lex, quidque quoduis particulare systema his contribuat, videat Noster primum, inquisiturus postmodum, quantum consensus omnium systematum, viriumque dynamicarum et mechanicarum connexio et consociatio hic afferat praesidii. Quapropter eo ordine hanc rem hic Noster persequitur eamque multis exemplis ex variis Auctoribus magna cum studii assiduitate collectis et lectu dignis confirmat.

p. 76.

Ergo finitis coniecturis de vnus lateris morborum causis, ad caput tertium Noster progreditur, atque quaerit: num venaesectio in pleuritide, aliisue morbis e directo, an in opposito latere instituenda sit? Diuersis Auctorum HIPPOCRATIS, GALENI, aliorumque opinionibus et variis rationibus pro et contra rem propositam traditis, ANDRAE VESALII *) singulari opinione examinata; WIPACHERI **) explicatione explorata, et selectus venarum secundarum in apoplexia ***), et laesione cerebri, quam consequitur hemiplegia, ratione habita, quid de venaesectioe e directo, an ex opposito instituenda statuendum videatur, exponitur.

In

*) Epistola docens venam axillarem dextri cubiti in dolore laterali secandam esse, et melancholicum succum ex venae portae ramis ad sedem pertinentibus purgari. Basil. 1539. 4. Hanc epistolam in omnibus VESALII operibus a BOERHAAVIO et ALBINO editis non reperiri, et admodum raram esse hic Cl. Auctor narrat.

**) v. comm. nostr. Imae decad. Suppl. p. 433.

***) Addenda hic est dissertatio IMMANVELIS GOTTLÖB GERDESSEN de sanguinis ex parte fiderata per venam educatione, Praef. IOANNE CAROLO GEHLERO. Lips. 1778. 4.

In sectione secunda de affectionibus alter-^{p. 107.}
utrius lateris a nervoso systemate suam repetenti-
bus originem agitur. Alii contendunt, vnum ce-
rebri si afficiatur latus, suos in vno tantum latere
produci effectus; alii e contrario sectiones cadaue-
rum et experientia edocti statuunt, esse quidem du-
plex in sua collectione, distributione atque agendi
modo cerebri organon, verum ita illud esse compa-
ratum, vt functiones alternent, sic vt dextri hemi-
sphaerii nervi sinistri corporis functionibus inter-
viant, sinistri dextro corpori. Quam in doctrinam
ab aliis acceptam et ab aliis rursus reiectam hic in-
quirat. Ac primum quidem praemittit affectionum
nervosarum dimidii hominis observationes in pri-
mo capite, dein in secundo Auctorum varias opi-
niones de alternorum systematis nervosi morbo-
rum causis admodum diligenter proponit, ita vt ab
HIPPOCRATE vsque ad METZGERVM *) opiniones
colligat.

His praemissis progreditur Noster ad tertium ^{p. 166.}
caput et inquirens in doctrinam de decussatione
nervorum eam quinque argumentis ab anatome et
ratione repetitis praemissis reiicit et coniectura-
lem iudicat. Postea difficultates memorat Auctor,
quae, reiecta hac doctrina, supermanent, atque dis-
quirit num, negata decussatione, alia phaenomeno-
rum explicatio in promptu sit. Atque hic MOR-
GAGNI et METZGERI, qui pariter decussationem
nervorum non largiti sunt, sententias persequitur,
quae Nostri non respondent assensui, etiamsi No-^{p. 180.}
ster hanc rem in dubio relinquit. „Constan-
tem enim, inquit, hic haud esse observationem, ita
vt decussatim hic semper oritura sint phaenomena
laesi dimidii cerebri, inuictis, ni fallor, demonstraui
argumentis; demonstraui insuper, haec ipsa phaе-

L 4

nomena

*) v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 457.

nomina fictam neruorum destruere decussationem, et alia ratione suggeri argumenta, quae illam penitus reiiciendam suadeant: at simul ab altera parte innui, dubia hic superesse quaedam haud levis momenti, ita vt, quid proprie de hac quaestione statuendum sit, in medio relinquam. Sufficit mihi, per multa secula inhaerentem opinionem et huic infidam superstructam explicationem excussisse cet.,

- p. 182. Vtrum in apoplexia et laesione cerebri, quam consequitur hemiplegia, venae sectio institui debeat in affecto latere, an in opposito? quaerit Noster et respondet in opposita parte affecti corporis. Porro quid statui debeat de effectibus vulnerum capitis conuulsuius vel paralyticis pro dimidia parte corporis, in facienda eorum sedis diagnosi, periculi prognosi et curationis methodo. Sed fallit hic experientia, ideoque nihil hic potest determinari. Id quod amplius demonstratum accipiemus in dissertatione, quam Cl. DU ROI de contrahisura et vulneribus capitis vulgabit.
- p. 184. Vltimo loco inquiritur, quid systema neruosum per se, quidque actione sua in alias partes ad morbos vnus lateris conferat.

Quod attinet ad mantissam positionum medicarum viginti sedecim, nonnullarum modo faciamus mentionem: „H V L M I I *) lithontripticum, (vt ceterorum etiam fors fuit), tantum valuit in aegro, cuius sanationem prodidit in suo tractatu, vt post mortem eius calculorum magna copia in vesica fuerit inuenta.„ Scorbutus ad classem putridorum morborum pertinet, eiusque cura antiseptica vnica est.

XVI

*) vid. comm. nostr. Vol. XXII. p. 681.

XVI.

Noua physico-medica.

Academia nouiter fundata *Lisbonensis* quaestio-
nem, anno 1781 soluendam, proposuit hanc:
*Disquisitio caussarum physicarum, quae regionis fertili-
tatem efficiunt, e quibus facile deduci possint regulae eae,
quarum ope diuersae species pro pretio suo discernantur,
agri boni cognoscantur, atque mali meliores reddantur.*
In annum 1782 dedit definitionem legis, ad quam
corpora iacta per medium resistens moueantur ita, ut
ex hac regulae practicae artis balisticae sine magna
difficultate formari possent.

Praemium est moneta aurea 50000 Rees (seu
83 - 84. thalerorum); Octobri mense eiusdem anni
tractatus expectantur.

Regia *Gottingensis* scientiarum Societas ex-
spectauit mense Nouembris anno 1780 huius quae-
stionis solutionem: *Quo modo veterum metallifodi-
nae comparatae erant et constitutae, ita, ut declaretur
accuratius, quam adhuc factum est, veterum res metal-
lica, hoc est, ars et ratio, quam veteres in fodiendis et
tractandis metallis sequuti sunt; atque comparetur ea
cum re metallica nostri aevi; et doceatur, si quid inde
elici possit, quod utilitatem aliquam in re nostra metal-
lica habeat?*

Cuius quidem quaestionis solutio ad mensem
Nouembrem anni 1783 relata est.

In annum 1781 mensis Nouembris quaestio
proposita ita se habet: *Alcali minerale et lixiuiosum,
suntne specie diuersa, an sola varietate? Si specie non
differunt, quaeritur: an possit additamento aliquo lixi-
uiosum mutari in minerale? Quod qui effecerit, pluri-
mum videtur profuturus iis, qui sal humorem ex aëre
attrahens coquunt.*

Praemium est moneta quinquaginta nummorum aureorum pretio. Ceterae cautiones possunt inueniri in superioribus horum commentariorum voluminibus.

Societas naturae scrutatorum *Berolinensis* viginti nummorum aureorum pretium ei constituit, qui propositiones sequentes optime resoluet: *Combien de tems la rage ou la matiere venimeuse réside-t-elle chez les animaux, & pendant quel espace de tems se communique-t-elle? Combien de tems cette même matiere venimeuse peut-elle exister dans un corps sans se manifester? Du moment que le mal s'est communiqué, quels moyens peut-on employer avec le plus de succès, jusqu'à l'instant où, la rage se manifeste, afin d'obtenir une guérison radicale? id est: Quousque rabies vel materia venenosa in animalibus manet et quonam temporis spatio se aliis communicat? Quamdiu haec materies latere in corpore potest, priusquam se prodat? Si malum contagio susceptum est, quaenam remedia statim initio usque ad rabiei eruptionem optimo cum fructu in auxilium vocanda, ut ex toto malum profligetur?*

Qui has quaestiones enucleare volunt, mittant sua scripta aut Latine aut Gallice exarata ante diem 24 Iunii 1781. ad M. OTTONEM, qui huic Societati est a secretis.

Quam Academia Regia *Parisiensis* d. 20 Octobr. anno 1778. proposuerat quaestionem *de febre miliaris, eiusque differentia ab aliis febribus exanthematicis*; 300 librarum Gallicarum pretium d. 31 Aug. 1779. decreuit Cl. AUFAYRE, Doctori medicinae in Academia Mompeliensi. Eadem duo praemia distribuit inter Cl. RAYMOND, Socium Massiliensem, Cl. DIDELOT, Chirurgum, Cl. VILLARS, medicum et botanicum, et Cl. FLANGERGUES filium, medicum Viva-

rien-

riensem, illi enim omnes certorum locorum topographiam medicam egregie scriptis explicauere.

Rurfus quoddam pretium nouae foundationis constituit solutioni propositionis sequentis: *Etablir par l'analyse chimique, quelle est la nature des remèdes anti-scorbutiques proprement dits; par l'observation, quel doit être leur usage & leur combinaison dans les différentes espèces & complications du scorbut.* id est: *Analyse chimica medicamentorum antiscorbuticorum naturam definire, et eorum usum et coniunctionem in diuersis et complicatis scorbuti generibus observationibus demonstrare.*

Disputationes tradantur Academiae ante mens. Jun. 1781. Pari modo optat, vt ei elaborationes mittantur, tractantes, 1) *descriptions topographiques medicas variarum Galliae urbium*, 2) *Analyfin et effectus aquarum mineralium*, 3) *Artificum morbos*, 4) *Morbos tam acutos, quam chronicos, quibus animantia bruta omnis generis sunt subiecta.* Scripta huius argumenti sibi tradita praemiis remunerabit elaborationibus omnino dignis.

Inter Facultatis medicae *Lipfensis* Assessores *) mortuo b. POHLIO **), Cl. ADAMVS MICHAEL BIRKHOLZ est receptus.

Cl. ERNESTVS GOTTLOB BOSE Senior Facultatis factus Pathologiae professionem nactus est.

Cl. IOANNES CAROLVS GEHLER Anatomiae et Chirurgiae Professionem accepit et

Cl. ERNESTVS PLATNERVS Physiologiae Professionem adiit programme, de inspiratione principii vitalis.

Cl. NATHANAELIS GODOFREDVS LESKE Societatis liberae Imperialis oeconomicae *Petropolitanae* electus est Sodalis.

XVII.

*) v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 560.

*) v. ibid. Vol. XXIII. p. 716.

Supplementum indicis scriptorum physico-medicatorum, quae anno 1774 prodierunt.

Mémoires et observations recueillies par la Société économique de Berne, a. 1772. Vol. I. et II. à Bern.
Nuova raccolta d'opuscoli scientifici cet. Vol. XXVI
(v. supra.)

Verhandlingen te Haarlem XV. Deel.

Verhandlingen te Rotterdam.

Abhandlung der freyen ökonomischen Gesellschaft in St. Petersburg, zur Aufnahme des Ackerbaues und der Hauswirthschaft, 3. und 4ter Theil. Petersb. und Riga.

Medicinischchirurgische Bibliothek. I. B. I. St. Kopenhagen. 8. (Auctore IOANNE CLEMENTE TODE.)

Geschichte und Versuche einer chirurgischen Privat-Gesellschaft zu Kopenhagen. Kopenhagen. 8. (Editore IO. CLEM. TODE.)

Abregé elementaire de botanique à l'usage de l'école de botanique de Lisle. à Lisle. 8.

Verzeichnis der vornehmsten, raresten und beliebtesten Fruchtbäume, welche in den Baumgärten der Cartheuser zu Paris gezogen werden. Wien. 8.

Theoretisch praktischer Wegweiser zur höhern Chemie. Breslau und Leipz. 8.

Pharmacopoea Austriaca provincialis. Vienn. 8.

Histoire et mémoires de la Société formée à Amsterdam pour secourir des noyés a. 1767. à Amsterdam. 8.

Regola stabilita per la pubblica scuola veterinaria istituita dal Senato per il decreto del 9 Sett. 1773. nella città di Padova. - In Venezia. 4.

Schets der geheele Verlossing gescheekt van derselben Grondluzingelen velkommen te beren. Haag. 8.

Abhand-

Abhandlung von den wilden Castanien, und deren Nutzung zur Fütterung und Mästung des Hornviehes und der Schafe, (f. l.)

Abhandlung von der Viehseuche zum Besten des Landes zu Bern bekannt gemacht.

Der Preussische Sammler zur Kenntniß der Naturgeschichte, zur Verbesserung der Stadt und Landwirthschaft, der Polizey und des Finanzwesens, zur Ausbreitung der Preussischen Geschichte und Alterthümer. 1. Band. Königsberg. 8.

Abhandlung vom Hopfenbau. Dresden. 8. (Inserta est etiam haec tractatio actis Societatis oeconomicae Lipsiensis.)

Dizionario universale economico rustico. Vol. III. et IV. In Milano. 8.

Das gerechte Verhältniß der Viehzucht zum Ackerbau, aus der verbesserten Meklenburgischen Wirthschafts-Versaffung abgeleitet. Berlin. 8. (Noua est editio.)

Die Fischjagd für einzelne Liebhaber, in zwey Abtheilungen. Hamburg und Flensburg. 8.

Instruccion curativa de las Viruelas, dispuesta para los Facultativos, y acomodada para todos; Por el Doctor DON JOSEPH AMAR. En Madrid.

Table pour servir à l'histoire anatomique cet. Par M. FELIX VICQ' D'AZYR. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 263.)

Traaht of te cordeel kundige anmerkinge over de beruchte Kayserfnee, door P. I. VAN BAVEGHEM. Dendermonde. 8.

Récherches sur la maladie epizootique pour servir de reponse à la lettre cet. Par Mr. BELLEROCQ. à Bourdeaux. 8.

I. F. DE BERKHEY natuurlyke historie van Holland 3. Deels. 4. Stuck. Amsterd. 8. (Prodiit huius libri versio Germanica.)

Abre-

Abregé de l'art d'accoucher à l'usage des accoucheurs, des sages femmes & des meres de famille de Montpellier. Par Mr. BERDOT le fils, à Bâle. 8.

Lettera di FRANCESCO BIVMI ad un amico sull' efficacia dei purganti nel volvolo. 12. (f. l.)

PH. ADOLPH. BOEHMER diff. inaug. de rheumatismo, febreque rheumatica. Resp. I. F. C. Hartog. Hal. 4.

Aphorismos de Cirurgia de HERRMANN BOERHAAVE, comentados por su discipulo VAN SWIETEN, y traducidos al Castellano, con las notas, de Mr. LUIS. Por Don IUAN GALISLEO Y XIORRO, Professor de Medicina, y Académico de la Real Academia Medica Madridense. En Madrid. 8.

* BONNART diff. vlcus inueteratum si exaruerit, arte renouandum. Resp. le Tenneur. Paris. 4.

* BORDENAVE diff. de abscessu abdominis et effusione aberosione vermium. Resp. M. Noell. ib. 4.

VON BORN *Briefe über mineralogische Gegenstände* (v. comm. nostr. Vol. XX. p. 496.)

G. F. BRANDERS *kurze Beschreibung einer kleinen Luftpumpe. Augsburg. 8. m. K.*

D. I. P. BRINCKMANN'S *Wirkung des Blattereizers, bey der Inokulation. Cleve und Düsseldorf. 8.*

* * BROVSSOVNET diff. de variolis et earum infectione. Resp. A. VINCENS. Monspel. 4.

Lamascalia, o sia medecina veterinaria ridotta a' suoi veri principj da GIOVANN. BRVGNONE. In Turin. 8.

An Herrn IO. FRIEDR. HENKEL *von* IO. CHRIST. BRVNS. *Hannover. 4.* (Observationes chirurgicae variae).

P. BRYDONE'S *Reise.* (v. Erxleben.)

G. L. DE BVFFON *histoire naturelle, generale et particuliere, Supplement. Tom. I. à Paris. 4.*

Gerech-

Gerechatelyke en ontledkundige verhandeling over te tekeren van leven en dood in nieuwgeboorene Kinderen, van P. CAMPER. Leuwarden. 8.

Gedachten over de misdaed van Kindermoord, over de gemakkelykke wyze Vondlinghuyzer in te voeren, over de oorzaken van Kindermoord en over Zelfmoord, van P. CAMPER. Leuwarden. 8.

Het belang der maatschappie in het beteugeln van den Kindermoord, in brieven, aan H. PET. CAMPER. van S. M. V. D. *ibid.* 8.

I. F. CARTHEVSE diff. sistens quasdam theses physico-medicas varii argumenti. Resp. G. Rupprich. Franc. ad Viadr. 4.

Carta Histórico-Médica, escrita por D. MANUEL RUBIN DE CELIS á un amigo suyo, sobre la inoculation de las viruelas, en que se explica el origen de esta práctica, los efectos de ella, el modo de executarla y sus ventajas. En Madrid. 4.

I. CLAPROTH *Erfindung aus gedruckten Papier wiederum neues zu machen, und die Druckfarbe völlig heraus zu waschen.* Göttingen. 8.

Directions for the management of children. By CLARKE. Lond. 8.

Osservazioni meteorologiche e botanico-mediche del Abb. BONAVENT. CORTI. In Moden. 8.

Mémoire sur la meilleure methode d'extraire et de raffiner le salpêtre. Par Mr. TRONSON DU COVDRAÏ etc. à Upsal.

I. A. CRAMERS *Anfangsgründe der Metallurgie, I. Theil. Blankenb. und Quedlinb.* fol.

L. M. V. D. Brieven an CAMPER v. CAMPER.

IO. HENR. DELIVS diff. de aethiope vegetabili cum additis nonnullis de salibus. Resp. I. L. Meyer. Erlang. 4.

CARL NIC. DESMONEVX, Non ergo ex pulsu nota crismus

crisum praefagia. Resp. *Petr. le Conte*. Caen. 4.
Iconum et nominum plantarum rariorum horti
Elthamensis, a I. I. DILLENIO descriptarum. L.
B. et Berol. fol.

Mémoire sur la maladie epizootique contenant le
rapport de l'ouverture de deux boeufs morts
de cette maladie. Par Mr. DOOZEN. à Bor-
deaux. 8.

Medical commentaries. By ANDR. DUNCAN. Vol. II.
Lond. 8.

*Unterricht von der allgemeinen Kräuter und Wurzel-
trocknung, I. Theil, von Zugemüßen, Sallaten und
Gewürzen, wie solche getrocknet und in Kartuse
verpackt werden sollen, mitgetheilt von I. G. EISEN.*
Riga. 8.

*Gesammlete und geprüfte Nachrichten von der Winte-
rung der Bienen, von I. L. EYRICH.* Nürnberg. 8.

Consultation sur la maladie epizootique, qui regne
en Gayenne et dans les pais circonvoisins. Par
Mr. FAVRE DE BEAUFORT. à Bordeaux. 4.

Remede approuvé pour querir radicalement le can-
cer occulte et manifeste. Par LE FEBVRE. à Pa-
ris. 8. *Remedium est arsenicum quod interne et ex-
terne exhibet, in cancro occulto et aperto pro cor-
poris conditione et remedii effectu prudenter obser-
vatis. Cum vero huius libri possessione desti-
tuamur, amandamus nostros Lectores ad ele-
gantem collectionem observationum *)*, cui ea
Germanice inserta sunt, quae ad huius remedii
usum attinent, additis quibusdam aliis observatio-
nibus de eodem remedio. Fuisse praeterea arse-
nicum in cancro non nuper laudatum a IOAN-
NE AGRICOLA in suis observationibus, super

POPPII

*) *Sammlung auserlesener Abhandlungen zum Gebrauche
practischer Aerzte. Zweyter Band. Viertes Stück*
Leipzig, 1775. 8. p. 170.

POPPII chemica medicamenta in HEMMANNI *)
obſervationibus, qui dubitare videtur de huius
remedii effectu, legimus.

Ricerche fiſiche ſopra l'ari fiſſa dell' Abbate FELICE
FONTANA. In Fiorenza. 4.

EIVSD. deſcrizioni ed uſi d'alcuni ſtromenti per
miſurare la ſalubrità dell' aria. ibid. 4. c. f.

A critical inquiry into the ancient and modern Man-
ner of treating the diſeaſes of the urethra, with
an improved method of cure. By JESSE FOOT.
Lond. 8.

* GAUTHIER ſur l' uſage des cauſtiques pour la gue-
riſon radicale des hernies de façon à n' avoir plus
beſoin des bandages. à Paris. 12.

El Hypocaſtano, ó Caſtaño de Indias, verdadero ſu-
cedaneo de la Quina, trasplantado à los Iardines
del Rei nueſtro Señor: Hiſtoria natural y Medi-
ca de ſus virtudes para la curacion de várias en-
fermedades: traducida del Italiano al caſtellano
por Don CASPAR DIEZ Y GAVARDO. En Ma-
drid. 4. c. fig.

Le monde primitif analiſé et comparé avec le mon-
de moderne, conſideré dans l' hiſtoire naturelle
de la parole, ou grammaire univerſelle compa-
rative, avec figures. Par Mr. COURT DE GEBE-
LIN. Tom. II. ibid. 4.

Mémoires des infectes. Par Mr. DE GEER. Vol. IV. et
V. (v. comm. noſtr. Suppl. III. decad. P. I. p. 92.)

A. GENOVESI *Grundſätze der Bürgerlichen Oekono-
mie, aus dem Italiäniſchen überſetzt, von A. WITZ-
MANN. Leipzig. 8.*

L' hy-

*) *Medicinifch cbirurgiſche Aufſätze hiſtoriſch prackti-
ſchen Inhalts, von I. A. HEMMANN. Berlin, 1772.
8. p. 2.*

Tom. XXIV. Pars I. M

L'hygiene, ou art de conserver la santé, Poëme traduit du Latin, de Mr. GEOFFROY. à Paris. 8.

10. FR. GLASERS *Beantwortung und Wiederlegung verschiedener wieder seinen erfundenen und bewährt befundenen brandabhaltenden Holzanstrich gemachten Einwendungen.* Leipz. 8.

LIVSD. *physikalisch-ökonomische Abhandlung von den Blüthen verderbenden, auch Laub und Obsthressenden schädlichen Raupen der Obsthäume, und bewährten Hilfsmitteln, solche Raupen von den Obsthäumen abzuhalten und zu vertreiben, nebst mehreren andern dabey noch zu versuchen vorgeschlagenen Mitteln.* Frankf. und Leipzig. 8.

1. G. GLEDITSCHS *systematische Einleitung in die neuere aus physikalisch-ökonomischen Gründen hergeleitete Forstwissenschaft.* Berlin. 8. 2. Bände.

Medical and chirurgical observations, or an appendix to a former publication. By BENIAM. GOOCH. Lond. 8.

THOM. GOULARD *diff. de lue venerea.* Monspel. 4.

G. L. GROSSMANN *Plan zu Auseinandersetzung ganzer Gemeinden mit ihren Ländereien, in Gegenden, wo das Erdreich von verschiedener Güte und Beschaffenheit ist.* Berlin und Stralsf. 8.

Elements of the practice of physic. By JOHN GREGORY. Lond. 8.

Mémoires de Physique sur l'art de fabriquer le fer, d'en fondre & forger des canons d'artillerie; sur l'histoire naturelle, sur divers sujets particuliers de physique & d'économie, avec vne table analytique des matières en forme de dictionnaire pour servir à l'intelligence des termes techniques. Ouvrage orné de treize planches en taille douce: par Mr. GRIGNON. à Paris. 4.

Beyträge zur Naturgeschichte des Schweizerlandes, 3. Stück. Anzeige der Schweizerischen Mineralien, zusam-

zusammengetragen von G. S. GRVNER. Bern. 8.
Von der Sicherheit wider die Donnerstralen, von PHILIPP. PETER GVDEN. Götting. und Gotha. 8.
(Tractatio a Bavarica Scientiarum Academia praemio ornata.)

V. V. D. GVNNERVS Sammlinger die Huushalduings
Widenschaberne. Förste Band, förste hefte, in-
deholdende ekonomisfh Afhandling om Danne-
marks og Norges natürlige Fordeele til Föde
för Menneschet af Planteriget. Kiöbenhave. 8.

A. DE HAEN de magia. Vienn. 8.

Mémoires sur la maladie du betail. Par Mr. DE
HALLER. à Berne. 4.

La generation, ou exposition des phaenomenes re-
latifs à cette fonction naturelle, traduit de la
physiologie avec des notes. à Paris. 8. 2. Voll.
(Auctore EODEM.)

EIVSD. artis medicae principum Tom. X. et XI.
Laufannae. 8.

Epistolarum ab eruditis viris ad ALB. HALLERVM
scriptarum Vol. II. - V. Bern. 8.

EIVSD. *Anfangsgründe der Physiologie, 6. Band.*

Traité général des pêches. Par Mr. DV HAMEL
DV MONCEAU. à Paris. fol.

H. R. HARLES comment. VII. philologicae de
Oculo. Erlang. 4.

Storia naturale dell' Isola di Corsica all' Ill. Signore
GIOVANN. GIORGIO HASENÖHRL DE LAGV-
SIVS. In Firenze. 8.

De ongerymdheid en schaadelyckheid van de stel-
ling, betreffende het omfeilbare vermoogen van
de Koortsbast in het geneezen van alle afgaande
Koortzen, door ABR. HEEMSKERKE. Rotterd. 8.

*Der graue Staar und dessen Herausnehmung, nebst
einigen Beobachtungen von I. L. HELLMANN.
Magdeburg. 8.*

- J. F. HENCKEL** *chirurgische Operationen.* 6. Theil.
(v. comm. nostr. decad. II. dae Suppl. p. 728.)
- J. L. HERRMANN** *Abhandlung und gegründete Wahrnehmungen von der Kriebelkrankheit, so in Niederhessen 1771. und 1772. grassirt hat.* Cassel. 8.
- J. HILLS** *Eden, or a compleat body of gardening etc.* London. Fol.
- H. W. HÖNERT** *gründliche Anleitung zum Anlegen und Unterhalten eines wohlbestellten Blumengarten.* Bremen. 8.
- T. E. HOPPENS** *Geraische Flora.* Iena. 8.
- Exposition raisonnée des différentes méthodes d'administrer le mercure dans les maladies vénériennes, précédée de l'examen des préservatifs.** Par Mr. DE HORNE. à Paris. 8.
- Natuurlyke historie van LINNAEVS.** 2. Deel, van F. HOVTTVYN. Amsterd. 8.
- J. E. G. JACOBSON** *Schauplatz der Zeugmanufakturen in Deutschland etc.* Berlin. 8.
- IACQVIN** *flora Austriaca.* Vol. II. (Primum volumen v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 241.)
- H. F. W. IAHN** *ep. plantas quasdam circa Lipsiam nuper inuentas continens.* Lipsi. 4.
- FERD. DE IEAN** *diff. sistens historiam, analytin chemicam originem et usum oeconomicum sodae Hispanicae.* L. B. 4.
- EIVSD.** *diff. de medicatione morborum sine operatione manuali.* ibid. 4.
- Geheime Scheidung der Metalle und der selben Nützbarkeit,** von G. I. IITTERHAGEN. Braunschw. 8.
- E. IVES** *Reisen nach Indien und Persien, aus dem Engl. mit historisch und geographischen Zusätzen vermehrt* von E. W. DOHM. 8.
- Kurze Abhandlung derjenigen inländ. Pflanzen, durch deren unvorsichtigen Gebrauch bey Menschen und Vieh großer Schaden, ja der Tod selbst verursacht werden**

- werden könne, von I. H. KOCH. 1. Stück. Bern. 8.
- I. KOEDYK Verhandelng van de Sectio Caesarea of Keizersneede. Utrecht. 8.
- AL. B. KOELPIN de cultura historiae naturalis Pomerianae. Stett. Fol.
- Table raisonnée des trente premieres volumes du journal de médecine redigée, par A. M. LALLEMENT. à Paris. 8.
- I. F. A. LALOVETTE diss. faustum omen in amaro-periodica. Praeside Parente. ibid. 4.
- LAMBERTS *Hygrometrie, oder Abhandlung von den Hygrometern, aus dem Französischen.* 8. m. K.
- PETR. MATHVRIN BOLENTIN LANGLOIS diss. an utilia in graviditate, partu, et post partum balnea, theses anatomico chirurgicae. Resp. Theob. Styh. L'auverjus. Paris. 4.
- Abregé elementaire de botanique à l'usage de l'école de botanique de Lisle. Par Mr. LESTIBOUDOIS. ibid. & à Lisle 8.
- EIVSD. cartes de botanique disposées d'une manière toute nouvelle enluminées. ibid. 8.
- L'art de la peinture sur verre & de la vitrerie par feu Mr. LEVIANT. à Paris. fol. c. f.
- Connoissance pratique des médicamens les plus salutaires simples & composées, officinaux & temporanés, ou magistraux internes & externes etc. ou nouveau dispensatoire, qui contient 1) la chimie pharmaceutique, 2) les noms, la description, les qualités, propriétés, vertus, doses & usages des medicamens simples. 3) Les préparations & compositions des pharmacopées de Londres d'Edimbourg etc. 4) Les formules ou recettes choisies des Hôpitaux Anglois, celles des médecins les plus célèbres. Par Mr. LEWIS. Ouvrage traduit de l'Anglois avec des augmentations de l'Editeur. ibid. 8. 3. Voll.

S. B. B. V. LÉZEREL diff. de emolumentis institutionis variolarum. Monspel. 4.

De l'homme & de la femme, considérés physiquement dans l'état du mariage. Par Mr. DE LIÉNAEC. à Lisle & à Paris. 12. (*Nova editio et aucta, tribusque voluminibus comprehensa novis iconibus additis.*)

Mémoire sur une découverte dans l'art de bâtir, faite par le Sr. LORiot. à Paris. 8.

PET. MADACK diff. de theoria affinitatum chemicarum. Tyrnav. 8.

Allgemeine oder mathematische Beschreibung der Erdkugel, von FR. MALLET, aus dem Schwedischen übersetzt, von LAMB. HEINR. RÖHL. Greifsw. 4. m. K.

Examen et analyse chimique des différens remèdes, que le ST. RICH, & plusieurs autres empiriques mettent en usage pour la guérison des maladies vénériennes. Par Mr. MARGES. à Paris. 12.

All the prescriptions contained in the new practice of physic, by THOMAS MARRGAT. Lond. 8.

Dell'acqua salubre e bagni di Nocera da LORENZO MASSINI. In Roma. 4.

Nouveau & parfait limonadier, ou manière de préparer le thé etc. Par MASSON. à Paris. 12. (*Nova editio.*)

FR. CASIM. MEDICVS von der Glückseligkeit eines Staats, in welchem der Ackerbau blühet. Manh. 4.

Traité sur le scorbut, traduit du Latin de Mr. de MEILLEUR. Par Mr. GIRAUD. à Paris. 12.

Ode sur la maladie de Mesdames. Par Mr. LE MIERE. ibid. 12.

Observations on antimony, read before the medical Society of London, and published at their request. By IOHN MILLAR M. D. Lond. 8. (*Inutile, noxium atque venenatum dicit medicamentum antimonium Noster. Id quod autem prorsus non cadit in antimonium, multo potius contrarium. De-*
dimus

dimus saepe et diu antimonium crudum cum conchis sine igne praeparatis in morbis seroso-lymphaticis e. gr. glandularum obstructionibus, non solum sine ulla noxa, sed cum optimo successu; Emesin interdum inde obseruauimus, praetereaue nihil, de quo timendum aliquid esset. Grauat pulvis imbecilliorum ventriculum, et laedit digestionem, tumque eius usus est interdicendus.)

Observations on the prevailing diseases of Great Britain. Together with a review of the history of those of former periods an other countries. By JOHN MILLAR. Lond. 8.

I. G. MODEL vom Seleniten in der Rhabarber. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 528.)

Tratado de las Siembras y Plantios, de Arboles, y desu cultivo, ó medios de multiplicar y criar árboles; de plantarlos en Espesillos y Alamedas; de formar Montes y Bósques, y de conservar los y restablecer los que estén deterio rados: traducido del Francés del celebre Mr. DU HAMEL, DU MONCEAU. Por el Doct. D. CASIMIRO GOMEZ DE ORTEGA. En Madrid. 4.

Atour in Scotland and vogage to the Hebrides 1772. Chester. 4. m. K. (*Auctor est Cl. PENNANT.*)

Traité de la dissolution des métaux. Par Mr. MONNET. à Paris. 12.

A rational account of the causes of chronic diseases. By JOHN MORLAND M. D. Edit. the second. Lond. 8.

Mémoire, dans lequel on cherche à déterminer quelle influence les moeurs des François ont sur leur santé. Par Mr. MVRET. à Amiens & à Paris. 8.

Funacza Pestyere, seu antri Funacza dicti historico-physic á relatio, concinnata ab AL. NEDECZKY. Vindob. 8.

Vollständiger Auszug zur besten allgemeinen Bienenzucht, aus den neuesten Büchern und insonderheit
M 4 des

des Convents der Französischen Bienengesellschaft, mit dem Beyfalle derselben entworfen von I. M. NEIDHARD. Nürnberg. 8.

NIEBVHRS *Reise nach Arabien*, (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 318.)

L'inoculation par aspiration. Eptre présentée à la Reine par Mr. l'Abbé DE NORVEAU. à Paris. 8.

D. NOOTNAGEL *diff. de amaurosi*. Erlang. 4.

HENR. NUDOV *obseruationes de natura embryonis humani*. Lips. 4.

F. T. OEHME *von einer scirheusen Frauenbrust mit einem ofnen Krebse*. Warschau. 8.

E. OLAFSENS und B. POVELSENS *Reise durch Island, aus dem Dänischen übersetzt*. 4. m. K.

Spicilegia zoologica Fasc. X. Auctore PALLAS, (antecedentes fasciculos v. comm. nostr. Vol. XIX. p. 668.)

Nouvelle construction de ruches des bois avec la façon de gouverner les abeilles, inventée par Mr. PALTEAU; & l'histoire naturelle de ces insectes, avec des fig. en taille douce. à Paris. 12.

Récreations physiques, économiques & chymiques par Mr. MODEL. Ouvrage traduit de l'Allemand par Mr. PARMENTIER. ib. 8. (Est versio cum additamentis Cl. PARMENTIER. v. comm. nostr. Vol. XII. p. 218. et XXI. p. 522.)

Discurso sobre el mejoramiento de los terrenos, traducido del Francés en que le escribió Monsieur PATULO, con un discurso del Traductor, en que demuestra el sistema y medios politicos de liacer florezar la agricultura. Va año dado al fin un cotejo de las medidas agri mensorias de las diferentes Provincias de España, reducidas al Estado-Real-general; y otta noticia de las medidas de áridos y liquidos, con los pesos usuales en las principales Plazas de Comercio de Europa, y de las monedas de camblo en que se llevan sus livros. En Madrid. 8.

PAVL V. anonymos.

A Tour

A Tour in Scotland and voyage to the hebrides
1772. By PENNANT Lond. 4.

Remède nouveau contre les maladies veneriennes,
tiré du regne animal, ou essai sur la vertu anti-
vénérienne des alcalis volatils. Par Mr. PEY-
RILHE. à Paris. 12.

A voyage towards the North Pole 1773. By CON-
STANT JOHN PHIPPS. Lond. 4. (*versio Germa-
nica prodiit.*)

I. C. POHL progr. de ossificatione vasorum praeter-
naturali. Lips. 4.

*Beschreibung einer neuen sehr bequemen Maschine zur
Heilung des Schienbeinbruches, das Fußbette ge-
nannt, von CARL POPY. Wien. 8. m. K.*

PERCIVAL POTTS *Abhandlungen über verschiedene
Gegenstände der Wundarzneykunst. Aus dem Eng-
lischen übersetzt von G. L. RVMPALT. Zweyter
Band. Dresden. 8.*

POVELSEN vid. OLAFSEN.

PRINGLE of theair (*v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 126.*)

G. RAMMELT *gemeinnützige Abhandl. zum besten der
Gärtnerey und Landwirthschaft, 3. Band. Hall. 8.*

Tratado Teórico-práctico de materia médica in-
terna y externa, que explica los medicamentos
naturales ó simples, así como las praeparaciones
chimicas las mas usuales, sus dosis, su modo de
obrar, los casos donde convienen, y sus fórmu-
las, con un suplemento á lo ultimo, compuesto
por Don IUAN RANCE', Doctor en Medicina.
En Barcelona. 4. 3. Vol.

Traité analytique des eaux minérales fait par ordre
du Gouvernement. Par Mr. RAVLIN. Tom. II.
des eaux minérales en particulier. à Paris. 12.

Mémoires pour servir à l'histoire des Insectes. Par
Mr. REAUMUR avec 267. figures. à Paris. 4.

IO. CHRIST. GVIL. REDLICH diss. inaug. de sub-
merforum resuscitatione. Lips. 4.

E. REICHARTS *Anhang zu den sechs Theilen des Land- und Garten-Schatzes. Erfurt. 8.*

A. I. RETZ fasciculus observationum botanicarum, (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 669.)

Verwandlung der jetzigen Modebienenengesellschaften in Dorfgesellschaften, zum wahren Nutzen der Bienenzucht, von IO. RIEM. Mannheim. 8.

I. RIVEIRO *Nachricht von einer schrecklichen Naturbegebenheit in Ostindien, welche sich in den Monaten September und Oktober des letztverwichenen Jahres zugetragen hat. Amsterd. und Leipzig. 8.*

Histoire naturelle & raisonnée des differens oiseaux, qui habitent le globe, contenant leurs noms, leurs descriptions, les couleurs de leurs plumages, leurs dimensions, le temps de leur ponte, la structure de leurs nids, la grosseur de leurs oeufs, leur caractère & enfin tous les usages, pour lesquels on peut les employer tant pour la médecine, que pour l'économie domestique. Premiere partie, ornée de vingt-trois planches, qui en forment environ 125 espèces différentes des oiseaux de la ménagerie du Roi, gravées d'après la nature, Par le célèbre ROBERT. à Paris. fol.

I. M. S. SIEDLER DE ROSENECK *diff. de butyro medicinali. Ultraieet. 4.*

I. I. ROSENSTENGELS *verneuerter Eßigkrug; oder die Kunst auf die vortheilhafteste Art Eßig zu brauen und aufzusetzen. Nebst Auszügen aus den neuesten ökonomischen Schriften, worinnen von dieser Wissenschaft gehandelt wird. Sorau. 8.*

A letter to Dr. WILLIAM HUNTER on the dangerous tendency of medical vanity occasioned by Death of the late Lady Holland. By WILLIAM ROWLEY. Lond. 8. (*Liber nihil continet prae-ter litem personalem, cum ROWLEY se ab HUNTERO laesum putet.*)

LE ROY de l'écorce du Garou (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 570.)

C. H. A ROY Comm. anat. chir. de scoliosi. L. B. 4.

Medicina Hippocratica o arte de conocer y curar las enfermedades por reglas de observacion y experiencia. Vá añadido un Discurso sobre la Inoculacion de las viruelas, y el modo de conocer, quando se hallan en estado contagioso los hecticos y los pthísicos: su Autor el Doct. Don FRANCISCO RVBIO. En Madrid, 1774. 4. i. e. *Medicina hippocratica s. ars cognoscendi et curandi morbos iuxta regulas ex obseruatione et experientia. Praecedit discursus de inoculatione variolarum et modo cognoscendi statum contagiosum hecticorum et pthísicorum, Auctore FRANC. RVBIO.*

C. E. RÜCKERT *Früchte der Einsamkeit.* Berlin. 8.

M. RYTSCHKOW *Kaiserl. Russischen Capitains Tagebuch über seine Reise durch verschiedene Provinzen des Russischen Reichs, in den Jahren 1769, 1770, und 1771. Aus dem Russischen übersetzt, von M. CHR. HEINR. HASE.* Riga. 8. m. K.

ED. SANDIFORT Brief van eenige Proeven en Warnemingen opzigtelyk tot het gebruik van de Smelting der obgeheeven bytende kwik des Heeren Looft in de Venusziekte, door DAVID VAN GESCHER. Te Amsterd. 8.

CHPH. SAXII epistola ad HENR. VAN WYNN de veteris medici ocularii gemma sphragide prope Traiectum ad Mosam nuper eruta. Traiect. 8.

MATTH. SAXTORPH tentamen medicum inaug. de mechanismo partus perfecti. Resp. et Auctore IANO BANG. Hafniae. 4.

I. C. SCHAEFFER elementa ornithologica iconibus vivis coloribus expressis illustrata. Ratisbonae. 4.

AD. GOTTH. SCHIRACHS *Waldbienenzucht mit einer Vorrede von IO. GEORG. VOGEL.* Breslau. 8. m. K.

F. I. W.

F. I. W. SCHROEDER diss. de vitae robore, tono et vitalitate nec non de medicamentis roborantibus seu vitae balsamicis confortantibus, tonicis et polychrestis praefidiis 1771. defensio nunc iterum recusis. Marburg. 4.

EIVSD. de temperamentis hominum sic dictis. ib. 4.
Epitome historiae febrium putridarum anno 1754 nascentium in 1773. perseverantium, genesis, mutationes, causas, diagnosis et prognosis, prophylaxis et therapiae leges exhibens a A. F. SETTAGAST. Bonnae. 8.

Problema Physicum de mirabili quodam repulsivis effectu ex succi Tithymali in aquam instillatione resultante, nunc forte primum philosophis propositum, sed solui etiam atque illustrari tentatum à THOMA VILLANOVA. Doct. Med. Valenziae. 4.

Anweisung zur Experimentalphysik. Aus dem Französischen des Herrn SIGAUD DE LA FOND übersetzt. Dresden. 8. m. K.

SIMS observations on epidemical disorders, (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 101.)

EIVSD. discourse on the best method of prosecuting medical inquiries delivered before the medical Society of London at their annual meeting, January 18. 1774. Lond. 8.

Disertacion sobre el Sen de Espana. Pruebase como especificamente no es distinto del Alexandrino u Oriental; y explicanse sus virtudes en la Medicina, su cultiuo, y la utilidad que su uso y propagacion va ya resaltando à la salud publica, y à la industria popular de nuestra Nacion: a que se annade la Lamina de la Planta. Por Don SALVADOR SOLIVA, Medico. Madrid. 8. c. f.

Das von den Russen in den Jahren 1765-1767. entdeckte nordliche Inselmeer zwischen Kamtschatka und Nordamerika beschrieben von STAEHLIN. Stuttgart. 8.

I. STEIDELE *Sammlungen* (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 518.)

EIVSD. *vom Gebrauch der Instrumente in der Geburtshülfe*, (v. ib. Vol. XXII. p. 70.)

ADAM STRASZGVTL *diff. sistens historiam vermium et febris verminosae*. Vienn. 8.

Elemens de chirurgie en Latin & en Francois avec des notes. Par Mr. SVE le jeune. à Paris. 8.

F. G. SVLZERS *Naturgeschichte des Hamsters*, (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 361.)

Medécine pratique de SYDENHAM, avec des notes. Ouvrage traduit en Francois sur la dernière édition Angloise. Par feu Mr. IAULT. à Paris. 8.
C. SZEN de cataracta ab effluuiis aquae fortis nata. Ien. 8.

I. N. TETENS *über die beste Sicherung seiner Person bey einem Gewitter*. Bützow und Wismar. 8.

BARTH. TERSIER *natuur- en geneeskundige Bibliothek*, P. I. et 2. Amsterd. 8.

Geneeskundig Handboeck door den Heere I. A. UNZER, vit het Hoogduitsch vertaald en met Aanmerkingen uitgegeven. ibid. 8. (Translator EODEM.)

I. C. A. THEDEN *Unterricht für die Wundärzte bey Armeen*. Berlin. 8.

Lettre de M. TISSOT sur l'inoculation. à Paris. 12.

EIVSD. *l'inoculation justifiée, ou dissertation pratique & apologetique sur cette methode, avec un essai sur la mue de la voix*. ib. & à Lausanne. 12.

DE LA TOUCHE vid. MEHE'E.

Mémoire chimique & médical sur les principes & les vertus des eaux minérales de Contrexeville en Lorraine. Par Mr. TOUVENELLE. à Nancy & à Paris. 12.

BALTH. LVDOV. TRALLES *de animae existentis immaterialitate et immortalitate*. Vratislav. 8.

I. E. TRAMPELS *Beschreibung der Meinberger Mineralquel-*

ralquellen. Lemgo. 8. (vid. comm. nostr. Vol. XXI. P. IV. p. 674.)

A new system of Husbandry. From experiments never before made public. With tables shewing the expence and profit of each crop. How to stock farms to the best advantage. How the crops are to follow each other by rotation. Of trench - plowing shewing how to raise good crops without manure. On breeding and feeding cattle. Of a new discovered cheap food for cattle. A description of a most valuable moving sheep house for eating turnips on the ground. Of cabbage Husbandry. Of the naked Wheat. Of all Sorts of manures, marles. With choice receipts for the cure of all sorts of cattle. By C. VARLO. the fourth edition. 8.

Traité de la culture du melon. Par Mr. L'Abbé VELEN. à Paris. 8.

* *VON VERI, Grafen, Kaiserl. Königl. Kammerherrn etc. Betrachtungen über die Staatswirthschaft. Aus dem Italiänischen übersetzt. Dresden. 8.*

Observations sur les moyens, que l'on peut employer pour preserver les animaux sains de la contagion, & pour en arrêter le progrès. Par Mr. VICQ D'AZYR. à Bordeaux. 12.

Saggio dell' Istoria Erbaria degl' Alpi di Pistoja, Modena e Lucca, con nuove osseruazioni botaniche e mediche esposte in vna lettera dal P. D. FULGENZIO VITMAN, Monaco Vallombrosano e Regio professore di Botanica nell' Vniversità di Pavia, diretta all' eruditissimo Sig. D. ANTONIO MANTANI.

E. F. VOGELS praktischer Unterricht von Taschenuhren, sowohl für die Verfertiger, als auch für die Liebhaber derselben. Leipzig. 8. m. K.

Gewisse Vortheile, wo von der Kunstgährung, der Verbesserung der Felder und Wiesen und andern Benutzun-

*Benutzungen gehandelt wird, von G. L. VOLLART.
Langensalza. 8.*

UNZER vid. TERSIER.

C. F. WEBERS *Abhandlung von dem Bau und Nutzen
des Hufs der Pferde, und der besten Art des Beschlags
zu seinen Vorlesungen entworfen. Dresden. 8.*

EIVSD. *kurzer Begriff von der Knochenlehre des Pfer-
des, in der Vieharzneyschule zu Dresden entwor-
fen. ibid. 8.*

NICOLAI WEIS *diff. inaug. de variolis. Argent. 4.*

F. WENDT *historia tracheotomiae, (v. comm. nostr.
Vol. XXI. p. 267.)*

Observations on the use of Dr. IAME'S Fever Pow-
der emetic tartar and other antimonial prepa-
rations in fevers. By WILL. WHITE. Lond. 8.

Select cases in physic, which have been treated at
the waters of Aix la Chapelle etc. By I. WIL-
LIAMS. ibid. 8.

Further observations on Lightning; together with
some experiments etc. By BENIAMIN WILSON.
ibid. 4.

An inquiry into the moving powers employed in
the circulation of the blood, in a lecture delive-
red at Newcastle etc. By ANDREW WILSON.
ibid. 8.

CASP. FRID. WOLF *theoria generationis (v. comm.
nostr. Vol. XXIII. p. 483.)*

I. E. WOLF *neues Leipziger Kochbuch, oder gründliche
Anweisung, wie ein angehender Koch alle Speisen
zubereiten soll. Nebst beygefügter allzeit fertig
rechnenden Köchin. Frankf. und Leipzig. 8. m. K.*

XENOCRATES *(v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 231.)*

Contenta in hac parte.

I. Journal de médecine, chirurgie cet. Tom. XLVII. et XLVIII.	pag. 3
II. HALLERVS de partium C. H. praecipuarum fabrica cet. Tom. I.	29
III. EIVSD. bibliotheca anatomica. Tom. I.	39
IV. SOEMMERING diss. de basi encephali et originibus neruorum cranio egredientium	71
V. Experiments upon vegetables. By INGENHOUSZ	74
VI. DE MONCHY de medico optimo naturae obseruatore cet.	85
VII. Kongl. Vetenskaps Academ. Handling. för Aor. 1773. Vol. XXXIV.	91
VIII. BLUMENBACHS <i>Handbuch der Naturgeschichte</i>	112
IX. LESKE <i>Anfangsgründe der Naturgeschichte 1ster Theil.</i>	121
X. SCOPOLI introductio in historiam naturalem	126
XI. EIVSD. cryсталlographia Hungarica P. I.	143
XII. EIVSD. fundamenta chemiae	146
XIII. Auctarium ad HALIERI elementa physiologiae ex noua editione excerptum et veteri adeptatum.	158
XIV. TISSOTS <i>sämmliche zur Arzneykunst gehörige Schrifften, durch KERSTENS, 1ster Theil.</i>	161
XV. DU PUI diss. de homine dextro et sinistro	164
XVI. Noua physico medica	169
XVII. Supplementum indicis scriptorum physico medicorum, quae anno 1774 prodierunt.	172